

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

**PSYCHOSOCIÁLNÍ DOPADY POUŽÍVÁNÍ MOBILNÍCH
TELEFONŮ U DĚTÍ VE VĚKU DO 12 LET**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Miriam Troupová

Vedoucí práce: Prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc., Dr. h. c.

25. 5. 2009

PSYCHOSOCIÁLNÍ DOPADY POUŽÍVÁNÍ MOBILNÍCH TELEFONŮ U DĚTÍ VE VĚKU DO 12 LET

Tématem této diplomové práce jsou „Psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let“.

Děti představují v souvislosti s používáním mobilních telefonů ohroženou skupinu, jelikož jsou ve srovnání s dospělými náchylnější ke vzniku nežádoucího chování. Česká veřejnost – laická ani odborná – však dosud této problematice nevěnovala dostatečnou pozornost.

Cílem této práce bylo zmonitorovat postoje dětí k mobilním telefonům, způsob a rozsah jejich využívání. V neposlední řadě bylo také cílem popsat postoje poskytovatelů mobilních služeb, tedy mobilních operátorů, k dětským zákazníkům. Byla rovněž provedena analýza trhu zaměřená na zmonitorování nabídky produktů a služeb vhodných pro děti.

První část práce popisuje současnou situaci v České republice a je doplněna statistickými údaji o počtech mobilních telefonů v ČR. Jsou zde zmíněna specifika dětské skupiny uživatelů mobilních telefonů a také rizika, která s používáním mobilních telefonů souvisejí, jako je například závislost na mobilech nebo nomofobie, strach ze ztráty signálu a nedostupnosti.

V dalších kapitolách je popsán provedený výzkum, cíle práce, hypotézy a metodika výzkumu. Výsledky jsou znázorněny v grafické formě. Za nimi následují výsledky analýzy trhu a vyjádření odborníků k problematice, metodice a samotnému výzkumu.

Poslední částí práce je diskuse k metodice a výsledkům výzkumu. Výsledky výzkumu jsou porovnány a diskutovány také ve vztahu k literatuře.

PSYCHOSOCIAL EFFECTS OF THE USE OF MOBILE PHONES IN CHILDREN UNDER THE AGE OF 12 YEARS

The topic of this thesis is "Psychosocial effects of the use of mobile phones in children under the age of 12 years."

Children in connection with the use of mobile phones are more vulnerable compared to adults regarding the unwilling behavior. Czech public (neither lay nor professional) has not paid sufficient attention to this issue so far.

The aim of this work was to monitor attitudes of children to mobile phones, the manner and extent of their use. At last but not at least, it was also the aim to describe the position of mobile service providers to child customers. There was also a market analysis carried out to describe offers, products and services suitable for children.

The first part of this thesis describes the current situation in the Czech Republic and is complemented with statistical data of the numbers of mobile phones in the Czech Republic. There are also specifics of children as users of mobile phones mentioned and the risks that are connected to the use of mobile phones, such as reliance on mobile or nomophobia, fears of loss of signal etc.

In the following chapters objectives of the research are described, hypotheses and research methodology. The results are shown in graphical form. They are followed by the results of market analysis and expert observations on the issue, the methodology and the research itself.

The last part of this thesis is the discussion on the methodology and research results. Research results are also compared and discussed in relation to the literature.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 25. 5. 2009.

Miriam Troupová

Ráda bych poděkovala Prof. MUDr. Miloši Velemínskému, CSc., Dr. h.c. za odbornou podporu, laskavost a vstřícnost při vedení této práce.

Miriam Troupová

Obsah

ÚVOD.....	7
1. SOUČASNÝ STAV.....	8
1.1 Mobilní telefony v České republice	8
1.2 Porovnání ČR se zahraničím	11
1.3 Rizika spojená s používáním mobilních telefonů.....	14
1.4 Role mobilních telefonů ve společnosti	22
1.5 Děti jako uživatelé mobilních telefonů.....	24
1.6 Komunikace.....	28
2. CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY.....	30
2.1 Cíle práce	30
2.2 Hypotézy	30
3. METODIKA VÝZKUMU.....	31
3.1 Kvantitativní výzkum - dotazníkové šetření	31
3.2 Analýza trhu a monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace ..	32
3.3 Vyjádření odborníků	33
4. VÝSLEDKY VÝZKUMU	34
4.1 Dotazníkové šetření.....	34
4.2 Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace	53
4.3 Analýza trhu	56
4.4 Stanovisko odborníků k dané problematice.....	60
5. DISKUSE.....	65
5.1 Diskuse k metodice výzkumu	65
5.2 Diskuse k výsledkům výzkumu	68
5.3 Diskuse s literaturou	78
6. ZÁVĚR	81
7. POUŽITÁ LITERATURA.....	83
8. KLÍČOVÁ SLOVA.....	89
9. PŘÍLOHY	90

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma „Psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let“. Mobilní telefony se staly součástí běžného života každého z nás, představují určitý životní styl a každý den zasahují do našeho života. Podle statistických údajů připadá na každého obyvatele České republiky více než jeden mobilní telefon - je tedy samozřejmostí, že mobilní telefon mají i děti. Neustále se také snižuje věk, kdy děti dostávají svůj první mobilní telefon.

Zvolila jsem toto téma, protože česká odborná veřejnost a potažmo česká literatura se problematikou používání mobilních telefonů dětmi dosud zabývá pouze okrajově. Provedený výzkum bude realizován s cílem upozornit na tuto problematiku a poskytnout podpůrný materiál pro pedagogickou a primárně preventivní činnost v této oblasti.

Celý výzkum bude rozdělen do několika částí. V první řadě bude provedeno dotazníkové šetření mezi dětmi ve věku do 12 let, které bude zaměřeno především na zmonitorování vztahu dětí k mobilním telefonům, dále na zjištění rozsahu služeb, které děti v souvislosti s mobilním telefonem využívají a v neposlední řadě potom na zmonitorování postojů dětí k různým aspektům používání mobilních telefonů. Dále provedu monitoring poskytovatelů mobilních služeb, tj. mobilních operátorů, jehož cílem bude zjistit, jaký význam má daná cílová skupina, tedy děti, pro mobilního operátora v porovnání s ostatními skupinami zákaznické báze, a zda operátor této skupině zákazníků, tj. dětem, nějakým způsobem přizpůsobuje svou nabídku služeb a produktů. Poslední částí výzkumu bude analýza trhu, která bude zaměřena na nabídku produktů a služeb pro děti.

Samotné výsledky výzkumu potom budu diskutovat s odborníky na danou problematiku.

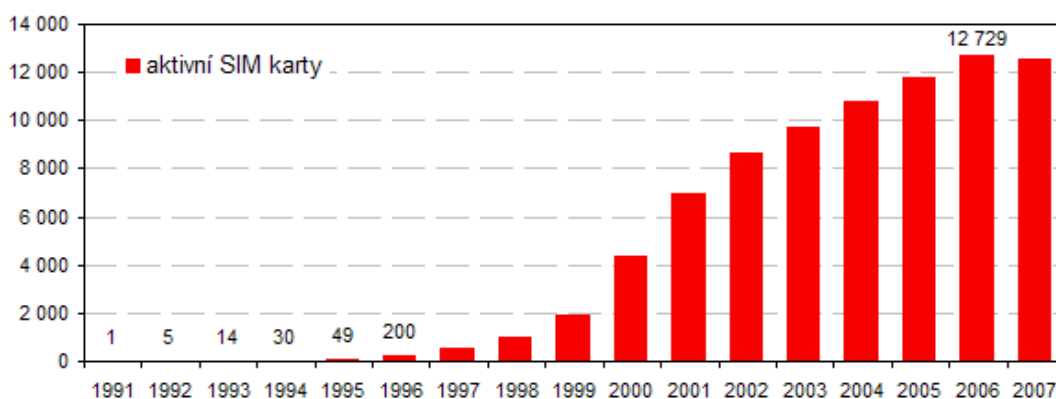
1. Současný stav

1.1 Mobilní telefony v České republice

Mobilní telefony se staly součástí našeho života. Představují určitý životní styl a mnoho z nás si bez mobilního telefonu již nedokáže vůbec představit svůj volný čas, pracovní kontakty, komunikaci se spolupracovníky, přáteli a rodinou. U starších lidí a seniorů představuje mobilní telefon jistotu pro přivolání nezbytné lékařské pomoci v místě mimo dosah pevného telefonu, třeba na zahradě nebo chalupě. U mladých lidí potom nelze nezmínit velmi oblíbenou komunikaci prostřednictvím krátkých textových zpráv (39).

O historii mobilních telefonů můžeme hovořit od 70. let 20. století. Do České republiky potom dorazil tento fenomén zhruba o 20 let později, tedy v 90. letech. Pozvolný nástup mobilních technologií v letech 1991 – 1995, jehož hlavní příčiny spočívaly ve vysokých pořizovacích a provozních nákladech a neexistenci konkurence, vystřídala v roce 1996 spolu se vstupem dalšího operátora na český trh prudká vlna zájmu o mobilní telefonii. Již v roce 2004 překročil počet účastníků mobilních sítí počet obyvatel České republiky (104,7 aktivních SIM karet na 100 obyvatel – viz Graf 1: Účastníci mobilních sítí). Od té doby se stala mobilní technologie nedílnou součástí české společnosti (25).

Graf 1: Účastníci mobilních telefonních sítí (tis.)

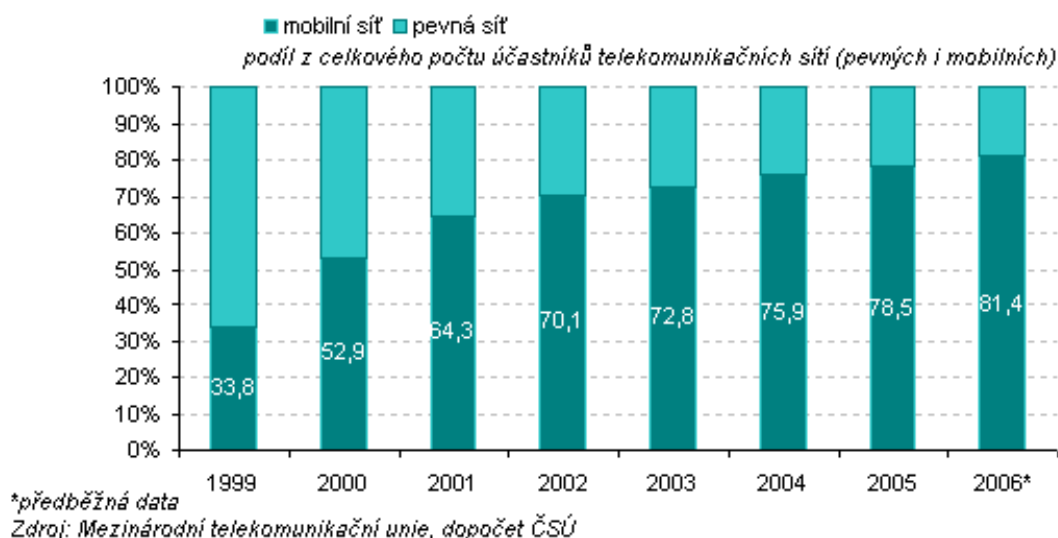

Zdroj: ČTÚ

O stále větší oblibě mobilních telefonů vypovídají také měnící se podíly účastníků pevných a mobilních telekomunikačních sítí, které již od roku 2000 svědčí ve prospěch mobilních technologií (viz Graf 2: Struktura účastníků pevných a mobilních telekomunikačních sítí) (25).

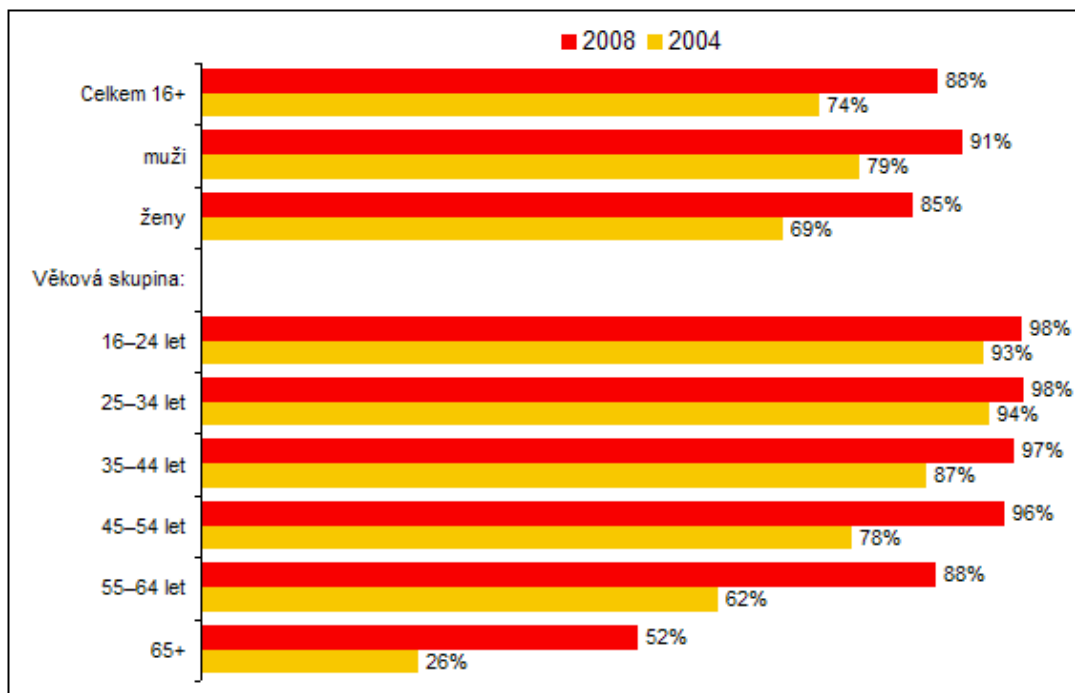
Graf 2: Struktura účastníků pevných a mobilních telekomunikačních sítí (%)

V druhém čtvrtletí 2008 použilo v ČR mobilní telefon 88 % populace starší 16 let, což je oproti roku 2004 nárůst o 19 % (viz Graf 3: Jednotlivci ve věku 16+ používající mobilní telefon). Ze srovnání podílu mužů a žen vyplývá, že častějšími uživateli mobilního telefonu byli muži (91%), zatímco podíl žen byl o 6 % nižší (24).

Podíly uživatelů v jednotlivých věkových skupinách se příliš neliší a pohybují se nad úrovní 95 %. Výjimkou jsou věkové skupiny nad 55 let, které však od roku 2004 dosáhly největšího nárůstu (24).

Graf 3 Jednotlivci ve věku 16 + používající mobilní telefon (% z dané kategorie)

Zdroj: Šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci, ČSÚ

Vývoj využívání vybraných IT (mobilní telefon, osobní počítač a internet) studenty v České republice od roku 2005 je přehledně znázorněn v tabulce 1. V roce 2008 je již samozřejmostí využívání mobilního telefonu, osobního počítače i internetu studenty, kteří vždy patří mezi skupinu obyvatel, která se o tyto záležitosti nejvíce zajímá. Hodnoty u těchto tří zmíněných IT dosahují přes 97 % (24).

Tabulka 1: Procento studentů 16 let a starších využívající vybrané IT (srovnání 2005-2008)

Ukazatel	2005	2006	2007	2008
mobilní telefon	92,00 %	96,80 %	98,20 %	98,70 %
osobní počítač	91,60 %	96,40 %	97,40 %	99,00 %
internet	77,60 %	91,70 %	93,10 %	97,50 %

Zdroj: ČSÚ

1.2 Porovnání ČR se zahraničím

Přístup lidí k mobilním telefonům v různých částech světa se často diametrálně liší. Důvody k tomu jsou různé, nejčastěji je to však způsobeno historickým vývojem nebo zdrženlivostí k technickým novinkám (14).

V Japonsku, které je proslulé nejmodernějšími technologiemi, se s mobilními telefony setkáme téměř na každém kroku. Více než 55 % obyvatel Japonska používá mobilní telefony k připojení na internet. Ve velkoměstech jsou oblíbené lokalizační služby, některé telefony jsou dokonce vybaveny přijímačem signálu ze satelitního navigačního systému GPS¹ (13).

Situace v USA je přesně opačná. Nabídka služeb i pokrytí signálem je u všech operátorů v USA na horší úrovni než v Evropě (14).

Ze studie německé Asociace pro informační technologie, komunikaci a nová média (BITKOM), sdružující v Německu 1200 telekomunikačních a informačních společností, vyplývá, že v žádné jiné zemi Evropské unie nepoužívá mobilní telefon tolik lidí jako v České republice (30).

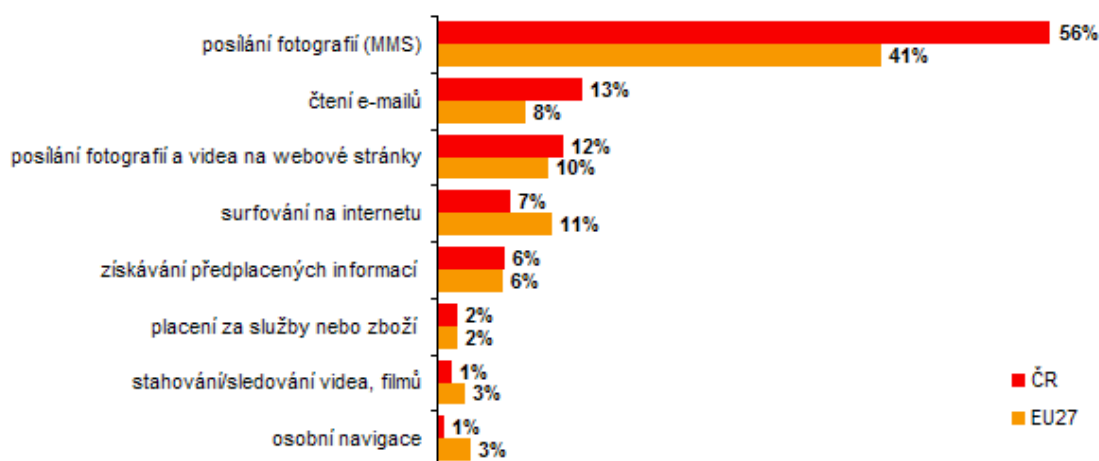
Na základě průzkumu Českého telekomunikačního úřadu (ČTÚ) používá mobilní telefon 96 % obyvatel Česka s výjimkou malých dětí. Pouze z pevné linky dnes podle mluvčí ČTÚ telefonují jen 4 % Čechů (30).

---

¹ GPS – Global Positioning System - družicový systém, s jehož pomocí je možno určit polohu a přesný čas kdekoli na Zemi nebo nad Zemí s přesností na desítky metrů

Napříč státy Evropské unie používá mobilní telefon většina studentů - 97 % je průměrný údaj za EU27². V ČR je to dokonce 99 % studentů ve věku 16 let a více. Moderní telefon již také neslouží pouze k telefonování a psaní zpráv, ale lze jej využít jako prohlížeč internetu či přehrávač hudby nebo videa (viz Graf 4: Vybrané aktivity prováděné studenty pomocí mobilního telefonu).

Graf 4: Vybrané aktivity prováděné studenty pomocí mobilního telefonu, 2008
(% studentů 16+)

Zdroj: Český statistický úřad a Eurostat, 2008

Nejvyužívanější aktivitou prováděnou českými studenty na mobilním telefonu je posílání fotografií a videa (MMS) na jiný mobilní telefon (56 %), přičemž o 15 procentních bodů převyšujeme podíl studentů průměru EU27. V rámci evropských zemí tuto službu využívají největší mírou studenti v Portugalsku (66 %), na Kypru (65 %) a v Řecku (62 %).

² 27 členských států Evropské unie: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko

V rámci čtení e-mailů pomocí mobilního telefonu převyšují čeští studenti mírně evropský průměr, e-mail pomocí mobilního telefonu četlo 13 % českých studentů a 8 % všech studentů EU27. V Litvě čte e-mail na svém mobilním telefonu 36 % studentů a tato hodnota je nejvyšší z evropských zemí.

Surfování na internetu pomocí mobilního telefonu využívají hojně studenti v Lotyšsku, kde přibližně polovina z nich prováděla tuto aktivitu v posledních 3 měsících. U nás tato možnost není příliš rozšířena a patříme k zemím s nejnižšími podíly (7 %). Ostatní uvedené aktivity již nejsou studenty tolik prováděné a podíly studentů využívajících například možnost placení pomocí mobilního telefonu či osobní navigaci jsou zatím zanedbatelné (26).

Obecně lze říci, že v České republice funguje dnes jeden z nerozvinutějších trhů s mobilními telefony v EU.

Mluvčí společnosti Telefónica O2 Martin Žabka pro Lidové noviny uvedl, že toto je dáno tím, že obyvatelé Česka od počátku mobilním telefonům propadli a jsou hladoví po všech technických novinkách. Mobilní revoluce, která v Evropě nejdále postoupila právě v Česku, však postupně vítězí i v ostatních zemích Evropské unie (30).

Z hlediska počtu účastníků mobilních sítí zaujímá Česká republika v mezinárodním srovnání jednu z předních pozic. V EU27 v roce 2007 připadalo na 100 obyvatel průměrně 113 účastníků mobilních sítí - naproti tomu v České republice to bylo 128. Vyšších hodnot dosahovalo v roce 2007 pouze Estonsko, Litva, Itálie, Bulharsko a Lucembursko. Méně než 100 SIM aktivních karet na 100 obyvatel bylo v roce 2006 pouze ve 4 státech EU (25).

1.3 Rizika spojená s používáním mobilních telefonů

1.3.1 Působení mobilních telefonů na psychické zdraví člověka

A. Závislost na mobilních telefonech

Vedle závislosti na internetu³ a počítačových hrách varují odborníci také před novým typem závislosti - na mobilních telefonech.

Pojem „závislost na mobilních telefonech“ bývá často používán jako synonymum pro nadměrné používání mobilního telefonu bez ohledu na to, zda je toto chování pro jedince nutné z objektivních důvodů nebo zda tím sleduje jiné cíle (14).

Pokud však chceme toto chování srovnávat se závislostí na návykových psychotropních látkách (např. na alkoholu, tabáku nebo tvrdých drogách), je potřeba, aby si jedinec, kterého označíme za postiženého touto poruchou, byl vědom toho, že ho toto chování nějakým způsobem omezuje nebo snižuje kvalitu jeho života (38). Přitom si sám musí uvědomovat, jak je jeho chování zbytečné a neúčinné, a nemůže se ho vlastními silami zbavit, ačkoliv se o to pokoušel. Chování, které bychom tedy mohli označit za „závislost na mobilních telefonech“, je v mnoha rysech shodné s patologickým hráčstvím (závislostí na výherních automatech⁴). V praxi to znamená, že člověk závislý na mobilním telefonu má špatný pocit, když není dostupný⁵, neustále kontroluje, jestli mu někdo nevolal, popř. neposlal SMS, v krajním případě se mohou objevovat i somatické potíže - abstinční příznaky (14).

---

³ netholismus

⁴ gambling

⁵ nomofobie – viz kapitola 1.3.1 ad B.

Z hlediska diagnosticko-klasifikačního se jedná o poruchu ovládní impulsu. Dle Mezinárodní klasifikace nemocí je závislost na mobilních telefonech řazena do kategorie F63.8 Nutkavé a impulsivní poruchy – Jiné nutkavé a impulsivní poruchy (9).

Z terapeutického hlediska jde o „drogovou závislost bez drogy“. Mezi podobné „závislosti“ můžeme zařadit také poruchy označované jako workoholismus, závislost na počítačových hrách nebo i na počítačích obecně, závislost na nakupování, na sexu a řadu dalších, tedy poměrně nové a zatím nepříliš prozkoumané fenomény (46). Tento pohled lze v běžné praxi snadno uplatnit, protože jmenované poruchy vykazují některé znaky shodné se závislostmi na návykových psychotropních látkách a postup jejich léčby je téměř totožný s léčbou alkoholismu (14, 28).

Příčiny, které mohou vést ke vzniku závislosti, jsou následující:

- touha po aktivním kontaktu s jinými lidmi
- touha být někým kontaktován
- potřeba přesvědčit sám sebe nebo někoho jiného o své důležitosti
- touha zařadit se do určité společenské skupiny nebo získat v takové skupině významné postavení

Možné příznaky závislosti na mobilním telefonu:

- silné nutkání kontrolovat displej telefonu, zda nepřišla nějaká textová správa či zmeškaný hovor
- neschopnost jedince setrvat v určité aktivitě, např. na rodinné večeři či v pracovním procesu apod. bez toho, aby manipuloval s mobilním telefonem, posílal textové správy nebo telefonoval
- rozrušení, když jedinci na jeho textovou zprávu nedoručí ihned odpověď
- potřeba kupovat vždy nový model mobilního telefonu, s pokročilejšími funkcemi, jakmile se objeví na trhu
- vysoké účty či výdaje za používání mobilního telefonu

- pocitování úzkosti, když jedinec z různých důvodů nemá při sebe svůj mobil (ztráta, vybitá baterie, porucha, zákaz používání mobilu v práci apod.) (28)

Ve Velké Británii byl proveden rozsáhlý výzkum týkající se vztahu dospívajících k jejich mobilnímu telefonu. Většina adolescentních respondentů projevovala ke svému telefonnímu přístroji tak vřelý vztah, jako by to byla živá bytost. Při jeho popisu volili slova, která běžně používáme při popisu někoho blízkého („miláček“, „kamarád“, „přítel“), a nebyli schopní bez něj trávit delší dobu než několik minut (33).

Vznikem závislosti na mobilním telefonu jsou ohroženi všichni uživatelé, někteří ale více než jiní – například u dětí a dospívajících vznikají závislosti všeho druhu mnohem rychleji (11).

Odborníci předpokládají, že příčiny vzniku závislosti na telefonu a textových zprávách mohou být dvě: jednak mohou být na vině sociální zábrany, které člověku znemožňují normální mezilidské kontakty, druhou variantou je potom nedostatek potvrzení vlastní hodnoty od ostatních lidí. Zjednodušeně to v podstatě znamená, že když s někým mluvíte po telefonu, nebo ho přinutíte odpovědět na SMS, máte k dispozici očividné potvrzení toho, že vás ona osoba registruje a lehce si to potom můžete interpretovat jako potvrzení vlastní hodnoty (8).

Na přelomu let 2005 – 2006 proběhlo ve Velké Británii rozsáhlé sociologické šetření, které se přímo zabývalo závislosti lidí na mobilních telefonech.

Průzkumu se zúčastnilo kolem 1500 osob a výsledky jsou překvapivé: To, že mnozí lidé jsou na svém mobilním telefonu, na internetu a dalších technologiích moderního světa závislí, není nikterak převratný objev, ale čísla, která britští odborníci nedávno zveřejnili, jsou skutečně zarážející (43):

- Až 90 % dotázaných uvedlo, že se cítí velmi neklidní, když jejich mobil alespoň jednou za hodinu nezazvoní či se neozve známý tón příchozí SMS či MMS zprávy.
- 75 % respondentů se necítí ve své kůži, pokud vypadne mobilní síť a nejsou tak v dosahu.
- Až 84 % lidí musí mít svůj mobil neustále v dohledu, jinak jsou nervózní a mají pocit, že přicházejí o něco důležitého.

Více než třetina lidí oslovených analytickou agenturou IDC by si jako jedinou věc na 24 hodin vybrala mobilní telefon. Oželela by například peněženku, klíče, notebook nebo hudební přehrávač. Lze tedy tvrdit, že pro onu zmíněnou třetinu respondentů je mobilní telefon nejdůležitější věcí. Odborníci zmiňují, že lidé začínají trpět tzv. „hyperkonektivitou“, nedokáží si představit, že by zůstali bez technologického spojení se světem (27).

B. Nomofobie

Nomofobie⁶ je jedním z nových, specifických strachů 21. století, při kterém postižený jedinec trpí strachem ze ztráty kontaktu prostřednictvím mobilního telefonu, které může být způsobeno například nedostatečným pokrytím v některých oblastech, vybitím baterie apod.

Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc. definoval tuto fobii jako chorobný strach ze ztráty, nedostupnosti, závady či poruchy mobilního signálu, ze ztráty komunikačních kontaktů prostřednictvím mobilního telefonu.

---

⁶ Nomofobia – zkratka z angl. „no mobile phobia“

Touto fobií trpí podle studie provedené britskou organizací YouGov⁷ až 13 milionů Britů a podle odborníků může nomofobie postihovat až 53 % všech uživatelů mobilních telefonů (45).

Pokud musí člověk trpící touto fobií mobilní telefon vypnout, výrazně se zvyšuje intenzita jeho vnitřního neklidu a prožívá velmi intenzivní stres.

C. Kyberšikana

Kyberšikana (též kybernetická šikana, počítačová šikana či cyberbullying⁸) je druh šikany, který využívá elektronické prostředky, jako jsou mobilní telefony, e-maily, pagery, instant messaging⁹, blogy a podobně. Týká se především dětí a mladistvých, kteří s uvedenými moderními technologiemi umí zacházet a mají tendenci upevňovat své postavení či potřebu upoutat pozornost. Řada projevů kyberšikany může spadat do oblasti kriminálních činů (32).

Její nejobvyklejší projevy představuje zaslání obtěžujících, urážejících či útočných SMS a e-mailů, vytváření stránek a blogů dehonestujících ostatní, popřípadě může kyberšikana sloužit k posilování klasických forem šikany, nejčastěji prostřednictvím natočení scény na mobilní telefon a jejího následného rozeslání známým dotyčného, popřípadě vystavení na internetu.

Už ze samotného názvu „kyberšikana“ a z její definice vyplývá, že se jedná o specifický druh šikany. Na rozdíl od klasické šikany tváří v tvář, nabízí kyberšikana agresorům nejenom jiné prostředky ubližování, ale specifika virtuální reality modifikují charakter celého procesu šikanování, včetně rolí agresora a oběti.

---

⁷ YouGov – mezinárodní organizace zaměřená na průzkum trhu, založena v roce 2000 ve Velké Británii

⁸ V zahraniční literatuře je možné se dále setkat s dalšími termíny jako: electronic bullying, electronic harassment, e-bullying, SMS bullying, mobile bullying, online bullying, digital bullying, Internet bullying

⁹ ICQ, AIM sítě a další

V první řadě je potřeba zmínit anonymitu: výzkumy se shodují, že přibližně 40 % obětí kyberšikany se nikdy nedozví, kdo je šikanoval. Anonymní telefonní číslo, přezdívka či emailová adresa poskytují agresorovi dostatečnou ochranu (32).

Díky tomu může své aktivity stupňovat a činit to, co by se tváří v tvář v mnoha případech nikdy neodvážil. Navíc jeho komunikace je v dané chvíli jednosměrná. Moderní technologie znemožňuje vidět přímou reakci oběti a tím i znesnadňuje empatii a možnost plně si uvědomit důsledky svých činů. Za technologií je velmi jednoduché se schovat.

Zdatný anonymní agresor se nemusí příliš bát o to, že by byl vypátrán. A sociální psychologie jasně ukazuje eskalaci agresivního chování v případech anonymity a deindividuace.

Výzkumů, které monitorují výskyt kyberšikany, přibývá, a to především v zahraniční literatuře. Nejčastěji jsou prováděny anonymními dotazníky na středních školách. Jejich výsledky bývají dosti obdobné – hovoří o výskytu kyberšikany v rozmezí 20 – 30 % (32).

Následky kyberšikany mohou být často velmi tragické, jelikož oběti kyberšikany se nezdávkou uchylují např. k sebepoškození nebo sebevraždě (5).

1.3.2 Působení mobilních telefonů na fyzické zdraví člověka a zdravotní rizika spojená s používáním mobilních telefonů

Mobilní telefony jsou radiové přístroje s nízkým výkonem, které přijímají nebo přenášejí elektromagnetické záření. Tato záření mají různou intenzitu a různé vlastnosti **(31)**.

Energie vyzařovaná mobilním telefonem působí na lidskou tkáň tím způsobem, že ji zahřívá. Při telefonování z mobilního telefonu je záření vystavena především hlava. Teplota mozku se může lokálně zvýšit až o 0,1 stupně Celsia a právě toto může být příčinou zdravotních potíží. Laická veřejnost přirovnává tento efekt k mikrovlnné troubě, což je samozřejmě přirovnání nepřesné a nesprávné. Odborná veřejnost na celém světě však čím dál častěji diskutuje o tom, jaké zdravotní problémy může tento efekt přinést **(31)**.

Mezi potíže, které mohou souviset s telefonováním, patří bolesti hlavy, poruchy spánku, zatemněné vidění, pocit nepříjemného tepla až horka v okolí ucha, pocit ztráty sluchu a závratě. V souvislosti s těmito nespecifickými pocity bylo zjištěno, že někteří jedinci mají k elektromagnetickému záření zvýšenou vnímavost - tento stav se v současnosti označuje termínem "elektromagnetická hypersenzitivita" **(31)**.

V současné době je řešena problematika vlivu signálu mobilního telefonu na tzv. kognitivní funkce člověka. Existují totiž určité náznaky, že při používání mobilního telefonu je nepříznivě ovlivněna pozornost, paměť a koncentrace, je prodloužena reakce na podněty a doba rozhodování. Proto se zákaz používání mobilního telefonu při řízení motorových vozidel jeví nejvýš oprávněný **(31)**.

Dosavadním závěrem všech studií je, že zatím neexistují přesvědčivé důkazy o tom, že používání mobilních telefonů způsobuje onemocnění u lidí **(44)**. V souvislosti s možným rizikem, které těmito studiemi nebylo jednoznačně vyvráceno, existují i u nás

hygienické legislativní předpisy, které řeší problematiku mobilních telefonů - zdůrazněna je zde zejména úloha prevence při používání těchto systémů (31).

V poslední době jsou zaváděny limity specifické míry absorpce elektromagnetického záření¹⁰. Doporučený limit specifické míry absorpce je v Evropě – a tedy i v ČR - stanoven na 2,0 W/kg v 10 g tkáně pokud se týká hlavy a trupu. U končetin stačí, když hodnota nepřekročí 4,0 W/kg. V USA jsou limity přísnější a hodnota SAR zde nesmí překročit 1,6 W/kg. Hodnota SAR, při které by telefon prokazatelně poškodil zdraví člověka, by potom musela převýšit limit zhruba padesátinásobně (37).

Francouzské ministerstvo životního prostředí v lednu 2009 zveřejnilo zprávu, že zvažuje zákaz používání mobilních telefonů dětmi mladšími dvanácti let. Důvodem jsou dosud neprozkoumané negativní účinky mobilů na zdraví člověka.

Podle autorů projektu může být mobilní telefon příčinou vzniku mozkových nádorů či onemocnění leukemií. Zdravotní riziko plynoucí z používání mobilů ministerstvu potvrdilo i francouzské Centrum pro výzkum rakoviny CIRC (36).

Francouzský ministr životního prostředí Jean-Louis Borloo také uvedl, že plánuje omezení reklam na mobilní telefony zaměřené na děti. Pokud by byl nový projekt schválen, všechny telefony by navíc musely být prodávány se sluchátky z důvodu snížení vyzařování z antény v okolí hlavy uživatele (36).

Jen několik dnů po zveřejnění francouzského návrhu vydal doporučení o používání mobilů i finský Úřad pro jadernou bezpečnost (STUK). Nejedná se sice o úplný zákaz mobilů pro děti, ale doporučuje rodičům opatrnost. Podle finského úřadu by děti například měly spíše psát textové zprávy než volat, používat handsfree či telefonovat jen v místech s dostatečným pokrytím signálu (36).

---

¹⁰ Specifická míra absorpce elektromagnetického záření - SAR - z angl. specific absorption rate

1.4 Role mobilních telefonů ve společnosti

Tempo doby, ve které žijeme, se neustále zrychluje. Právě toto zrychlování může mít negativní dopad na řadu oblastí lidského života.

Lidé mají na všechny činnosti, včetně vyhledávání nových a udržování stávajících kontaktů, stále méně času. Moderní technologie nám nabízejí hned několik prostředků, jak se s tímto problémem vyrovnat. Můžeme mezi ně zahrnout mobilní telefony, ale i služby internetu – elektronickou poštu, on-line diskuze na nejrůznější (často i odborná) témata nebo chat.

Právě u mobilních telefonů je však přínos velmi rozporuplný a diskutabilní. Mobilní telefony umožňují lidem udržovat si síť kontaktů a vyhledávat kontakty další. Při bližším pohledu však zjistíme, že tyto kontakty jsou povrchní a nenahrazují skutečné vztahy. Pokud si toto jedinec uvědomí, začne se cítit osamělý a snaží se to řešit znovu pomocí mobilního telefonu. Tím se ale ještě více prohloubí jeho osamělost.

Takoví jedinci se fixují na mobilní telefon, protože je jejich jediným společníkem. Na rozdíl od hracích automatů, alkoholu či drog však mají mobilní telefony jednu velkou výhodu – na druhém konci někdo skutečně je (14).

Dalším neméně důležitým faktorem je, že společnost z mobilního telefonu učinila statusový symbol (17).

U mladých lidí je rozhodující, jakou značku a jaký typ mobilního telefonu používají. Vypovídá to o nich samotných, i o tom, co si mohou dovolit. Lidé vlastníci telefony jednoho výrobce (jedné značky) se například vymezují vůči ostatním v určité skupině (např. ve školení třídě). Tato tendence je patrná zejména mezi menšími dětmi.

Stejně tak tím, jak často jedinec telefonuje, dává ostatním najevo dvě velmi důležité věci:

- „Jsem důležitý, protože se mnou někdo potřebuje něco naléhavého řešit.“
V očích svého okolí se tím záměrně stává nedostupným a vytváří si dojem exkluzivity.
- „Můžu si to dovolit.“ – Přesvědčuje své okolí o tom, že má na to, aby tolik hovorů, popř. SMS, mohl zaplatit.

Lidé mají přirozenou touhu vytvářet si vzory a idoly. Stejně tak mají přinejmenším skrytou touhu se alespoň na čas takovým vzorem stát. K tomu jim může v moderní společnosti pomoci právě mobilní telefon. Telefonování v přítomnosti někoho jiného - toho, na koho chci udělat dojem, vytvoří jakousi auru nedostupnosti a předstíraný odstup (14).

1.5 Děti jako uživatelé mobilních telefonů

Svět moderní technologie je stále pestřejší a dokonalejší, nabízí celou řadu nových možností v podobě rozšíření znalostí, hledání informací, hraní her, přehrávání filmů a dalších, pro které jej především děti a dospívající tak často vyhledávají.

Sociologové hovoří o stále větší popularitě mobilních telefonů především u dětí a mladistvých v souvislosti s takzvanou post-digitální generací. Jedná se o jedince, kteří se narodili v osmdesátých letech a na počátku let devadesátých a vyrůstali během největšího rozmachu digitálních technologií (35).

Dnešní děti a dospívající rozumí novým technologiím lépe než jejich rodiče. Umí dokonale používat internet, mobilní telefon a jiné nástroje. To, co však mladé generaci na rozdíl od rodičů chybí, je zkušenost. Řada dětí tak není schopná předcházet rizikům, která mohou moderní technologie vedle zábavy a informací přinášet.

Například třetina dětí v ČR si myslí, že jít na schůzku domluvenou s neznámou osobou přes internet je normální a bezpečné (38). Poskytovatelé připojení k internetu jsou si vědomi nebezpečí, které dětem na internetu hrozí, a proto se někteří z nich zapojují do projektu Safer Internet, jehož prostřednictvím seznamují děti i jejich rodiče s riziky, která s internetem souvisejí (mimo jiné např. internetová šikana, komunikace s neznámými lidmi a další)¹¹. Safer Internet však kromě internetu také pracuje s fenoménem mobilních telefonů a zprostředkovává dětem vhodnou formou základní pravidla používání mobilních telefonů.

---

¹¹ V rámci projektu Saferinternet Česká republika byl v roce 2008 pro rodiče a děti připraven „Rodinný balíček o internetové bezpečnosti – Krocení webu“, jehož součástí je jak brožura pro děti, tak samostatná brožura pro rodiče a několik pracovních listů pro děti: ISBN: 9789078209577.

1.5.1 Postoj mobilních operátorů k dětským zákazníkům

Mobilní operátoři se k dětským zákazníkům staví různě, přesto je však jedno spojuje – všichni tři mobilní operátoři v České republice¹² vnímají děti jako specifickou skupinu a snaží se přizpůsobit – alespoň částečně a v některých ohledech – jejich potřebám a také potřebám jejich rodičů.

Společnost Telefónica O2 se aktivně podílí na výše zmíněném projektu Safer Internet, v jehož rámci se také věnuje problematice mobilních telefonů u dětí. Zdůrazňuje, že děti používají mobilní telefony stále od ranějšího věku a že je potřeba je chránit před nevhodnými obsahy, se kterými by se prostřednictvím svých telefonů mohli dostat do styku, a také je naučit bezpečnému chování při navazování různých kontaktů jak prostřednictvím internetu, tak právě mobilního telefonu (38).

Telefónica O2 připravuje také informační materiály a v rámci Asociace provozovatelů mobilních sítí se podílí na činnosti pracovní skupiny zaměřené na bezpečnější využívání mobilních telefonů dětmi a mládeží (22, 38).

T-Mobile na svých internetových stránkách zveřejňuje výsledky několika průzkumů, zabývajících se chováním dětí s mobilními telefony. Také provozuje webové stránky www.jaXmobilem.cz, které se zaměřují na problematiku dodržování mobilní etikety dětmi i dospělými. Ze všech třech operátorů nabízí T-Mobile nejširší nabídku tarifů pro děti a mladistvé (viz kapitola 4.2 Analýza trhu – Nabídka služeb a tarifů pro děti a mladistvé) (38).

---

¹² Na českém trhu působí 3 mobilní operátoři: O2, Vodafone, T-Mobile

Společnost Vodafone se také stejně jako Telefónica a T-Mobile zabývá problematikou dětí a mobilních telefonů. Péči o tuto cílovou skupinu řadí mezi potřeby vyplývající ze společenské odpovědnosti koncernu (CSR)¹³.

Rodičům nabízí možnost blokování nevhodného obsahu pro jejich děti. Kromě toho mohou rodiče využít nástroje pro kontrolu nákladů svých dětí – při překročení stanovené částky je zablokováno volání a odesílání SMS, telefon potom funguje jen pro přijímání volání a čtení SMS (42).

Vedle zmíněných služeb také Vodafone radí rodičům, jakým způsobem by měli své děti poučit o používání mobilních telefonů (viz 8. Přílohy - Obrázek 3: Praktické rady (nejen) pro rodiče) (42).

1.5.2 Mobilní telefony ve škole

Jedním z velmi často diskutovaných témat současné doby jsou mobilní telefony ve škole.

Děti zaměstnané odesíláním textových zpráv a hraní her se nesoustředí na výuku. V horším případě používají žáci objektiv kamery nebo záznamník v telefonu k šikanování spolužáků, v krajních případech i učitelů. Nahrávky se pak objevují na internetových stránkách (viz kapitola 1.3.1 Kyberšikana). Šanci zasáhnout ale mají školy minimální.

Ministerstvo školství přišlo na začátku roku 2009 s návrhem na uzákonění práva učitelů odebírat žákům předměty, které ruší výuku, či jsou zdraví nebezpečné (mimo

---

¹³ CSR – Corporate Social Responsibility je kontinuální závazek podniků chovat se eticky. Jde o způsob podnikání, který odpovídá či jde nad rámec etických, zákonných, komerčních a společenských očekávání (4).

jiné tedy i mobilní telefony). Takováto zákonná podpora by zcela jistě posílila postavení pedagogů a kantorů ve vztahu k dětem, které jsou si velmi často vědomi svých práv, ne tolik však svých povinností.

1.6 Komunikace

Komunikace je společenský proces, který představuje sdělování a přijímání informací v sociálním chování a v sociálních vztazích (26). Může probíhat jak tváří v tvář, bezprostředně, tak i „na dálku“ (např. dopisy, vzkazy, e-maily, dříve také např. kouřové signály, poštovní holubi), může se týkat jak věcí vzdálených (prostorově i časově), tak věcí abstraktních či neexistujících (fantazie) (16).

Komunikaci je možné členit dle různých hledisek do několika oblastí:

- a) **Komunikace verbální (slovní)** - řeč, písmo – důležitý je obsah sdělení, tempo a tón řeči, srozumitelnost
- b) **Komunikace neverbální (mimoslovní)** – mimika, gestika, haptika, proxemika, posturologie, kinetika - souhrn mimoslovních sdělení, která jsou vědomě nebo nevědomě předávána člověkem k jiné osobě nebo lidem (19)
- c) **Komunikace interpersonální (meziosobní)** - člověk sděluje něco o něčem jinému člověku. Tato komunikace je aktem individuálním (proto, že vzniká ze záměru jedné osoby) i společenským (proto, že zahrnuje nejméně dvě osoby). Lidé tu zastávají specifické role, které se v průběhu komunikace mění (např. posluchač se stává mluvčím a naopak).
- d) **Komunikace skupinová** – každý hovoří s každým, mohou se projevat role jednotlivých členů skupiny
- e) **Komunikace masová** - Prostředky hromadného sdělování jako jsou např. televize, rozhlas, Internet, tisk..., které umožňují, aby komunikace zasáhla v krátké době velké množství lidí. Můžeme tedy mluvit o tom, že moderní sdělovací prostředky jsou specifickým rysem masové komunikace.

f) Komunikace elektronická - dříve označována jako telekomunikace (např. telegraf, dálnopis, telefon, nyní též Internet a s ním související možnosti jako ICQ¹⁴, Skype, e-mail, dále mobilní telefony a SMS, MMS)

Elektronická komunikace se dále dělí:

- **Synchronní** – komunikace v reálném čase s možností okamžité odpovědi (např. Skype, VoIP telefonie, chat, ICQ)
- **Asynchronní** – způsoby komunikace, při kterých není nutná okamžitá reakce (např. diskusní fóra na internetu, e-mail)

Verbální a neverbální složky komunikace jsou obvykle vzájemně závislými systémy. V kategoriích smyslového vnímání (zrak, sluch, hmat, chuť, čich atd.) mohou být definovány komunikační kanály, jimiž recipient zachycuje informace. Můžeme rozlišovat následujících šest kanálů:

- *auditivní neboli vokální kanál* (mluvená řeč, tj. verbální a paralingvální komunikace);
- *vizuální kanál* (výraz tváře, výměna pohledů, gesta a pohyby těla, celkový vzhled);
- *interpersonální distance a/nebo využívání prostoru* pro komunikování odstupem či blízkostí;
- *hmatový neboli taktilní kanál* (například dotýkání se, strkání);
- *čichový neboli olfaktorický kanál* (vnímání vůně těla);
- *teplotní neboli termální kanál* (pocitující tělesné teplo jiné osoby);
- *chuťový neboli gustatorní kanál* (vnímání chuti).

Každá forma elektronické komunikace, pokud je posuzována z hlediska počtu užívaných komunikačních kanálů, je limitovanou, omezenou komunikací (6).

---

¹⁴ ICQ – z angl. I seek you („hledám tě“)

2. Cíle práce a hypotézy

Před zahájením výzkumu jsem si stanovila následující cíle práce a hypotézy:

2.1 Cíle práce

1. Zmonitorovat rozšíření mobilních telefonů mezi dětmi ve věku do 12 let.
2. Zjistit, v jakém věku děti nejčastěji dostávají svůj první mobilní telefon.
3. Zmonitorovat nejčastější rozsah a způsob používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let.
4. Zmonitorovat situaci na trhu s mobilními telefony, především postoj operátorů k dětským zákazníkům a nabídku mobilních telefonů vhodných pro děti.
5. Popsat možné psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí z pohledu odborníka na danou problematiku.

2.2 Hypotézy

- H1. Všechny děti ve věku do 12 let již mají mobilní telefon.
- H2. Všechny děti ve věku do 12 let mají rodiči stanovena pravidla používání mobilního telefonu.
- H3. Nemít mobilní telefon je pro děti známkou chudoby.
- H4. Děti s drahými značkovými mobilními telefony jsou lépe přijímány do kolektivu.
- H5. Pro mobilní operátory jsou děti důležitou cílovou skupinou.

3. Metodika výzkumu

Pro výzkumnou část práce byl zvolen multimetodický přístup:

- Kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření
- Analýza trhu
- Konzultace s odborníky na danou problematiku

3.1 Kvantitativní výzkum - dotazníkové šetření

Na vzorku 250 žáků základních škol a gymnázia v Českých Budějovicích byl v období květen - červen 2008 proveden kvantitativní výzkum - metoda dotazování, technika dotazník.

Návratnost dotazníků činila 89,6 % - z rozdaných 250 dotazníků jich bylo respondenty vyplněno 224.

3.1.1 Charakteristika zkoumaného souboru

Vzorek 224 respondentů se skládal ze 108 dívek (tj. 48 %) a 116 chlapců (tj. 52 %). Všichni respondenti byli bez výjimky ve věku 11 – 12 let.

Dotazníkové šetření proběhlo anonymně. Dětem byly ve škole po předchozí domluvě s řediteli škol rozdány dotazníky k vyplnění, z důvodu zabránění zkreslení výsledků při administraci byly po vyplnění dotazníky od dětí opět ihned vybrány zpět.

3.1.2 Dotazník

Dotazník (viz Příloha 1) se skládal z 27 otázek rozdělených do pěti částí podle svého zaměření:

- **Identifikační část** – věk, pohlaví, druh školy
- **Mobilní telefon, mobilní operátor** – otázky zaměřené na zmonitorování, zda děti mají svůj mobilní telefon, jakého operátora a jaký typ služeb využívají, jak vysoké jsou jejich měsíční náklady na mobilní služby, jak probíhá placení účtu za telefon
- **Mobilní komunikace** – nejčastější využití mobilního telefonu, osobní a mobilní komunikace
- **Mobilní etiketa** – poučení o používání mobilního telefonu, pravidla používání telefonu, dodržování stanovených pravidel, důsledky nedodržování pravidel
- **Osobní postoj** – vnímání mobilního telefonu, určení vhodnosti vypnutí / zapnutí mobilního telefonu v konkrétních situacích, otevřené otázky zaměřené na osobní postoj k mobilním telefonům

3.2 Analýza trhu a monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace

Celoplošně působí v České republice tři mobilní operátoři:

- Vodafone
- Telefónica O2
- T-Mobile

V květnu 2008 byly osloveny všechny tři výše uvedené společnosti a požádány o spolupráci.

Jako jediná se výzkumu aktivně zúčastnila společnost Vodafone. Pan Přemysl Filip, mluvčí společnosti, po předchozí domluvě vyplnil dotazník a přislíbil další spolupráci po skončení a vyhodnocení výzkumu (viz Příloha 2).

Společnost Telefónica O2 v zastoupení svého tiskového oddělení nejprve v květnu 2008 účast na výzkumu přislíbila, nicméně po zaslání dotazníku kontaktní osobě zodpovědné za Youth segment¹⁵ spolupráci a komunikaci bez udání důvodu ukončila. Ačkoli byla s kontaktní osobou v červnu 2008 komunikace navázána znovu, i tentokrát bez úspěchu.

Společnost T-Mobile již od samého počátku na pokusy o navázání spolupráce a kontaktu nereagovala a neprojevila žádný zájem.

3.3 Vyjádření odborníků

Vlastní výzkum byl z metodického i odborného hlediska konzultován s odborníky na danou problematiku: Mgr. Pavlem Váchou, okresním metodikem sociálně patologických jevů a odborným asistentem ZSF JU, a PaedDr. Zdeňkem Slomkem, vedoucím katedry Sociální a speciální pedagogiky ZSF JU. Vyjádření je předloženo v kapitole 4.3 Výsledky výzkumu.

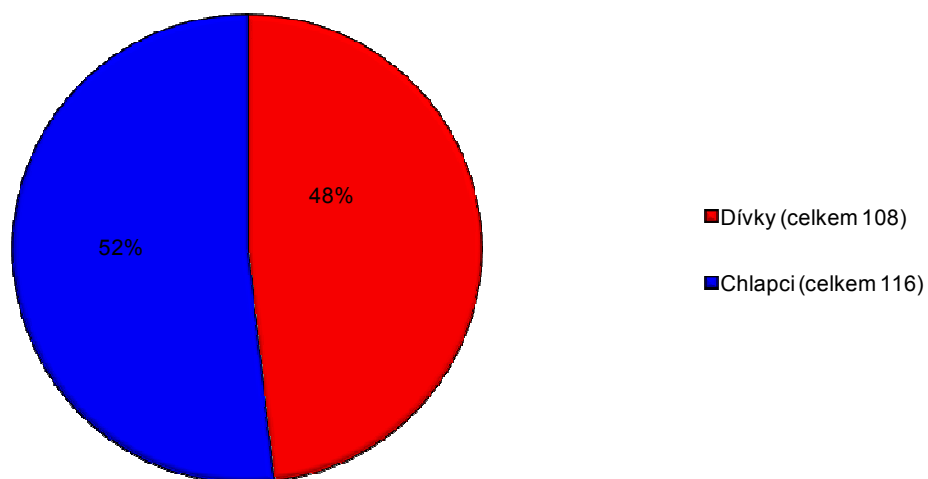
---

¹⁵ Youth segment - oddělení kompetentní za oblast dětských a mladistvých zákazníků

4. Výsledky výzkumu

4.1 Dotazníkové šetření

Graf 1: Podíl pohlaví repondentů

SPSS – základní popisné charakteristiky vzorku:

Statistics			
		Dívky	Chlapci
N	Valid	108	116
	Mean	11,4352	11,4483
	Median	11,0000	11,0000
	Mode	11,00	11,00
	Std. Deviation	,49809	,49947
	Variance	,248	,249
	Minimum	11,00	11,00
	Maximum	12,00	12,00

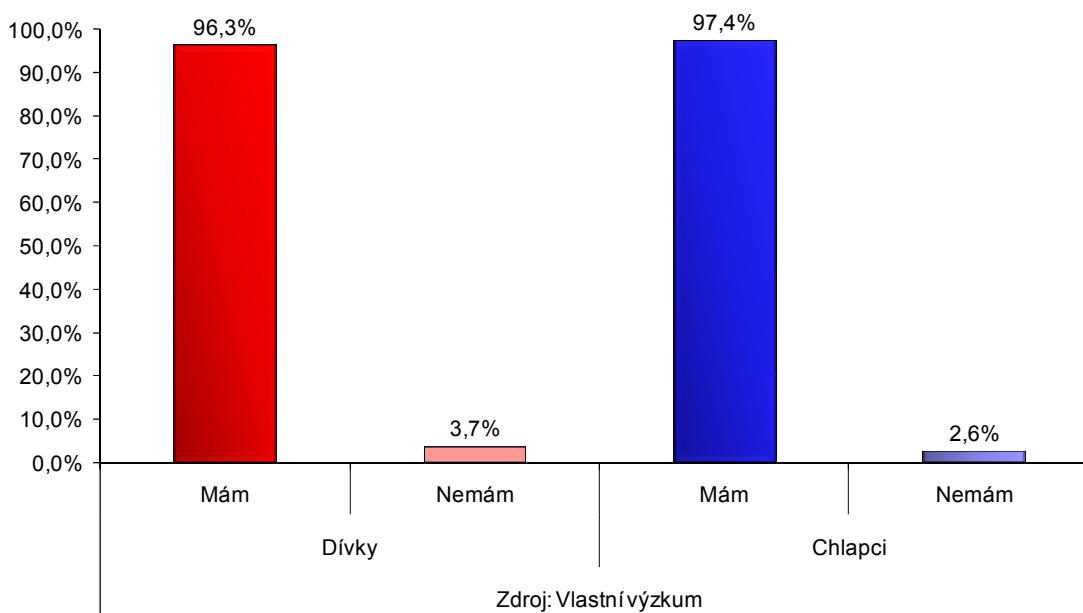
Dívky

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	11,00	61	52,6	56,5	56,5
	12,00	47	40,5	43,5	100,0
Total		108	93,1	100,0	

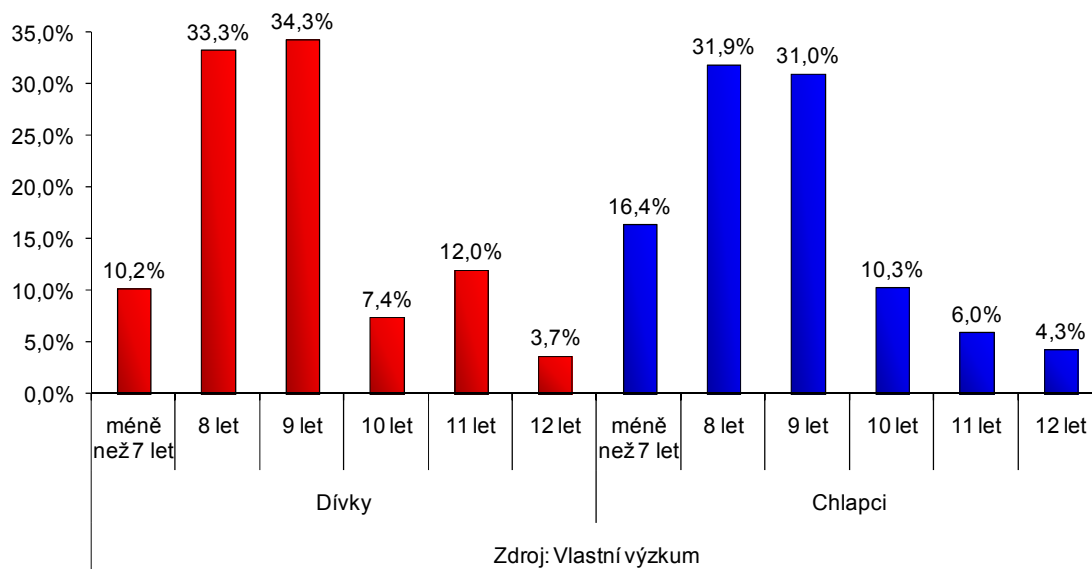
Chlapci

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	11,00	64	55,2	55,2	55,2
	12,00	52	44,8	44,8	100,0
Total		116	100,0	100,0	

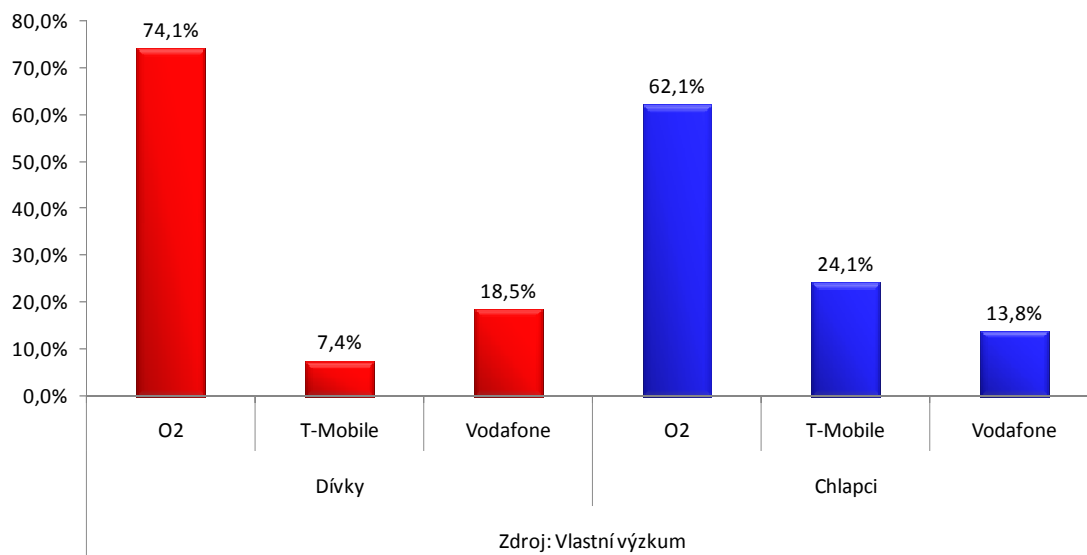
Graf 2: Máš mobilní telefon?

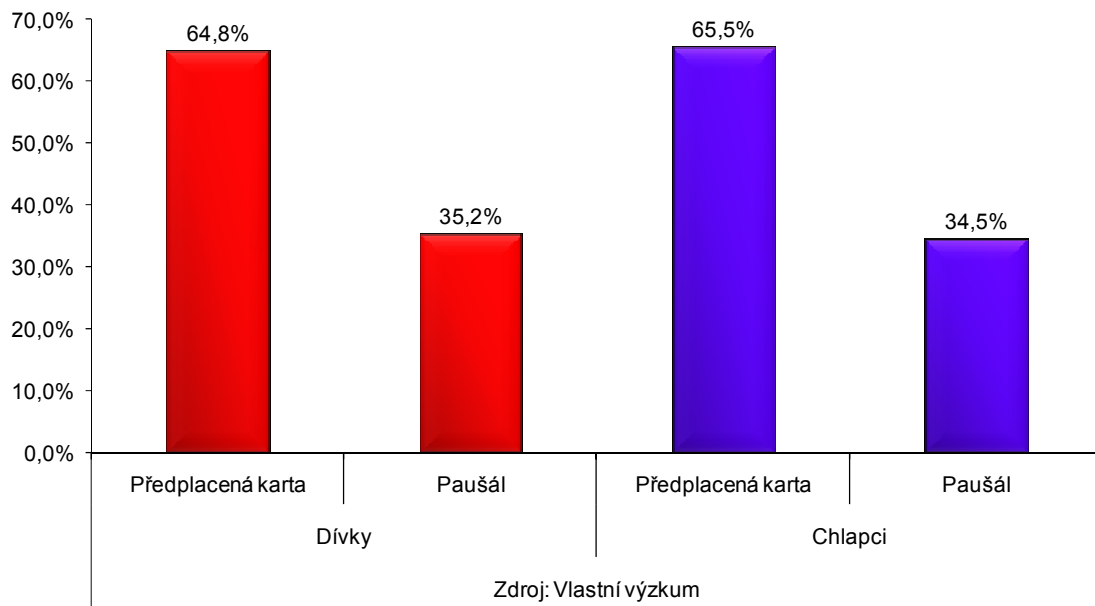
Graf 3: První mobilní telefon

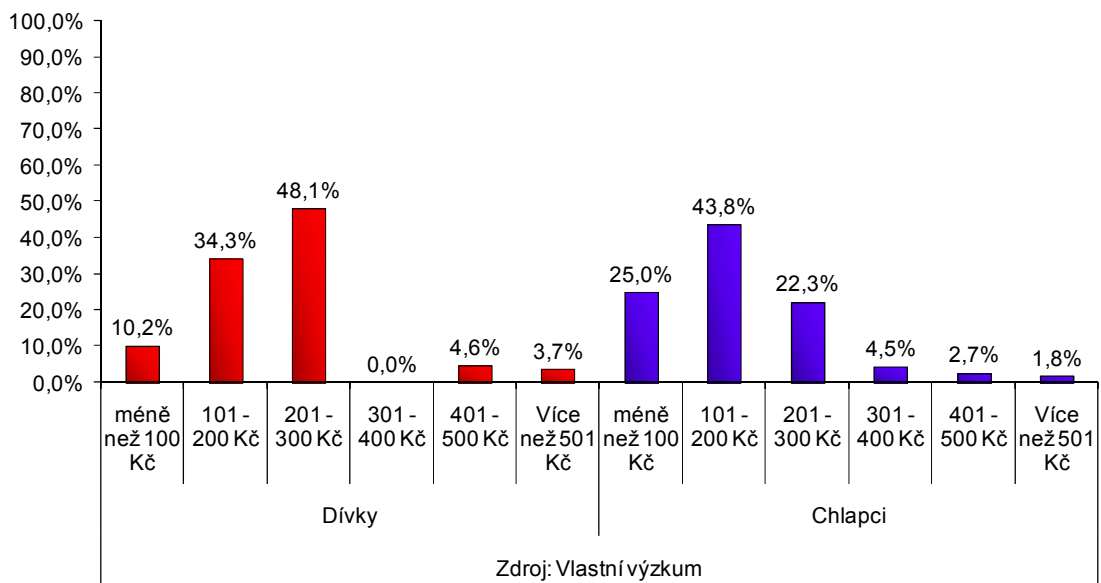
Graf 4: Mobilní operátor

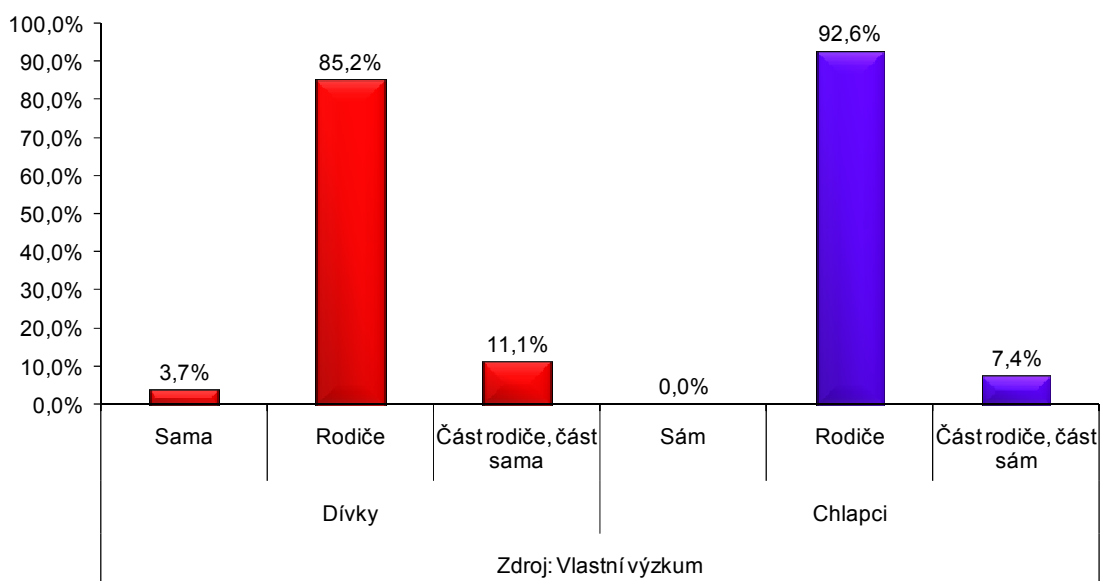
Graf 5: Předplacená karta / paušál

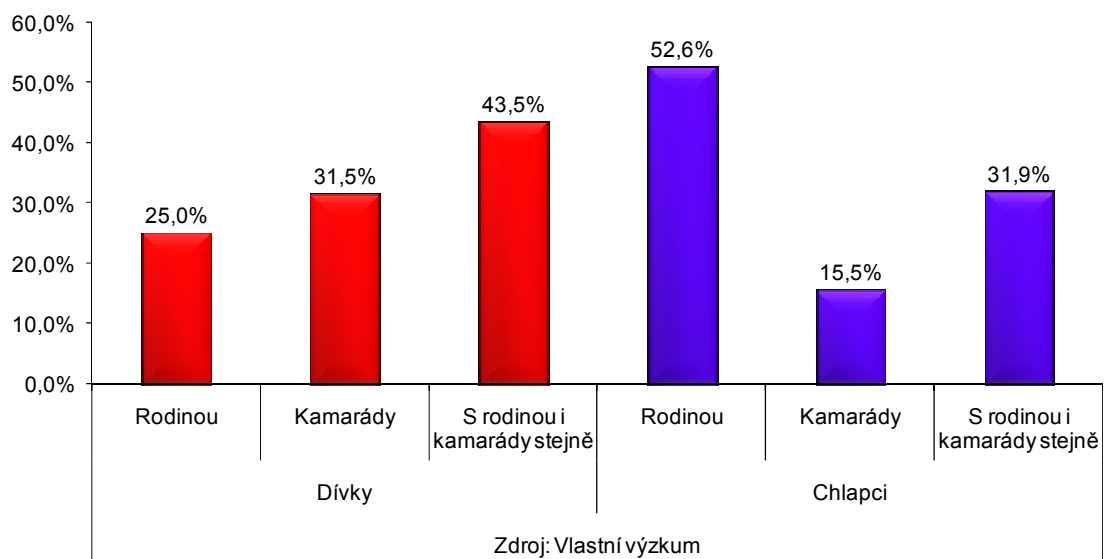
Graf 6: Měsíční účet za telefon

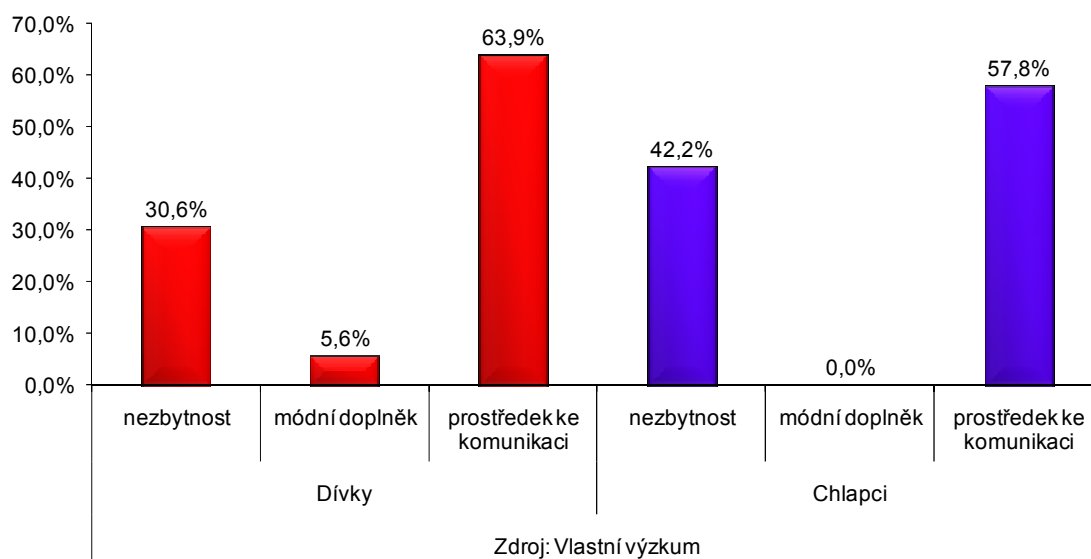
Graf 7: Placení účtu za telefon

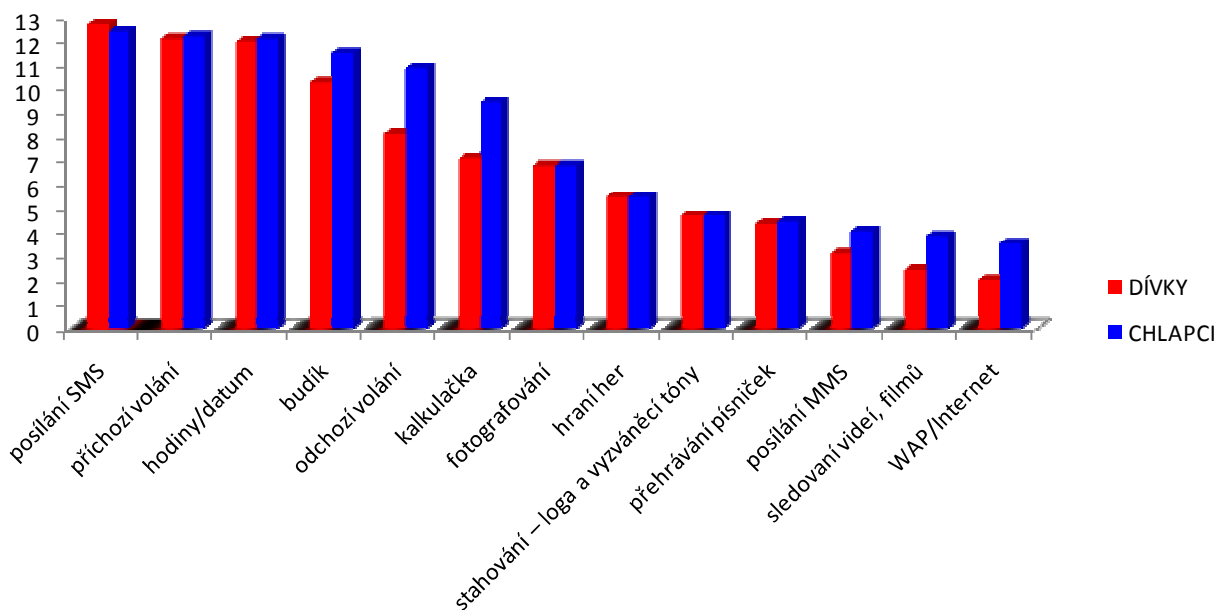
Graf 8: Mobilní telefon nejčastěji využíváš ke komunikaci s ...

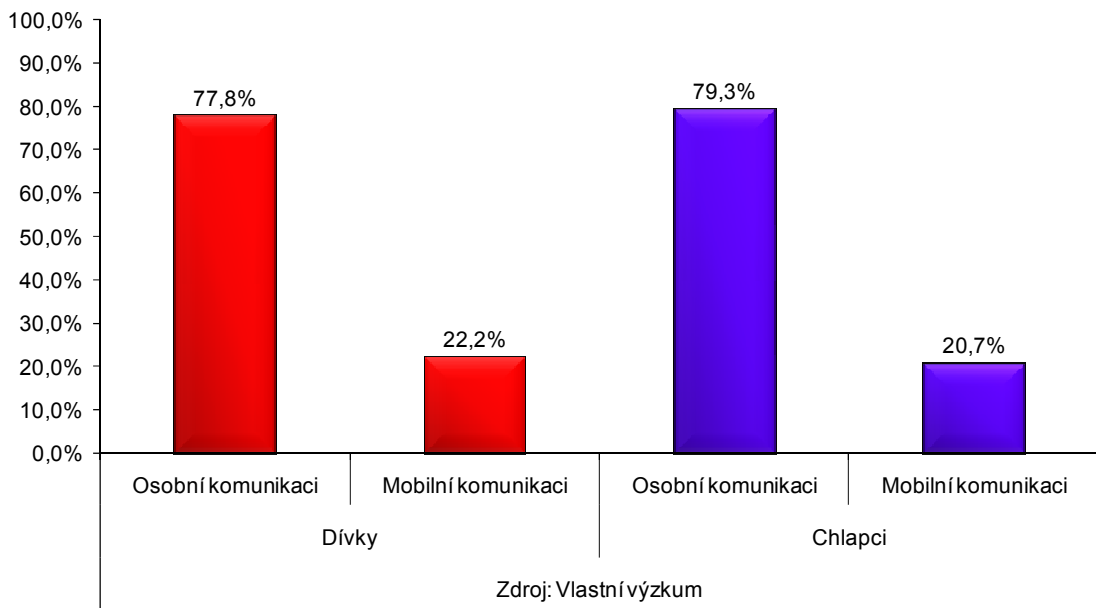
Graf 9: Mobilní telefon je pro tebe...

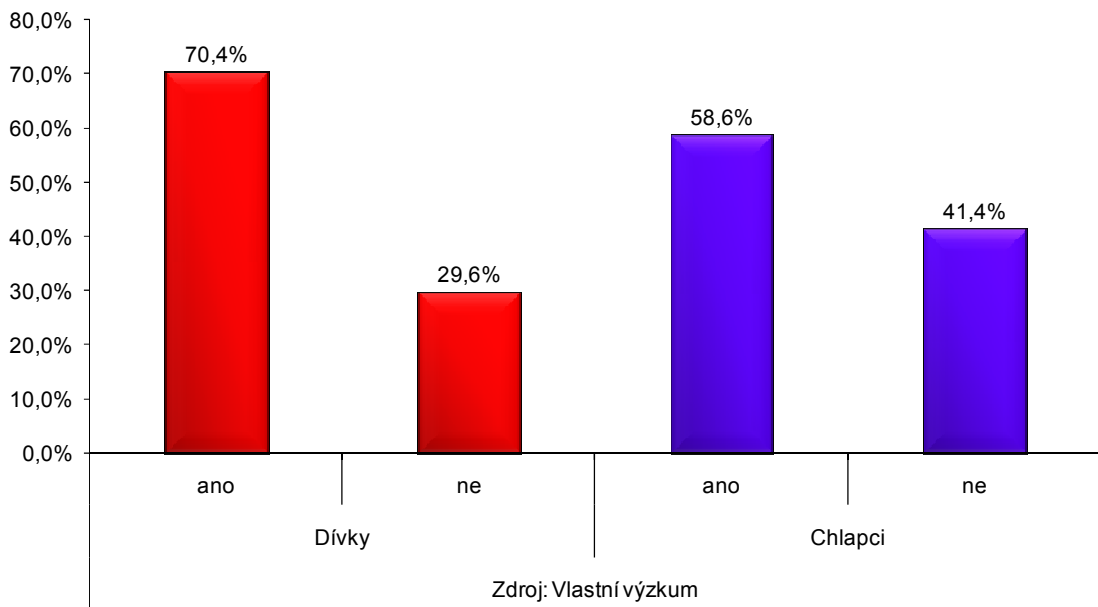
Graf 10: Nejčastější používání mobilního telefonu
Výška sloupce udává průměr (1 – nejméně, 13 – nejvíce):

Graf 11: Při komunikaci s kamarády upřednostňuji

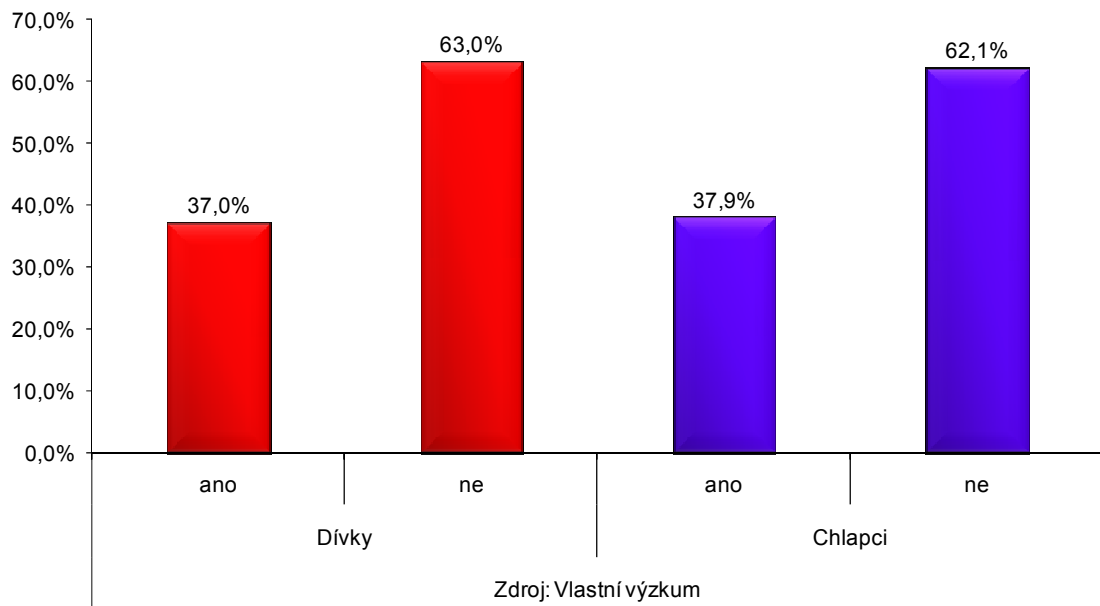

Graf 12: Poučili tě rodiče jak se máš chovat s mobilním telefonem?

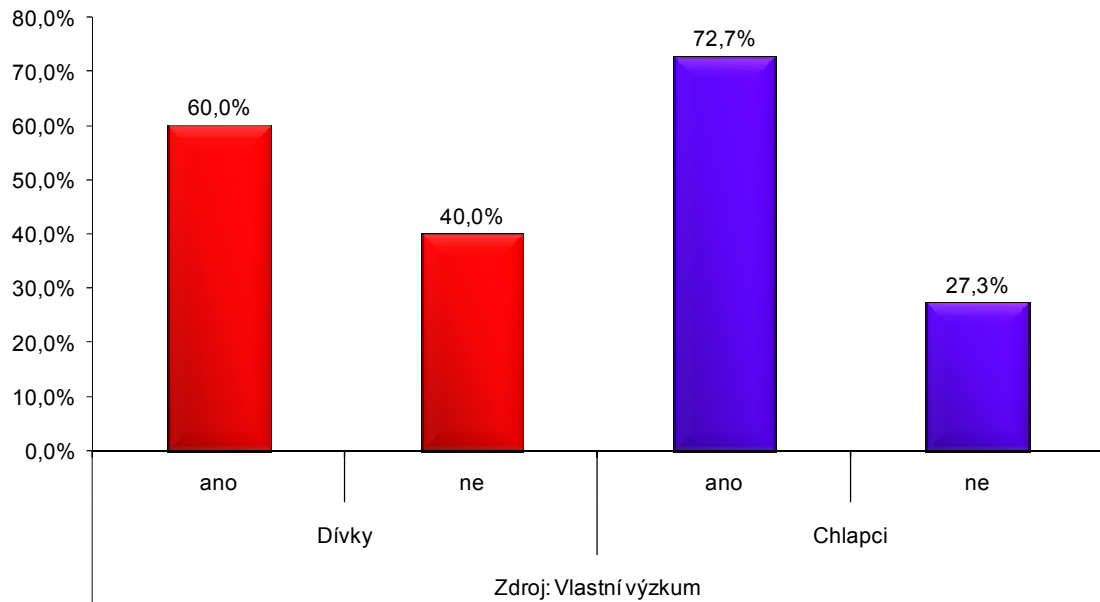

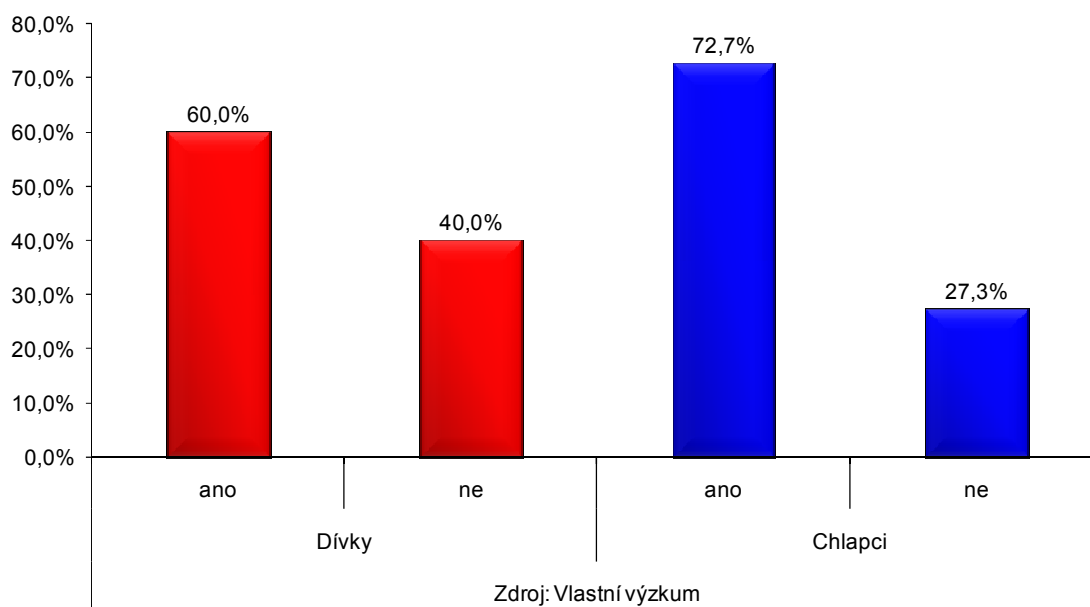
Graf 13: Máš rodiči stanovená pravidla používání mobilního telefonu?

Graf 14: Dodržíš tato pravidla? (filtr k ot. 13)

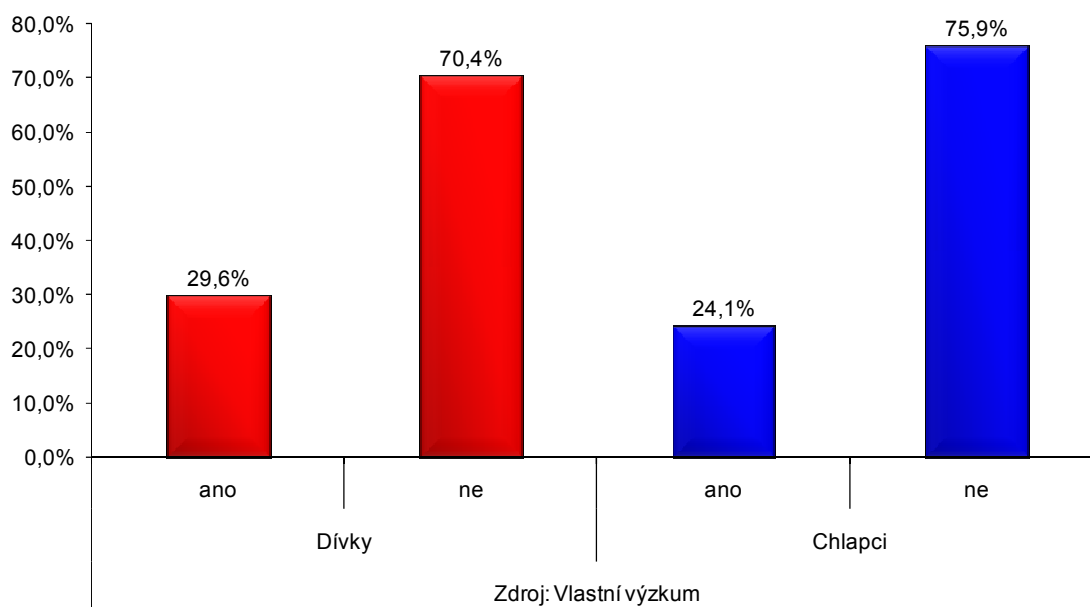
Graf 15: Trestají tě rodiče za porušení těchto pravidel? (filtr k ot. 13)

Otázka 16:

Otázka „K čemu při vyučování používáš svůj mobilní telefon?“ musela být po dohodě s řediteli škol z dotazníku vynechána a nebyla respondenty zodpovádána. Ředitelé škol, na kterých dotazníkové šetření proběhlo, nezávisle na sobě vyjádřili obavu, aby odpovědi dětí na tuto otázku nemohly poškodit jméno školy.

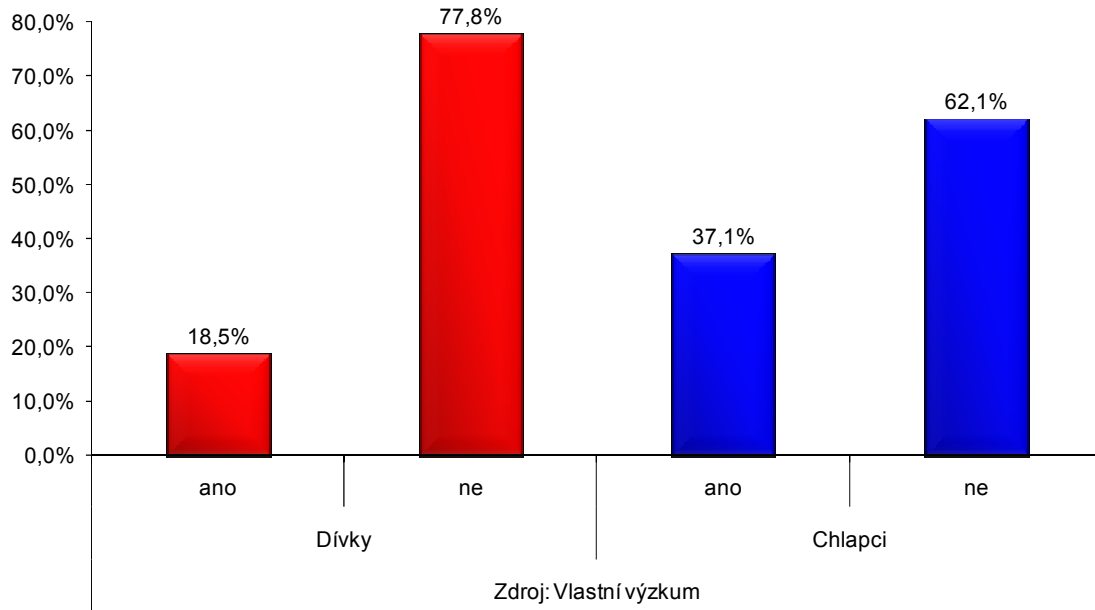
Graf 17: Vzdal/a by ses svého mobilního telefonu?

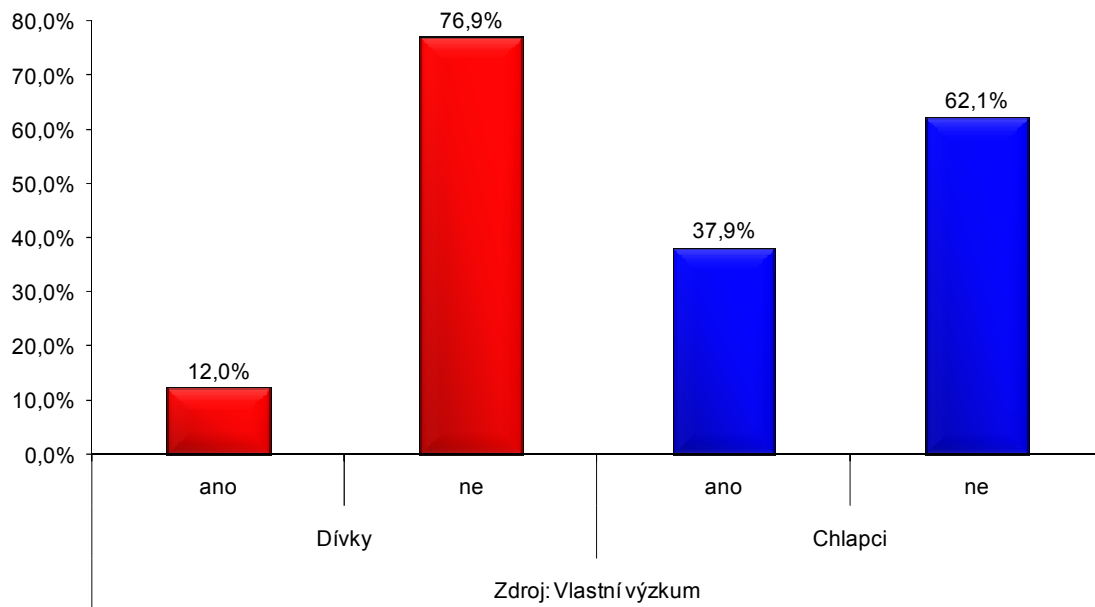
Otázka 18: Kde vypínáš svůj mobilní telefon?

	Dívky			Chlapci		
	Vypínám telefon	Vypínám zvonění	Nechávám zapnuté zvonění	Vypínám telefon	Vypínám zvonění	Nechávám zapnuté zvonění
V kině	23%	56%	21%	34%	61%	5%
V divadle	34%	62%	4%	30%	68%	2%
Ve škole	15%	77%	8%	9%	80%	11%
V nemocnici, u lékaře	4%	46%	50%	2%	58%	40%
V bance, na úřadě, na poště	3%	46%	51%	6%	56%	38%
V obchodě	0%	2%	98%	0%	1%	99%
V restauraci	0%	1%	99%	0%	4%	96%
V noci	12%	17%	71%	10%	27%	63%
V hromadné dopravě	0%	3%	97%	0%	2%	98%

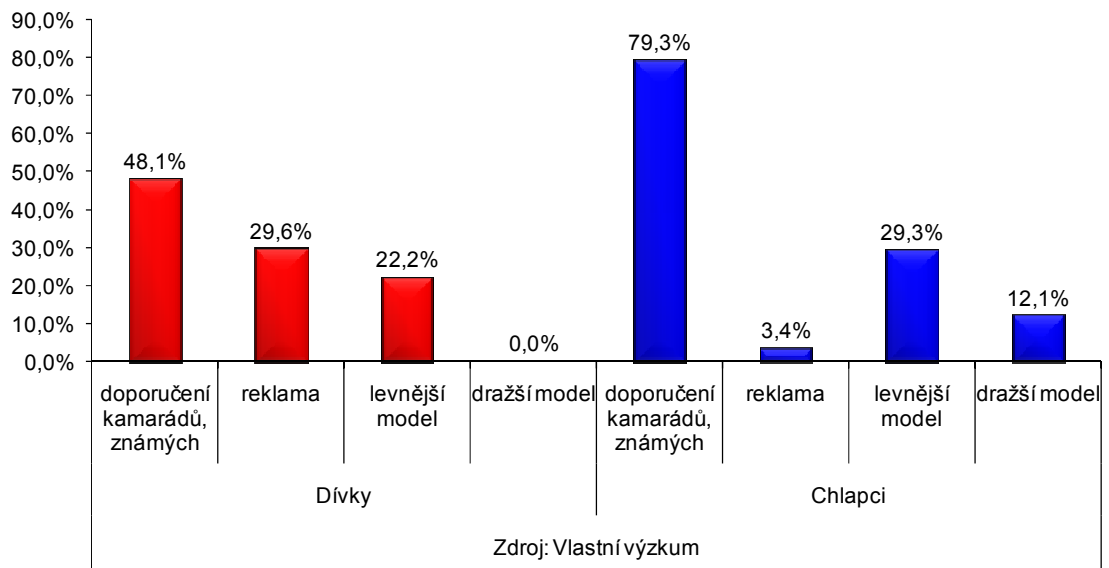
Graf 19: Lepší mobilní telefon = lepší přijetí do kolektivu

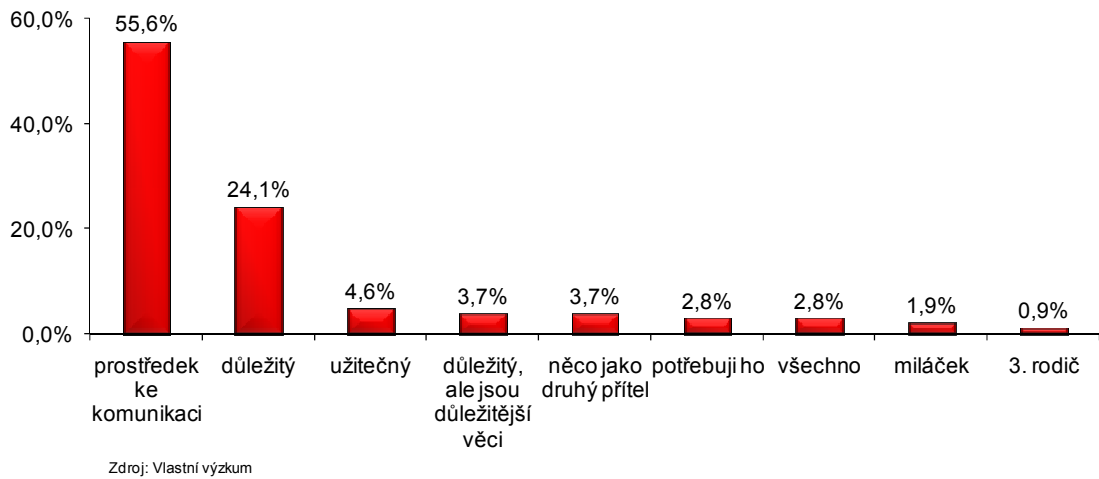
Graf 20: Nemít mobilní telefon je známkou chudoby

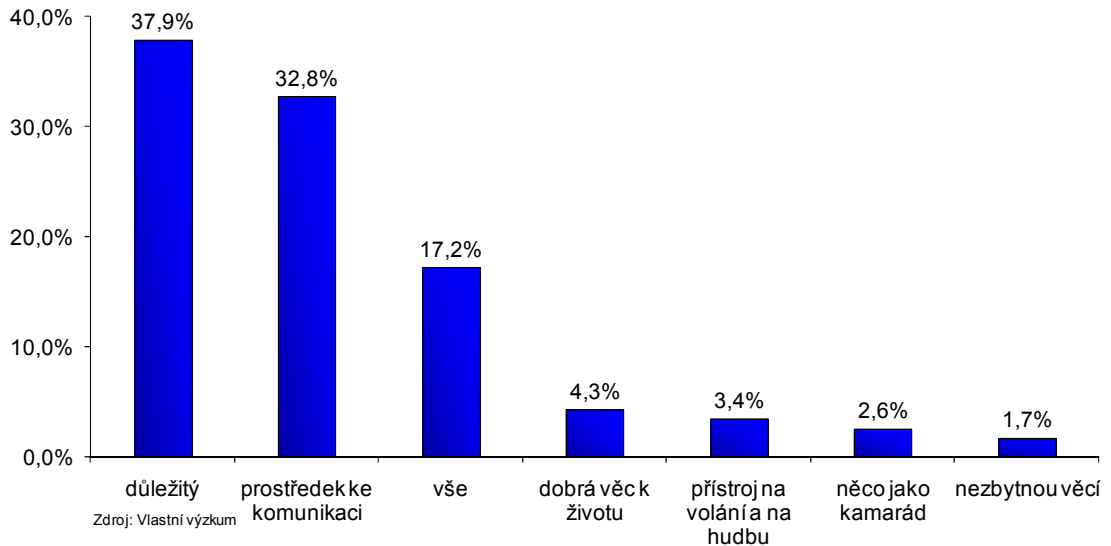
Graf 21: Při koupi se nechám ovlivnit...

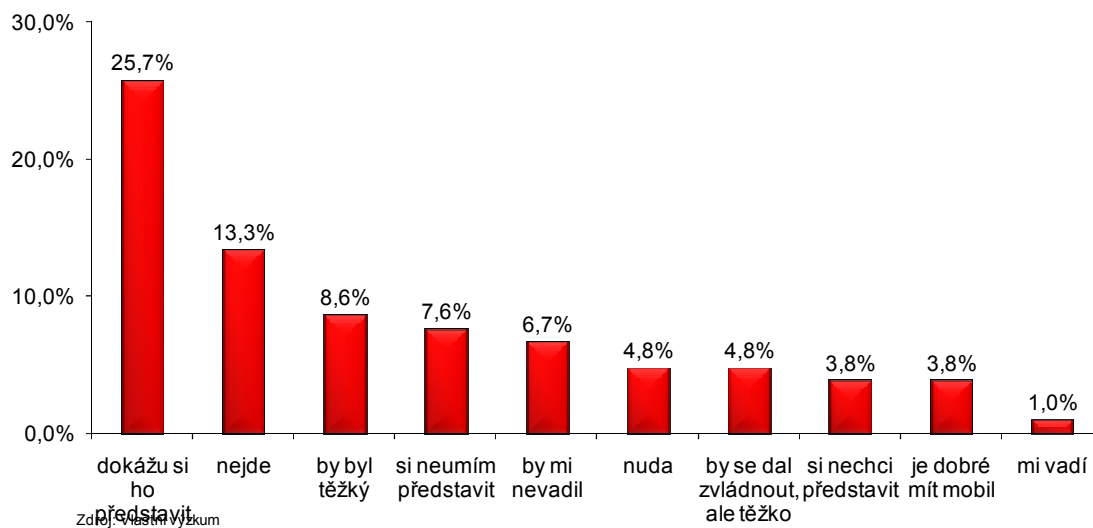
Graf 22a: Mobilní telefon je pro mě... dívky (v %)

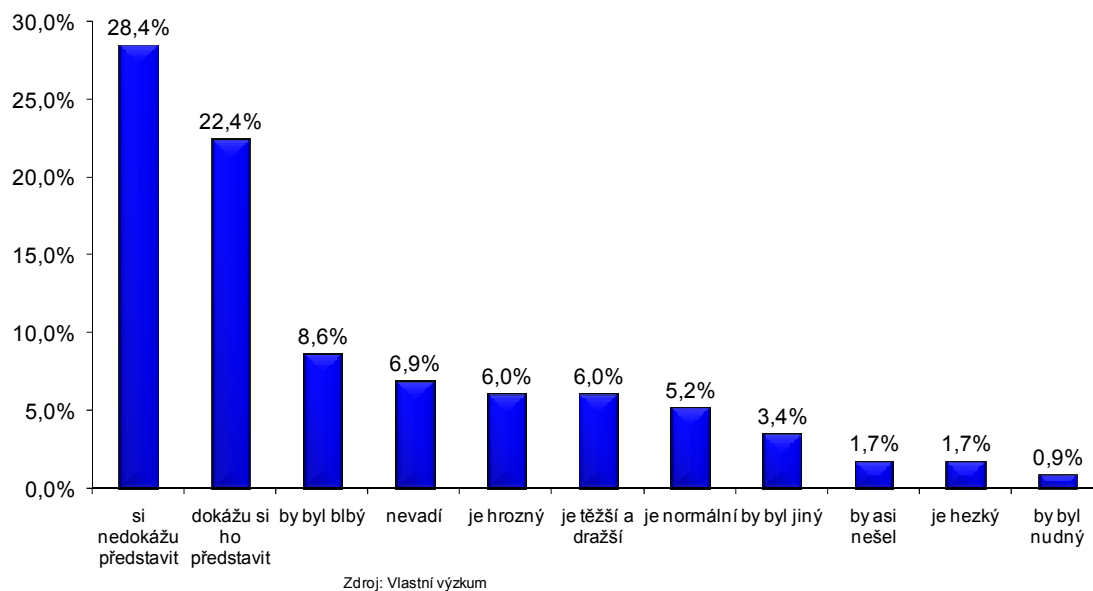
Graf 22b: Mobilní telefon je pro mě...
chlapci (v %)

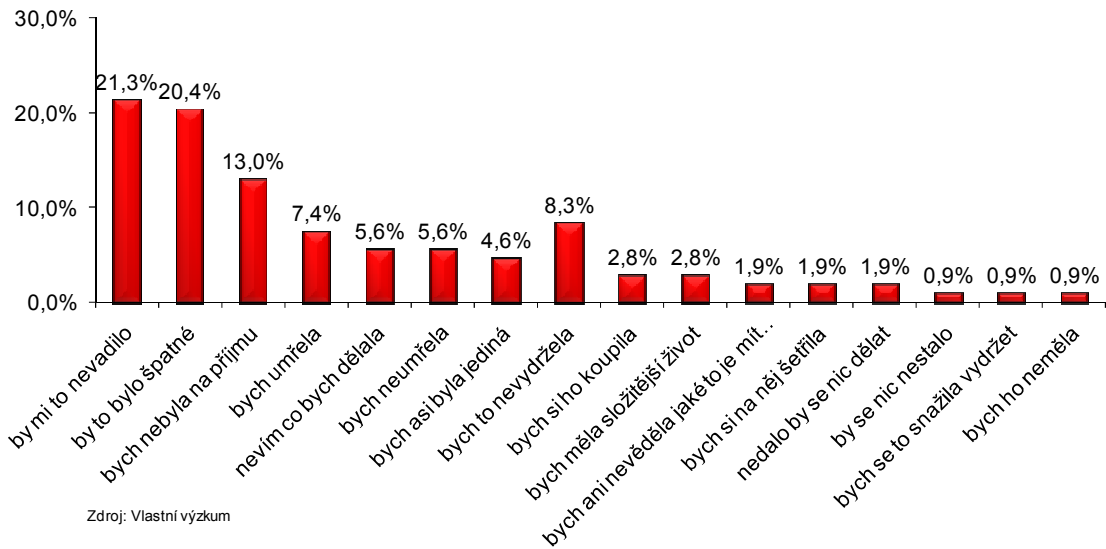
Graf 23a: Život bez mobilního telefonu...
dívky
(v %)

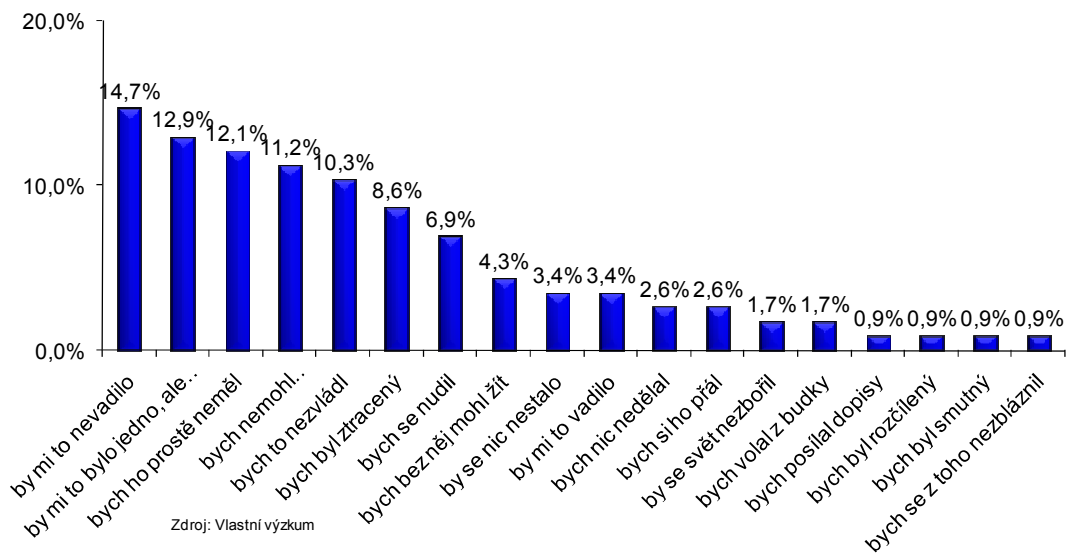
Graf 23b: Život bez mobilního telefonu... chlapci (v %)

Graf 24a: Kdybych mobilní telefon neměla, tak...
dívky
(v %)

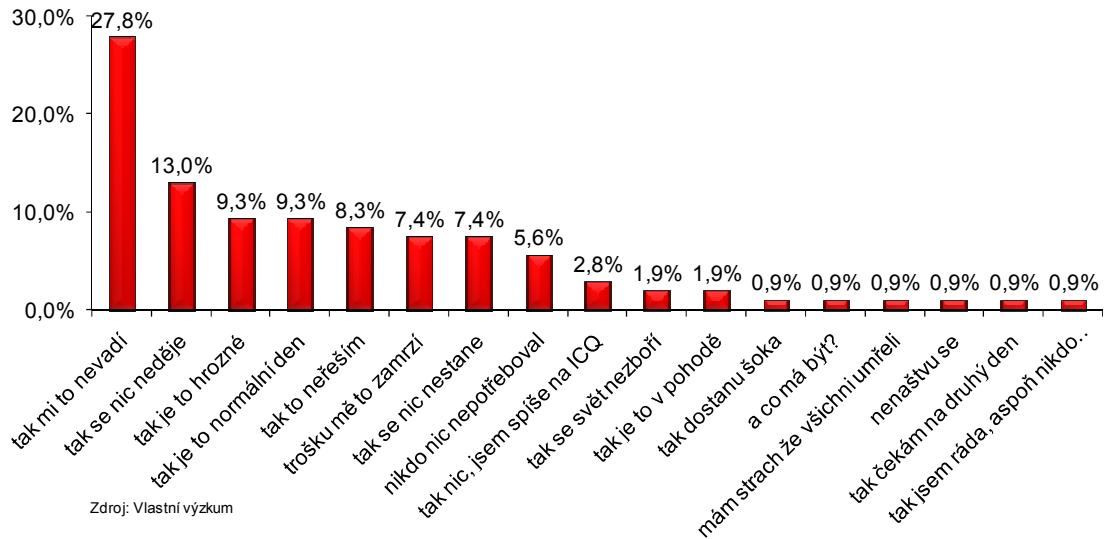
Graf 24b: Kdybych mobilní telefon neměl, tak...
chlapci
(v %)

Graf 25a: Když nedostanu za celý den jedinou SMS...

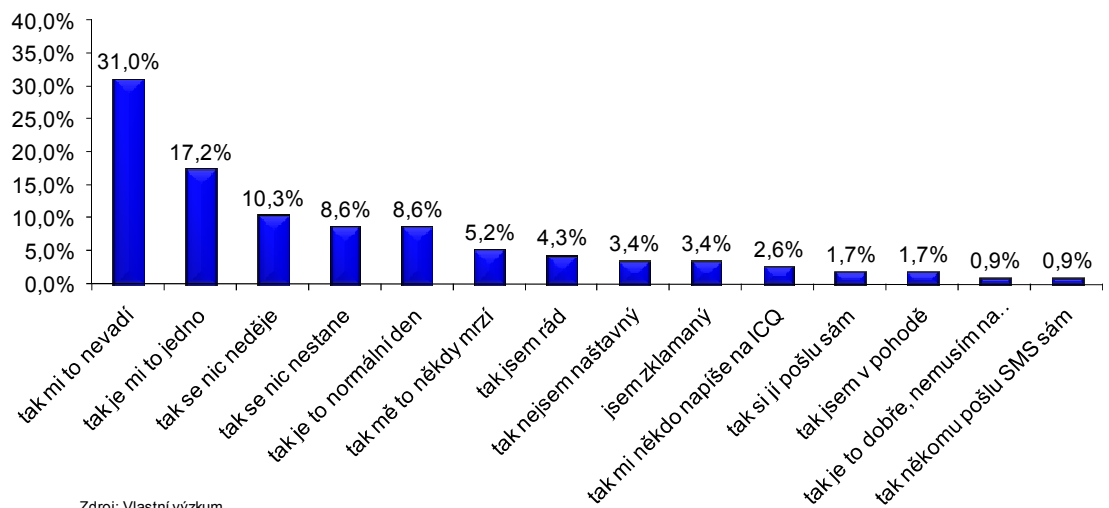
dívky
(v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

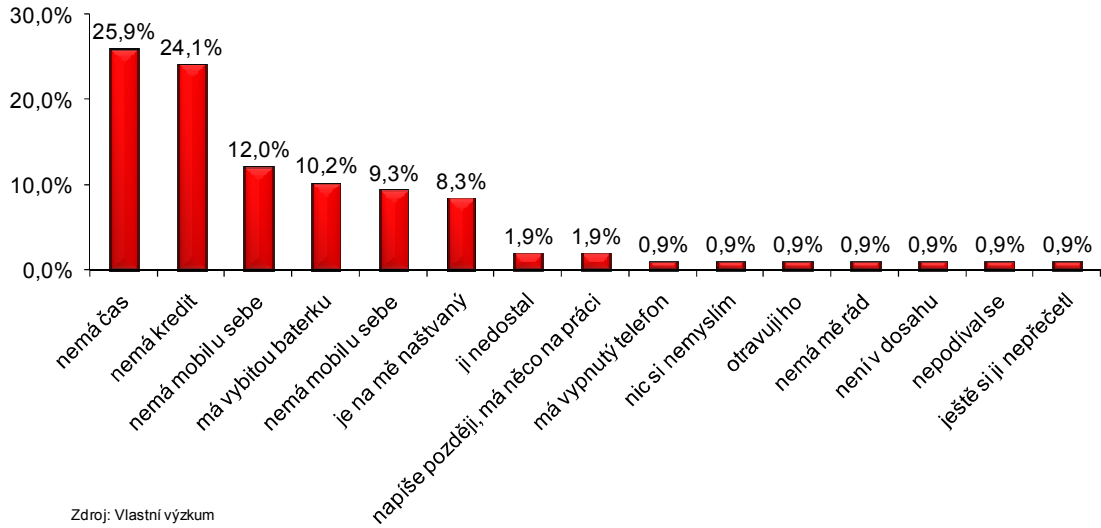
Graf 25b: Když nedostanu za celý den jedinou SMS...

chlapci
(v %)

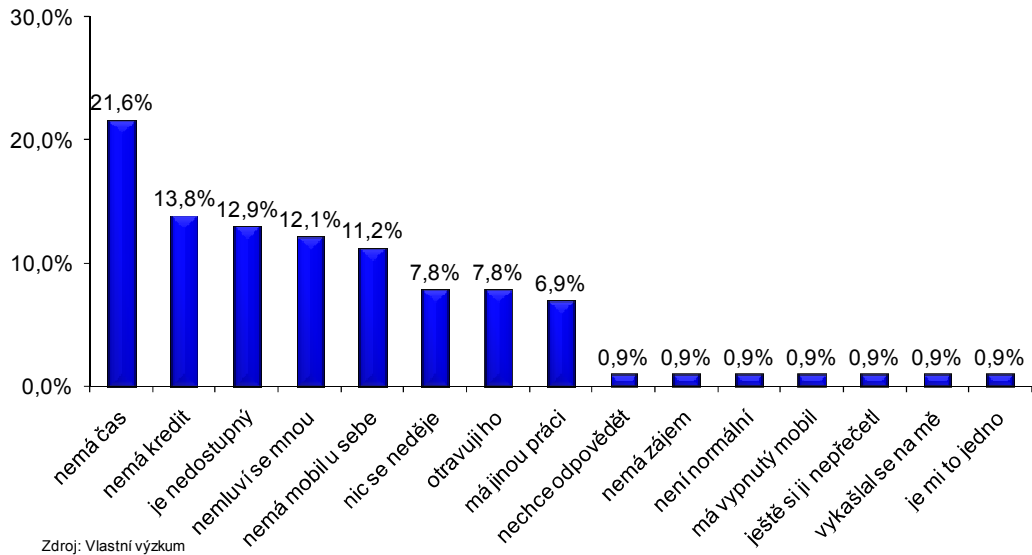

Zdroj: Vlastní výzkum

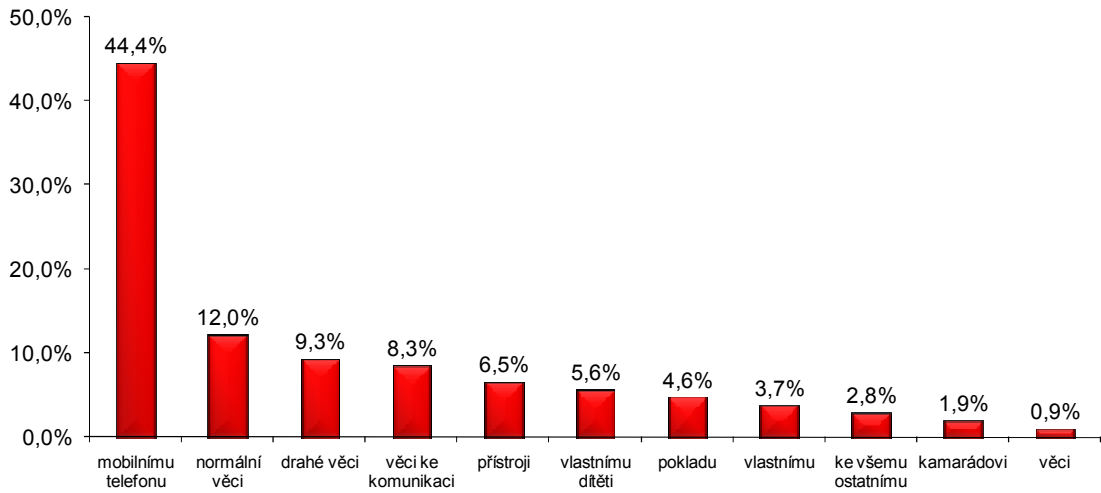
Graf 26a: Když mi někdo neodpoví na SMS, myslím si, že...
dívky
(v %)

Graf 26b: Když mi někdo neodpoví na SMS, myslím si, že...
chlapci
(v %)

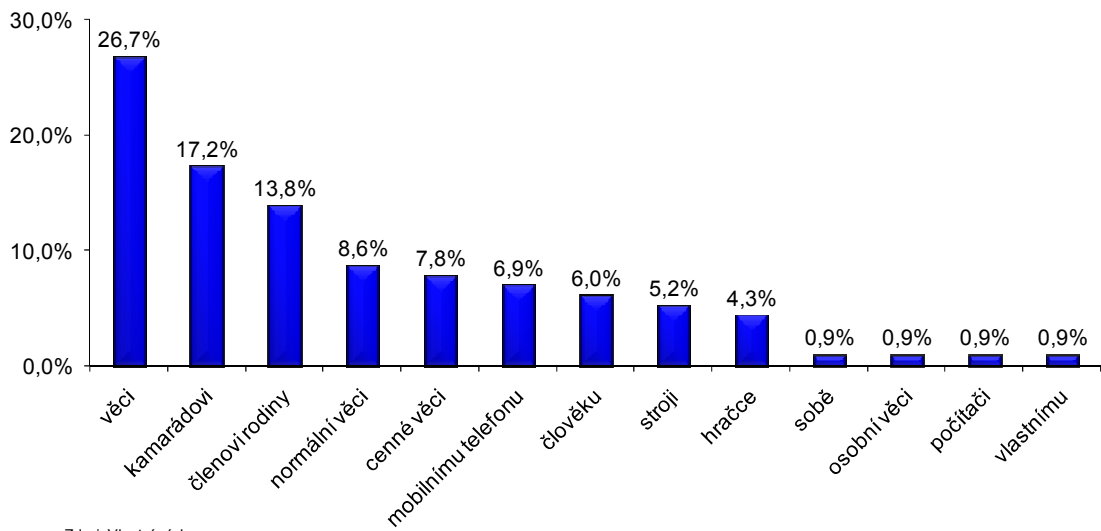

Graf 27a: Ke svému mobilnímu telefonu se chovám jako k...
dívky
(v %)

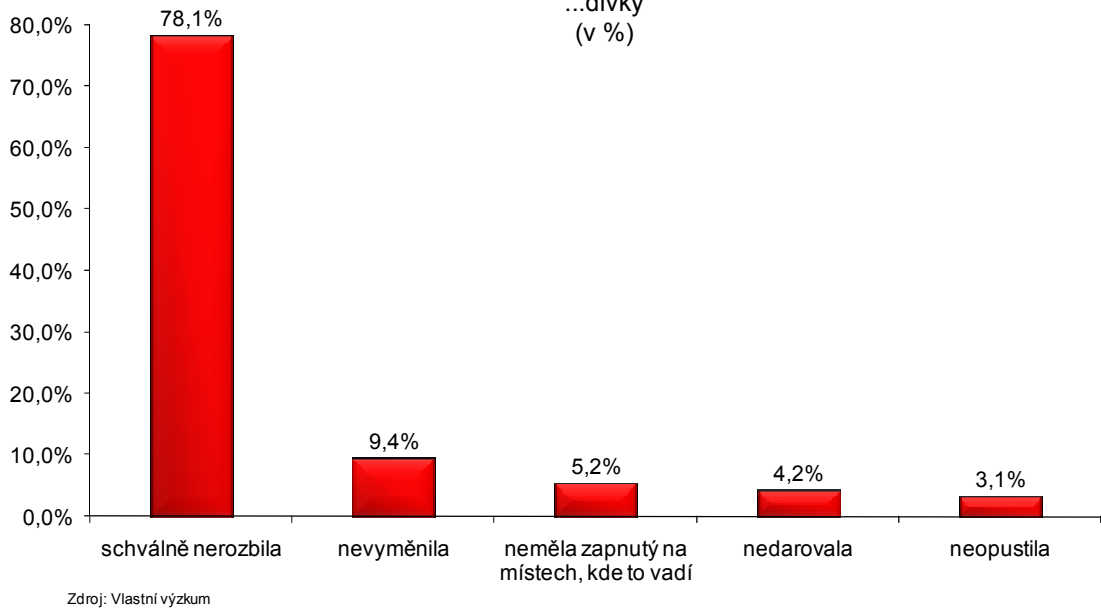
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 27b: Ke svému mobilnímu telefonu se chovám jako k...
chlapci
(v %)

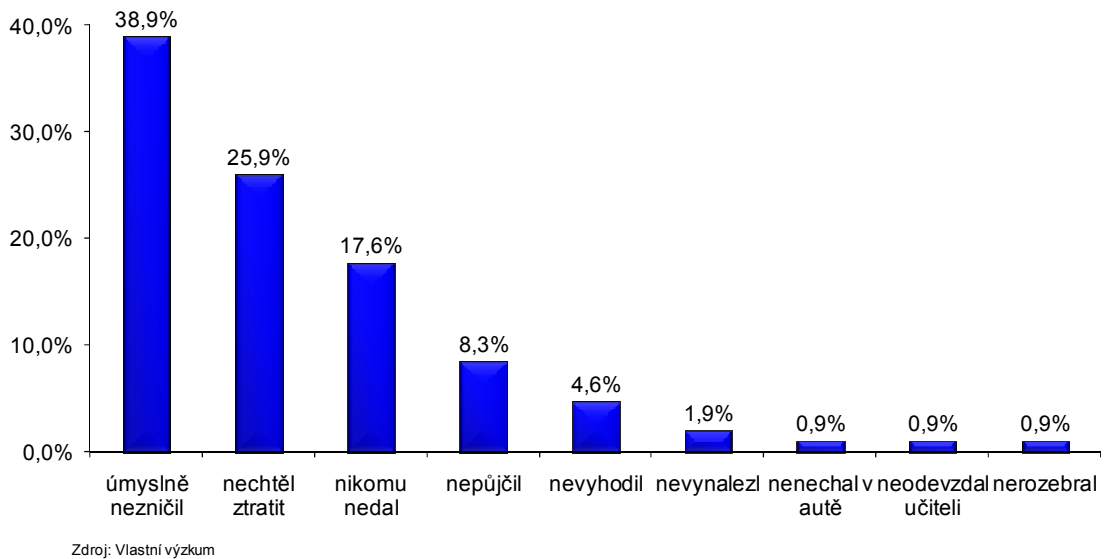

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 28a: Mobilní telefon bych nikdy...
...dívky
(v %)

Graf 28b: Mobilní telefon bych nikdy...
...chlapci
(v %)

4.2 Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace

Jako jediný ze třech mobilních operátorů působících na českém trhu se výzkumu zúčastnila společnost Vodafone Czech Republic. Všechny otázky zodpověděl pan Přemysl Filip, mluvčí společnosti. Níže jsou uvedeny doslovné odpovědi na jednotlivé otázky (dotazník viz Příloha 2):

4.2.1 Je cílová skupina dětí ve věku do 12 let zajímavou cílovou skupinou pro poskytovatele mobilních služeb?

Děti v tomto věku vůbec nejsou zajímavou cílovou skupinou pro naši společnost.

4.2.2 Kolik procent zákazníků Vaší společnosti tvoří děti a mládež (tj. ve věku do 18 let)?

Tento údaj nelze stanovit.

4.2.3 Nabízí Vaše společnost produkty a služby spojené s mobilními telefony určené výhradně pro děti ve věku do 12 let?

Nenabízí.

4.2.4 Produkty a služby pro děti

Nabízíme bezplatně službu Blokování obsahu pro dospělé, kdy je možné na telefonu nastavit, aby se jeho uživatel nedostal k obsahu, který je sice legální, ale nevhodný např. pro děti (typu erotika, seznamky, zbraně, tabák apod.) Služba pokrývá nejen smluvní obsah, ale i celý zbytek internetu přístupný z mobilu. Je možné bezplatně zablokovat také sekce PremiumSMS, Audiotex (tedy SMS a volání zpoplatněné

speciálními vyššími tarify). Služby nejsou zaměřené výhradně na děti, využít je může kdokoliv.

4.2.5 Služby nejčastěji využívané dětmi ve věku do 12 let

1. volání
2. SMS
3. stahování her, hudby
4. připojení k internetu
5. seznamky, chaty

4.2.6 Produkty, o které věková skupina dětí do 12 let projevuje nejčastěji zájem

mobilní telefony, příslušenství, doplňky

4.2.7 Vliv reklamy na děti: Jsou děti ve věku do 12 let v oblasti mobilní komunikace ovlivnitelné reklamou?

Ano, známá data potvrzují vnímavost dětí vůči reklamě. Na základě interních etických zásad v rámci Společenské odpovědnosti však Vodafone na děti do 15 let marketingovou komunikaci nemíří. Jako dospělí si reklam užití jistě dost.

4.2.8 Zaměřuje se Vaše společnost nějakým způsobem na seznámení dětí s pravidly používání mobilních telefonů?

Vydali jsme v našem LifeStyle časopise pro zákazníky Čilichili 5/2008 celostránkový článek zabývající se tématem bezpečnější mobil pro děti. Jeho součástí byly i Praktické rady (nejen) pro rodiče (viz Přílohy: Obrázek 3).

Spolupracujeme s organizací SaferInternet na zvyšování povědomí o bezpečnějším používání internetu a mobilních telefonů. Jsme partnerem soutěže

MobilStory, který má za cíl zapojit žáky ZŠ do interaktivní soutěže, která má upozornit na rozdíly mezi skutečným a virtuálním světem - www.mobilstory.cz.

Podporujeme projekt Univerzity Palackého „Prevence nebezpečných jevů v elektronické komunikaci“, jehož výstupem by měl být webový portál, učebnice a tedy obsah pro výuku v rámci předmětu Komunikační dovednosti na školách.

4.2.9 Podílela se Vaše společnost již někdy v předchozích letech na výzkumu týkajícím se rozšíření mobilních telefonů u dětí / způsobu používání mobilních telefonů dětmi, nejčastěji používaných služeb atd.?

Podporujeme projekt Univerzity Palackého "Prevence nebezpečných jevů v elektronické komunikaci", jehož výstupem by měl být webový portál, učebnice a tedy obsah pro výuku v rámci předmětu Komunikační dovednosti na školách. Provedli jsme v roce 2007 průzkum, tzv. Vodafone Zoom, zaměřený na používání mobilů studenty ve věku 15-26 let.

4.3 Analýza trhu

4.3.1 Nabídka služeb a tarifů pro děti a mladistvé – přehled

Tabulka 2.

Stav k 5. 4. 2009	Vodafone	O2	T-Mobile
Tarify	- standardní nabídka pro všechny zákazníky (bez speciální nabídky pro děti a mladistvé)	O2 [kúl:] - tarif pro děti a mladé od 6 do 26 let - SMS do všech sítí zdarma - 60 minut volání do všech sítí zdarma	BAV SE - tarif pro děti a mladé od 6 do 26 let - výhodné sazby volání a SMS
		- ostatní tarify dle standardní nabídky pro všechny zákazníky (bez speciální nabídky pro děti a mladistvé)	BAV SE s Mých 5 - tarif pro děti a mladé od 6 do 26 let - výhodné sazby volání a SMS - volání a SMS v rámci 5 nadefinovaných kontaktů zdarma
Předplacené karty	- standardní nabídka pro všechny zákazníky (bez speciální nabídky pro děti a mladistvé)	- standardní nabídka pro všechny zákazníky (bez speciální nabídky pro děti a mladistvé)	- standardní nabídka pro všechny zákazníky (bez speciální nabídky pro děti a mladistvé)
Další služby	- Blokování obsahu pro dospělé (možnost znepřístupnění nevhodného obsahu internetových stránek dostupných prostřednictvím mobilního telefonu – erotika, porno stránky, hazardní hry, loterie, zbraně, drogy, alkohol atd.) - Nástroje pro výdaje pod kontrolou (FlexiLimit – upozornění na překročení stanovené částky, FlexiStrop – zablokování SIM karty pro volání a psaní SMS po překročení stanovené částky)		

4.3.2 Nabídka telefonů pro děti a mladistvé

Tabulka 3.

Nabídka telefonů (k 4. 4. 2009)	Vodafone	O2	T-Mobile
do 1.500 Kč	5 modelů	2 modely	2 modely
1.500 - 2.500 Kč	5 modelů	11 modelů	4 modely
2.500 - 3.500 Kč	6 modelů	6 modely	4 model
více než 3.500 Kč	27 modelů	24 modelů	33 modelů
modely určené dětem	nejsou v nabídce	nejsou v nabídce	nejsou v nabídce

V současné době se na českém trhu objevuje jediný mobilní telefon určený výhradně dětem – tzv. Teddyfone (viz Příloha 4). Teddyfone je speciálně vytvořený bezpečnostní telefon pro děti. Používá technologii mobilních telefonů, přičemž jeho vyzařování je menší než u běžného mobilního telefonu (0,162 w/kg SAR jednotky¹⁶).

---

¹⁶ SAR (z angl. Specific Absorption Rate) - vyjadřuje množství záření, které absorbuje hmota s definovanými vlastnostmi. Číslo SAR je tedy maximální hodnota energie absorbovaná látkou vztaheno na jednotku hmotnosti. Pokud jde o oblast mobilních telefonů, pak se SAR hodnotí především kvůli průniku záření do lidské mozkové tkáně. Jsou stanovena maxima SAR, které nesmí žádný mobilní telefon překročit, přičemž pro různé části světa jsou povolené hodnoty různé. V ČR platí maximální hodnota SAR 2,0 W/kg.

Na rozdíl od běžného mobilního telefonu Teddyfone má:

- pouze čtyři tlačítka s přednastavenými čísly - tzv. rychlé volby (např. máma, táta, prarodiče nebo kamarád/ka),
- možnost sledování dítěte na dálku (obdoba elektronické chůvičky s neomezeným dosahem),
- SOS tlačítko pro případ nouze (pokud se dítě cítí v ohrožení či v nebezpečí, může stisknout toto tlačítko, SOS zpráva je poté odeslána třem předvoleným příjemcům). Teddyfone také automaticky vytočí číslo příjemce č. 1. Pokud tato osoba hovor přijme, může poslouchat zvuky v blízkosti telefonu Teddyfone a slyšet tak s kým dítě mluví a co dělá.

Na rozdíl od běžného mobilního telefonu Teddyfone nemá displej, proto si děti nemohou nahrávat / stahovat vyzváněcí tóny, hry nebo nevhodné obrázky a fotografie a nemohou je dále prohlížet nebo posílat.

Telefon Teddyfone je možné využívat pro všechny současné české operátory (Telefónica O2, T-mobile, Vodafone). V přístroji je ale potřeba používat pouze tzv. předplacené karty (není možné jej využívat s paušálem).

V březnu 2009 společnost T-Mobile představila tzv. volající náramky (viz Přílohy: Obr. 2), díky kterým je možné být v přímém kontaktu např. s nemocnými nebo zdravotně postiženými lidmi, seniory nebo mít přehled nad svými dětmi. Prostřednictvím zabudovaného GSM modulu je navázání komunikace záležitostí jediného stisku tlačítka, ať už pro volání či SMS.

Uživatelé tak mohou jednoduše provádět nejen volání, ale i odeslat textovou zprávu na předem stanovená čísla, jako jsou například příbuzní, lékaři, nebo monitorovací či krizové centrum. Jediný dotyk také stačí k přijetí hovoru. Pokud hovor

přichází z předvolených čísel, může náramek sám přijmout hovor. Také v situaci, kdy v náramku není SIM karta, se uživatel dovolá pomoci, a to na tísňovou linku 112.

Náramek GeoSkeeper je navíc vybaven GPS modulem, který umožňuje přesnou lokalizaci uživatele. Používá se, pokud se nositel náramku dostane mimo předem vyhrazenou oblast, nebo při provedení nouzového volání z náramku či z monitorovacího centra.

Měsíčně vyjde používání náramku na 177 až 356 Kč v závislosti na modelu. V této ceně je nejen paušál za volání a SMS, ale také nastavení a změna telefonních čísel, non-stop technická podpora, pomoc při řešení krizových situací či plnohodnotný přístup uživatele či jeho okolí k mapovým podkladům umožňujícím zjišťování polohy GeoSkeeperů.

4.4 Stanovisko odborníků k dané problematice

4.4.1 Mgr. Pavel Vácha

Katedra sociální práce a sociální politiky, Zdravotně sociální fakulta JU

Celý výzkum se zabývá problematikou dopadů ve vztahu k používání mobilních telefonů dětmi. Tato problematika je stále patrnější v prostředí základního školství, avšak primárně preventivní aktivity se tomuto tématu dostatečně nevěnují. Proto je tento výzkum velkým přínosem ve výše uvedené problematice z důvodu monitorování situace a stavu.

Teoretická část je zpracována odpovídajícím způsobem. Česká literáta je na zvolené téma poměrně nedostatečná. Tímto tématem se doposud nejvíce zabývají ve Velké Británii, Švýcarsku a Španělsku. V České republice je tento jev odbornou veřejností teprve objevován.

Vlastní provedený výzkum byl realizován kvantitativní metodou, technikou dotazování, prostřednictvím anonymního dotazníku, a dále prostřednictvím rozhovoru a sekundárního sběru dat a údajů včetně vyhodnocení. Celkový vzorek respondentů, zapojených do dotazníkového šetření, je dostatečný pro daný výzkum a odpovídá zaměření práce. Vlastní výsledky výzkumu jsou strukturovány do vzorku chlapců a dívek, který je vyrovnaný (48 % dívek a 52 % chlapců). Takto vzniklé soubory jsou vzájemně komparovány z pohledu genderu. V dotazníku bych užil méně otevřených otázek, protože takto získaná data nelze plně vzájemně porovnat, avšak výsledný výstup tímto výrazně neutrpěl. Toto dokládám mimo jiné tím, že získaná data se shodují, nebo se mírně odlišují od jiných výzkumů, provedených v této oblasti. Z provedeného výzkumu vyplývá, že vzorek dívek lze hodnotit jako rizikovější v chování ve vztahu k mobilnímu telefonu než vzorek chlapců. Tento stav je taktéž zachycen v rámci „Komplexního programu primární prevence“, realizovaným v regionu Jižních Čech, kde je problematika „užívání mobilních telefonů“ sledována spolu s dalším rizikovým chováním. Dále se výsledky shodují ve věku, kdy děti získávají první mobilní telefon. Tento věk za poslední období pěti let klesl z dvanácti na devět let. Jak z vlastního

výzkumu i dalších výzkumů vyplývá, je zřejmá souvislost mezi snižujícím se věkem získání prvního mobilního telefonu a rozvojem nežádoucího chování dítěte k mobilnímu telefonu. Dále je ve výzkumu vhodně zpracováno a poukázáno na nedostatečnou preventivní práci nejen ve školách a školských zařízeních, ale i v rodinách a celé společnosti. Tato prevence se neprovádí ani ve vztahu k ostatnímu rizikovému chování (nadměrné sledování televize, internet, chatovací a komunikační programy aj.), což je z výsledků výzkumu patrné. V budoucnosti bude nezbytné se výše uvedenou problematikou zabývat.

Na závěr bych doporučoval další podobné výzkumy rozšířit o využívání mobilních telefonů při páchání nežádoucí, či trestné činnosti, jako je například „kyberšikana“, vyhrožování, zastrašování, vydírání aj.. Výsledky výzkumu navrhuji publikovat pro potřeby odborné, pedagogické a ostatní veřejnosti za účelem zvýšení povědomí a zahájení efektivního preventivního dění.

V Českých Budějovicích dne 20. 11. 2008

Mgr. Pavel Vácha
Odborný asistent ZSF JU
Okresní metodik sociálně patologických jevů

4.4.2 PaedDr. Zdeněk Slomek

Katedra sociální a speciální pedagogiky

Autorka člení předkládaný materiál z pohledu charakteristiky současného stavu v dané (sledované) problematice, druhou kapitolu věnuje stanovení a přiblížení cíle práce a hypotéz, dále se věnuje prezentované metodice prováděného výzkumu s následným pohledem a komentací dosažených (zjištěných) výsledků.

Uváděný pohled na výrazněji rozšířenější užívání mobilních telefonů v České republice než v ostatních zemích Evropské unie se opírá o zveřejňovaná data našich i zahraničních operátorů či společností a odpovídá realitě. Připomínka možného vzniku závislosti na mobilním telefonu ve vztahu ke kategorii dětí či dospívajících je věcná, zmiňován je i výskyt nového fenoménu – nomofobie, jako reakce na nefunkčnost či výpadek signálu (prakticky tendence vzniku určitého druhu úzkosti či panického strachu, jež provází nomofobiky nepřetržitě – nepříjemné a s možným odrazem i v chování).

Úvaha o mobilním telefonu jako interkontaktním činiteli vhodně ilustruje důvody i určitá „nebezpečí“ komunikační potřeby dětí, ale i potřeby veřejné prezentace svého „já“ a budování místa mezi vrstevníky (praxe uváděné postřehy dokládá). Neméně významné z hlediska tendencí ovlivňujících vývoj dítěte (tedy i sledované věkové kategorie) je i skutečnost určité technologické vyspělosti ve smyslu samozřejmého ovládnutí a využívání moderní techniky ve vztahu ke starší (= „méně zdatné“) generaci, s poukazem na absenci vlastních zkušeností dítěte.

Stanovené cíle korespondují s tématem materiálu. Vzorek 250 dětí (224 návratek) je ve smyslu potřebného počtu respondentů vyhovující, věková struktura i složení sledované skupiny odpovídá záměru. Získané informace vesměs korespondují se zjištěními obdobného charakteru.

Zpracované a prezentované výsledky výzkumu – dotazníková forma sběru dat – jsou ilustrativní, přehledné, s jasným záměrem podávané. Graficky srovnávané údaje jednoznačně dokládají trend snižujícího se věku při získání prvního mobilu (16 % před

sedmým rokem!), jako pozitivní se ve sledovaném věkovém spektru jeví i více než 50% údaj o komunikaci především s rodiči (kdo je iniciátorem?) - graf č. 8 - a související okolnost, kdy obě skupiny dětí v počtu kolem 60 % upřednostňují mobil jako komunikační prostředek. V diskusní části by bylo vhodné analytičtěji se vyjádřit k pojmu mobil jako „nezbytnost“ – údaje mezi 30 – 42 % (graf č. 9). Některá kritická tvrzení, že používání mobilního telefonu vede děti ke schematismu a určité formě odcizení poněkud vyvrací např. údaje grafu č. 11 (77,8 – 79,3 % dětí dá přednost osobnímu kontaktu a komunikaci s kamarády před formou „mobilní“).

Údaje o stanovení, resp. nestanovení pravidel pro užívání mobilu (rodič ve vztahu k dítěti) jsou nepříznivým ukazatelem a vlastně korespondují s obavami ředitelů škol při zařazování některých otázek (přitom právě okolnosti „mobil ve škole“ do jisté míry iritují část pedagogické veřejnosti). Výsledky zjištěné a prezentované v grafech 13 – 15 je potřeba interpretovat ve vztahu k základnímu zadání, tj. grafu č. 13 (rodiče a pravidla).

Děti sledované věkové skupiny na jedné straně mobil ve vysokém procentu drží v provozu (graf č. 18), na druhé straně jedna pětina až jedna čtvrtina odpovídá na otázku č. 24, že nemít mobil by jim nevadilo (typické reakce) a ani celou záležitost nijak „nefetišizují“ – i když ho v grafech č. 28a či 28b staví do jiné polohy (tento jakoby ambivalentní vztah není v daném věku nijak výjimečný).

Diskusní část materiálu je zpracována v konfrontaci vlastního výzkumu a odborné literatury (případně i jiných výzkumných prací) – některá zjištění jsou uváděna v konstatační poloze.

Přehled použité literatury je uváděn v bohatém spektru, převahu tvoří internetové zdroje. Výběr autorů odborné literatury je ve věcném vztahu k dané oblasti zájmu. Přílohy dokládají šíři záběru autorky.

Závěr: Jedná se o hodnotný materiál, dotýká se (v dané věkové skupině) málo řešených otázek – označuji ho jako jednoznačně přínosný. Zajímavé by bylo rozšíření či zaměření i do sféry přímé školní praxe či do oblasti institucionálně organizované náhradní výchovné péče (dětské domovy, dětské domovy se školou apod.), kde využívání mobilních telefonů má i jinou (často nepřilíš společensky pozitivní) polohu.

Sám fakt používání mobilního telefonu je z hlediska posouzení dopadu limitován tím, kdo ho používá a jak (či ve vztahu ke komu) ho používá.

V Českých Budějovicích dne 1. 12. 2008

PaedDr. Zdeněk Slomek

Vedoucí Katedry sociální a speciální pedagogiky

5. Diskuse

5.1 Diskuse k metodice výzkumu

Hlavními cíli této diplomové práce bylo zmonitorovat rozšíření mobilních telefonů mezi dětmi ve věku do 12 let, dále potom zjistit, v jakém věku děti nejčastěji dostávají svůj první mobilní telefon a zmonitorovat nejčastější rozsah a způsob používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let. Pro naplnění těchto cílů jsem provedla dotazníkové šetření mezi dětmi.

Dalším cílem bylo zmonitorovat situaci na trhu s mobilními telefony, především postoj operátorů k této specifické skupině zákazníků, tedy k dětem, a nabídku mobilních telefonů vhodných pro děti. Proto jsem provedla monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace a analýzu trhu s cílem zjistit, jaké produkty a služby mohou dětská zákazníci využívat.

V neposlední řadě bylo cílem popsat možné psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí z pohledu odborníka na danou problematiku, proto jsem výsledky výzkumu i jeho metodologické hledisko konzultovala s odborníky na tuto problematiku, tedy s Mgr. Pavlem Váchou, odborným asistentem ZSF JU a okresním metodikem sociálně patologických jevů, a PaedDr. Zdeňkem Slomkem, vedoucím Katedry sociální a speciální pedagogiky.

První již zmíněnou část výzkumu, tedy zmonitorování postojů dětí k mobilním telefonům, jsem provedla anonymním dotazníkovým šetřením a sledovaný soubor měl dvě podskupiny, přičemž klíčovým kritériem pro rozdělení do těchto podskupin bylo pohlaví – dívky a chlapci. Rozdíly mezi těmito skupinami jsem sledovala z důvodu možné genderové nerovnosti.

Výzkum jsem provedla v září 2008 ve srovnatelných ročnících základních škol a gymnázia v Českých Budějovicích. Celkem bylo osloveno 250 respondentů ve věku do 12 let. Z oslovených dětí se jich nakonec aktivně zúčastnilo 224, návratnost dotazníků činila 89,6 %. Z celkových 224 respondentů bylo 108 dívek a 116 chlapců, byla tedy zachována genderová struktura. Dotazníky jsem dětem rozdala přímo ve školách a pro

zamezení zkreslení při administraci jsem dotazníky po jejich vyplnění ihned vybrala zpět. Při vyhodnocování výsledků byla dodržena genderová diferenciacce a téměř u všech otázek jsou patrné rozdíly mezi dívkami a chlapci.

Dotazované děti byly tématem výzkumu i položenými otázkami očividně zaujaty - všichni respondenti aktivně spolupracovali a věnovali vyplňování značnou pozornost.

Dotazník (viz Příloha 1) se skládal z pěti částí. První, identifikační část zjišťovala pohlaví, věk a typ školy (gymnázium/základní škola). Druhá část se zaměřovala na otázky týkající se vlastnictví mobilního telefonu, věku, kdy respondent dostal svůj první telefon, mobilního operátora a služeb, které využívá a nákladů, které v souvislosti s používáním mobilu má. Otázky ve třetí části dotazníku se soustředily na mobilní komunikaci a její rozsah. Další blok otázek byl zaměřen na oblast mobilní etikety a pravidla používání mobilního telefonu. Poslední, pátá část dotazníku sledovala osobní postoj respondenta a byla tvořena z velké části otevřenými otázkami.

Před samotným oslovením dětí a rozdělením dotazníků byli osloveni ředitelé vybraných škol, na kterých mělo dotazníkové šetření probíhat. Byli požádáni o souhlas s oslovením žáků a o schválení znění dotazníku. Nezávisle na sobě se však všichni shodli na tom, že z dotazníku musí být odstraněna otázka zkoumající činnosti, ke kterým děti využívají mobilní telefon v průběhu vyučování (například zda posílají SMS zprávy, hrají na mobilu hry, používají fotoaparát nebo se navzájem natáčejí atd.). Odpovědi dětí na tyto otázky by podle jejich názoru mohly – i přes zaručenou anonymitu šetření - poškodit jméno školy. Žádný z respondentů tedy na tuto otázku neodpovídal.

Další částí výzkumu byl monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace. V první fázi byly osloveny všechny tři společnosti působící na českém telekomunikačním trhu – T-Mobile, Telefónica O2 a Vodafone. První dvě zmíněné společnosti se výzkumu však zúčastnit odmítly, jako jediný se aktivně zúčastnil mobilní

operátor Vodafone. Mluvčí společnosti Vodafone Czech Republic a.s. Přemysl Filip přistoupil na spolupráci formou e-mailové komunikace a vyplnění dotazníku (viz Příloha 2). Zároveň také přislíbil další spolupráci po ukončení a vyhodnocení výzkumu, především podporu při tisku informačních brožur k problematice mobilních telefonů u dětí nebo zajištění různých PR aktivit.

Spolupráce s panem Filipem probíhala naprosto korektně podle dohodnutých pravidel a byly zodpovězeny všechny dotazy související s výzkumem.

Součástí výzkumu bylo také provedení analýzy trhu. Soustředila jsem se na nabídku služeb a produktů vhodných pro děti ve věku do 12 let.

Jako hypotézy jsem si stanovila tvrzení, že všechny děti ve věku do 12 let již mají mobilní telefon a že mají rodiči stanovena pravidla jeho používání. Další hypotéza říká, že nemít mobilní telefon je pro děti známkou chudoby a že děti s drahými značkovými mobilními telefony jsou lépe přijímány do kolektivu. Poslední hypotéza je zaměřena na vztah mobilních operátorů k této specifické skupině zákazníků, tj. dětem do 12 let, a tvrdí, že pro mobilní operátory jsou děti důležitou cílovou skupinou. Jednotlivé hypotézy analogicky kopírují jednotlivé části výzkumu.

5.2 Diskuse k výsledkům výzkumu

5.2.1 Dotazníkové šetření

Jednou z otázek v úvodní části dotazníku bylo, zda respondent vlastní svůj mobilní telefon. V případě, že ano, tak v kolika letech svůj první mobil dostal. Dále zde byly otázky zjišťující mobilního operátora a formu služby (předplacená karta/paušál), kterou děti nejčastěji využívají. Poslední dvě otázky v této části zjišťovaly výši měsíčních nákladů na mobilní telefon a také kdo tyto výdaje hradí – dítě nebo rodiče.

Naprostá většina dotázaných dětí (více než 95 %) ve věku 11 a 12 let již vlastní svůj mobilní telefon. Hypotéza 1, která tvrdí, že všechny děti ve věku do 12 let již mají mobilní telefon, tedy zcela zřejmě není pravdivá a výsledky výzkumu ji nepotvrdily. Při porovnání výsledků tohoto výzkumu a výsledků výzkumů provedených v dřívějších letech je na první pohled patrné, že děti, které mají mobilní telefon, přibývá. Mobilní telefony jsou stále cenově dostupnější a stávají se statusovým symbolem všech členů společnosti – děti nevyjímaje.

Svůj vlastní mobilní telefon dostávají děti nejčastěji ve věku 8 - 9 let, přičemž chlapci o něco dříve než dívky - průměrný věk u chlapců je 8,7 roku, u dívek 8,9 roku.

Dříve než v sedmi letech dostalo svůj první telefon 10 % dívek a 16 % chlapců. V 8 – 9 letech potom 68 % respondentek a 63 % respondentů. Později než v 10 letech dostalo mobil 23 % dotázaných dívek a 20 % chlapců.

Z výzkumu, který roku 2002 provedl časopis *Mobility*, a kterého se zúčastnilo více než 1800 žáků základních a středních škol ve věku 10 – 19 let, vyplynulo, že již v roce 2002 měli mobilní telefon dva náctiletí ze tří (22).

Z výsledků výzkumu agentury NFO AISA z konce roku 2004 vyplývá, že ve věku 16 let mají mobil čtyři pětiny dětí. Zlomovým obdobím je přitom věk deseti let,

kdy jich má mobil třetina. V tomto věku totiž děti po mobilu začínají nejvíce toužit, což pravděpodobně ovlivňuje i skutečnost, že v jejich okolí přibývá těch, kteří se již mobilem pochlubit mohou.

Při porovnání výsledků výzkumů z let 2002 a 2004, a mého výzkumu provedeného v roce 2008 je zřejmé, že oblast mobilních telefonů a mobilní komunikace prošla v posledních letech razantním vývojem a že dnes má mobil již 95 % dětí ve věku 11 – 12 let, což je o zhruba jednu třetinu více než před čtyřmi a šesti lety. Nabízí se tedy otázka, jakým směrem bude vývoj dále pokračovat – zda a kam až se bude snižovat věk, kdy děti dostávají svůj první telefon, případně zda budou mít děti i více než jeden telefon a k jakým účelům jej budou využívat.

Dvě třetiny dotázaných dětí využívají služby mobilního operátora O2, následují T-Mobile a Vodafone, kde se poměr rozložení dětských zákazníků liší podle pohlaví (T-Mobile: dívky 7,4 %, chlapci 24,1%; Vodafone: dívky 18,5 %, chlapci 13,8 %).

Zhruba dvě třetiny dětí ve věku do 12 let mají předplacené karty, jedna třetina dětí potom má některý z nabízených tarifů. Převahu předplacených karet nad paušály potvrzuje také výzkum, který provedl T-Mobile v roce 2005, a který udává, že dokonce 92 % z jejich dětských zákazníků má předplacenou kartu. Ve stejném smyslu se vyjádřil i mluvčí společnosti Vodafone, který uvedl, že velkou část zákaznické báze tvoří uživatelé předplacených karet, z nichž velkou část tvoří děti. Neměl však k dispozici konkrétní údaje, kterými by doložil přesný procentní podíl.

Měsíční výdaje spojené s používáním mobilních telefonů se pohybují u 48 % dívek v rozmezí 201 – 300 Kč, 44 % dívek potom za měsíc utratí za telefon méně než 200 Kč. Zbývajících 8 % respondentek dosahuje měsíčně výdajů vyšších než 400 Kč. Průměrné měsíční výdaje chlapců jsou o něco nižší než u dívek. 25 % chlapců utratí měsíčně méně než 100 Kč, 44 % 101 – 200 Kč, 22 % chlapců utratí 201 – 300 Kč.

Výdaje ve výši 301 – 400 Kč uvedlo 4,5 % chlapců. Více než 400 Kč za měsíc potom utratí za telefon také 4,5 % chlapců.

Téměř všem respondentům platí účet za telefon rodiče, pouze jedno z deseti dětí se na úhradě nákladů nějakým způsobem částečně podílí - například částečným příspěvkem z kapesného.

Jeden z výzkumů provedených v roce 2007 prezentuje, že necelá polovina „náctiletých“ telefonistů (40 %) utratí měsíčně do 200 Kč, ale 10 % z nich nemá problém vydat více než 1000 Kč za měsíc (37). Tyto výsledky korespondují s výsledky získanými dotazníkovým šetřením provedeným v rámci tohoto výzkumu.

Mobilní telefon slouží dětem nejčastěji ke komunikaci s rodinou. Chlapci komunikují s rodinou častěji než dívky, které naopak mobilní telefon využívají častěji ke komunikaci se svými kamarády.

Výsledky průzkumu, který provedl T-Mobile uvádí, že děti do 9 let mají mobilní telefon především z toho důvodu, aby byly snadno dosažitelní pro rodiče – primární je zde tedy kontrolní funkce telefonu (40).

Děti je mobilní telefon vnímán jako prostředek ke komunikaci a nezbytnost, která je v dnešní době natolik dostupná, že není důvod ji nevyužívat. Při komunikaci s kamarády však více než tři čtvrtiny dětí i přes dostupnost mobilních telefonů stále preferují osobní komunikaci před komunikací mobilní.

Mertin¹⁷ uvádí, že tvrzení, že kvůli mobilům přestávají v rodinách děti komunikovat a že ke komunikaci používají primitivní jazyk (například telegrafická esemeska versus květnatý dopis) pokládá za mýtus. Jestliže skutečně platí, že se v rodinách méně komunikuje, nemohou za to podle jeho názoru mobily. V první řadě není

---

¹⁷ PhDr. Václav Mertin – zástupce vedoucího katedry filozofie filozofické fakulty Univerzity Karlovy

prokázané, že se v dnešních rodinách méně komunikuje. Co se týká tvrzení, že kvůli SMS zprávám upadají vyjadřovací schopnosti dnešních dětí, Mertin píše, že dítě je schopno bez problému rozlišit několik kódů řeči. Ví, jak mluví s kamarády, jak ve škole nebo s babičkou a jak v „esemeskách“. Občas se opravdu může stát, že ve škole mluví stejně jako s kamarády, ale žádné dítě nemluví bez „hacku a carek“ nebo ve zkratkách, tak jako píše „esemesky“. A jestli se snad dnešní děti neumějí vyjadřovat, tak to nesouvisí s mobily (41).

Problémy techniky nespočívají v samotné technice, ale v tom, jak s ní zacházíme. Pak se buď stává naším pomocníkem, nebo se my můžeme stát jejichmi otroky. Měli bychom tedy učit dítě, jak mobil co nejlépe využít, a ne mu bránit v přístupu k němu (38).

Více než dvě třetiny dětí byly svými rodiči poučeny o používání mobilních telefonů a více než jedna třetina dotázaných dětí má rodiči stanovená pravidla, jak používat svůj mobil. Tato pravidla dodržuje 60 % dívek a 73 % chlapců. Ty z dětí, které uvedly, že stanovená pravidla dodržují, zároveň uvedly, že kdyby je nedodržovaly, byly by za to rodiči nějakým způsobem potrestány. Výše zmíněné výsledky tedy vyvracejí hypotézu 2, která tvrdí, že všechny děti ve věku do 12 mají rodiči stanovená pravidla používání mobilních telefonů.

T-Mobile uvádí, že školy a rodiče sice trvají na plnění určitých pravidel, většina mladých však tato pravidla ignoruje. Čtvrtina žáků přiznává, že v hodině už někdy přijali hovor, obvykle píšou SMS či fotí nebo natáčejí své spolužáky a vyučující. Více než jedna třetina učitelů se už setkala s opisováním pomocí mobilního telefonu. Z tohoto úhlu pohledu jsou obavy ředitelů škol, kteří si nepřáli, aby žáci odpovídali na otázku dotazníku zjišťující, k čemu využívají svůj mobilní telefon ve škole, pochopitelné, a to i přesto, že jim byla zaručena naprostá anonymita a nemožnost identifikace konkrétního školního zařízení.

T-Mobile také zveřejnil výsledky průzkumu uskutečněného v rámci oslav „Dne mobilní etikety¹⁸“ mezi dětmi, rodiči i učiteli. Otázky, na které odpovědělo 562 respondentů, byly zaměřeny na chování s mobilním telefonem ve škole a doma a také na "mobilní" zvyklosti mladé generace (39).

Dětem začíná více vadit bezohlednost při používání mobilu - nadpoloviční většina nesnáší hlasité zvonění především ve škole, v kině, u lékaře a v zájmových kroužcích. Zachovávání pravidel bezpečnosti však patrně není "in", protože třetina dětí někdy volá třeba při jízdě na kole či bruslích. Není divu, když mají příklad u rodičů - plná třetina z nich běžně telefonuje za jízdy bez handsfree (39).

Dnešní děti by se svého mobilního telefonu v 80 % nevzdaly. Odůvodňují toto rozhodnutí tím, že nevidí důvod, proč by se měli telefonu vzdávat, protože se jedná o věc, kterou v dnešní době radí k samozřejmým.

Lidé se obávají, že děti dnes téměř nekomunikují a dávají přednost elektronickým zařízením. V týdeníku Ekonom ale psychiatr Cyril Höschl podotýká, že mladí dnes sice méně komunikují v rodině, ale o to více se baví mezi sebou, a to v daleko větším rozsahu. Nepochybně jim k tomu pomáhají moderní prostředky elektronické komunikace: internet a mobilní telefony (41).

Podle Václava Mertina přijímají mladí lidé vždy nové věci lépe než starší generace. To platí zejména pro technické vynálezy a pomůcky usnadňující a zjednodušující život. Vysvětlení je poměrně jednoduché - děti ještě nemají zkušenosti, nemají vytvořené stereotypy, a tak zcela samozřejmě přijímají to nejjednodušší, co se jim v dané době nabízí. Proč by psaly dopis, který možná dojde za dva dny, když mohou poslat e-mail nebo SMS zprávu, která je doručena během několika vteřin. Proč by měly čekat s dotazem, až se večer sejdou všichni doma, když mohou okamžitě zavolat. Proč čekat s hraním hry, až se uvolní počítač, když na mobilu mohou hrát hned.

---

¹⁸ T-Mobile vyhláší každoročně 1. duben „Dnem mobilní etikety“

Mobily nabízejí množství podstatných či méně podstatných funkcí, díky kterým dnešní děti pokládají mobil za zcela nezbytný. A nejen proto, že ho mají všichni ostatní spolužáci (40).

Děti využívají nadprůměrně některé služby s přidanou hodnotou. Například vyzvánění, loga, obrázky a Java hry stahují zhruba dvojnásobně oproti majitelům mobilů starším 16 let.

Na otázku, zda lepší mobilní telefon znamená lepší přijetí do kolektivu spolužáků a kamarádů, odpovědělo 78 % dívek a 62 % chlapců, že s tímto tvrzením nesouhlasí. Téměř totožný počet dětí také nesouhlasí s tím, že když někdo nemá telefon, znamená to, že je chudý. Tento postoj dětí vyvrací hypotézy 3 a 4, které říkají, že děti s drahými značkovými mobilními telefony jsou lépe přijímány do kolektivu a že nemít mobilní telefon je pro děti známkou chudoby.

Při koupi nového telefonu má na děti jednoznačně největší vliv doporučení kamarádů nebo známých. Dívky jsou ve srovnání s chlapci snáze ovlivnitelné reklamou, zatímco chlapci častěji volí dražší model telefonu než dívky.

Poslední část dotazníku zaměřená na osobní postoj respondentů k mobilním telefonům zahrnovala nedokončené věty. Respondenti měli tyto věty dokončit tím způsobem, že napíší to, co je ve spojení se začátkem věty napadne jako první.

A. Mobilní telefon je pro mě...

Více než polovina dívek (60 %) vnímá mobil jako prostředek ke komunikaci, stejně jej vnímá 38 % chlapců. Důležitý je telefon pro 24 % dívek a 38 % chlapců. Jako živou bytost – kamaráda, miláčka nebo člena rodiny – označuje telefon 6 % dívek a 3 % chlapců.

B. Život bez mobilního telefonu...

Jedna čtvrtina dívek si život bez telefonu dokáže představit, pouze 8 % dívek si jej představit nedokáže. Na stejnou otázku odpovídali i chlapci, 28 % z nich si takový život představit nedovede a 22 % z nich si jej představit dokáže. Ostatní respondenti odpovídali spíše v tom smyslu, že telefon usnadňuje život, život bez něho by byl složitější a byla by to větší nuda.

Dvě třetiny dívek také uvedly, že kdyby neměly mobilní telefon, kvalita jejich života by se zhoršila. Zbývající jedné třetině dívek by nikterak nevadilo telefon nemít a na kvalitě jejich života by se to neodrazilo.

Jedné polovině chlapců by nevadilo telefon nemít, druhá polovina z nich by však tuto skutečnost snášela jen těžce, jejich život by byl komplikovanější a nudnější. Také by měli problém při komunikaci s rodinou. Tento postoj koresponduje s odpověďmi respondentů-chlapců na otázku 8 (viz Graf 8), kde je zcela zřejmé, že chlapci v porovnání s dívkami prostřednictvím mobilního telefonu komunikují mnohem častěji s rodinou než s kamarády.

C. Když za celý den nedostanu jedinou SMS, myslím si, že...

Více než 80 % dívek odpovědělo, že když za celý den nedostanou jedinou SMS, nevadí jim to, nevnímají to negativně a nic se neděje. Zbývajících 19 % respondentek uvedlo, že je to mrzí a že přemýšlejí, proč jim nikdo nenapsal. Chlapci odpověděli naprosto shodně jako dívky, více než 80 % z nich vůbec neřeší, když jim celý den nepříjde žádná textová zpráva. Ostatní chlapce to mrzí a jsou zklamaní, někteří z nich (2,5 %) to řeší tak, že někomu pošlou SMS sami a čekají na odpověď.

D. Když mi někdo neodpoví na SMS, myslím si, že...

Když dětem někdo neodpoví na SMS, nejčastěji si myslí, že tato osoba nemá čas (24 %) nebo kredit (19 %). Mezi další důvody patří to, že u sebe nemá telefon (10 %), má vybitou baterku (5 %), otravují ho (4,5 %).

E. Ke svému mobilnímu telefonu se chovám jako k...

Tři čtvrtiny dívek se chovají ke svému mobilu jako k normální věci (jako k „mobilnímu telefonu“, „věci“, „přístroji“), 8 % dívek považuje telefon za vzácnost („poklad“, „drahá věc“) a 7 % respondentek vnímá svůj telefon jako živou bytost („kamarád“, „vlastní dítě“).

Jako obyčejnou věc vnímá telefon více než polovina chlapců, 39 % chlapců se staví k telefonům jako k živé bytosti („člověk“, „kamarád“, „člen rodiny“) a 8 % chlapců považuje telefon za velice cennou věc.

F. Mobilní telefon bych nikdy...

Více než 70 % dívek by svůj telefon nikdy úmyslně nerozbilo, 17 % dívek by svůj telefon nikomu nedalo nebo s někým nevyměnilo a pro 5 % respondentek je nepřijatelné mít telefon zapnutý na místech, kde to není vhodné. Z chlapců by svůj telefon nikdy úmyslně nezničilo 39 %, nikomu by jej nedalo nebo nepůjčilo 27 % a nikdy by jej nechtělo ztratit 26 %.

Provedením a vyhodnocením této části výzkumu, tedy dotazníkového šetření, byly splněny první tři z celkových pěti stanovených cílů práce. Zmonitorovala jsem rozšíření mobilních telefonů mezi dětmi ve věku do 12 let, včetně stanovení průměrného věku, kdy děti dostávají svůj první mobil. Také jsem zmonitorovala nejčastější rozsah a způsob používání mobilních telefonů dětmi. Zbývající dva cíle práce rozeberu v příslušných souvisejících kapitolách.

5.2.2 Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace a analýza trhu

Z pohledu mobilního operátora nejsou podle slov Přemysla Filipa, mluvčího společnosti Vodafone, děti zajímavou cílovou skupinou. Na tuto skupinu zákazníků také dle zásad společenské odpovědnosti¹⁹ nejsou namířeny žádné formy reklamy. Na tomto místě je důležité říci, že ačkoli na děti nejsou reklamy cíleně zaměřené, přesto jsou děti reklamou značně ovlivněné (viz také Graf 21: Při koupi se nechám ovlivnit...). Až 30 % dívek v provedeném dotazníkovém šetření uvedlo, že se při koupi nového telefonu nechají ovlivnit právě reklamou.

Velké procento zákazníků má předplacené karty, které jsou anonymní, a tedy není ani možné určit přesné věkové rozložení zákaznické báze. Toto tvrzení pana Filipa mohu podložit výsledkem, který také vyplynul z provedeného dotazníkového šetření mezi dětmi – předplacenou kartu má zhruba dvakrát více dětí než některý z paušálů (viz Graf 5).

Z výsledků dotazníkového šetření provedeného v rámci tohoto projektu vyplynulo, že nejvíce dětských zákazníků má mobilní operátor O2 (více než 2 třetiny zákazníků), následují T-Mobile a Vodafone, kde se liší rozložení dětských klientů podle jejich pohlaví.

Vodafone aktivně podporuje preventivní aktivity spojené s používáním mobilních telefonů dětmi. Nabízí také rodičům nástroje kontroly výdajů za mobilní služby u svých dětí a možnost blokování nevhodného obsahu, který by se mohly děti pokoušet stáhnout z internetu. Tyto nástroje jsou pro rodiče zcela jistě užitečnou variantou ochrany svých dětí před možnými nástrahami, které se mohou za mobilním telefonem skrývat.

---

¹⁹ CSR (Corporate social responsibility) – společenská odpovědnost firem: dobrovolné integrování sociálních a ekologických hledisek do každodenních firemních operací a interakcí. Princip zahrnutí sociálních a environmentálních hledisek do strategie firmy - vedle primární orientace na vytváření zisku - se nazývá také trojí zodpovědnost.

Další částí výzkumu bylo provedení analýzy trhu se zaměřením na zmonitorování nabídky produktů a služeb pro děti. Porovnála jsem nabídky všech třech mobilních operátorů na českém trhu – O2, Vodafone a T-Mobile. Na základě tohoto porovnání mohu říci, že rozsah nabízených produktů se u jednotlivých mobilních operátorů značně liší. Výrazně širší spektrum služeb určených přímo dětem a mladistvým nabízí v porovnání s Vodafonem T-Mobile a Telefónica O2. Tato skutečnost koresponduje také s údajem o tom, jakého operátora děti nejčastěji využívají.

Telefon určený přímo pro děti nemá ve své nabídce ani jeden z operátorů na našem trhu. Jediný dětský mobil, tzv. Teddyfone, je sice možné využívat se všemi současnými českými operátory, ani jeden jej však nemá ve své nabídce a je nutné jej koupit přímo od distributora. Navíc je tento telefon vzhledem ke svému tvaru medvídko (viz Přílohy – Obrázek 1) vhodný spíše pro hodně malé děti a děti okolo 8 - 9 roku věku by s tímto telefonem pravděpodobně již spokojené nebyly. V takovém případě by potom pro děti připadal v úvahu například některý z levnějších modelů telefonů, které se dají pořídit již v rozpětí 800 – 1.000 Kč. Tyto telefony zvládají základní funkce – volání, posílání textových zpráv, hodiny, budík atd. Většinou nenabízejí možnosti natáčení videa či pořizování fotografií a jejich následné odeslání formou MMS, což bývá dětmi nejčastěji zneužíváno například k šikanování svých spolužáků nebo kamarádů.

Na základě skutečností zjištěných v této části výzkumu je nezbytné zamítnout také poslední hypotézu H5, která tvrdí, že děti jsou pro mobilní operátory důležitou cílovou skupinou. Skutečnost je však taková, že děti ve věku do 12 let jsou pro mobilní operátory pouze okrajovou skupinou zákazníků.

V této části výzkumu byl splněn čtvrtý cíl práce – zmonitorovala jsem situaci na trhu s mobilními telefony a postoj operátorů k dětským zákazníkům a také nabídku mobilních telefonů vhodných pro děti.

5.3 Diskuse s literaturou

Na závěr bych ráda stručně shrnula nejdůležitější výsledky ze všech částí výzkumu a porovнала je s literaturou a také je konfrontovala s rozšířeným míněním veřejnosti.

Již v úvodu práce jsem zmínila, že neustále klesá věk, kdy děti dostávají svůj první mobilní telefon. Často mají mobil již děti předškolního věku v době, kdy ještě neumějí číst a psát. Mobilní telefon ovlivňuje utváření jejich osobnosti a je více než pravděpodobné, že mobilní telefon jim bude společníkem po zbytek jejich života. Spíše než dětem v používání mobilních telefonů bránit je tedy mnohem smysluplnější naučit je s telefonem žít.

Mertin²⁰ píše, že tvrzení, že kvůli mobilům přestávají v rodinách děti komunikovat a že ke komunikaci používají primitivní jazyk (telegrafická esemeska versus květnatý dopis) pokládá za mýtus. Jestliže skutečně platí, že se v rodinách méně komunikuje, nemohou za to podle jeho názoru mobily. V první řadě není prokázáno, že se v dnešních rodinách méně komunikuje. Co se týká tvrzení, že kvůli SMS zprávám upadají vyjadřovací schopnosti dnešních dětí, Mertin uvádí, že dítě je schopno bez problému rozlišit několik kódů řeči. Ví, jak mluví s kamarády, jak ve škole nebo s babičkou a jak v „esemeskách“. Občas se opravdu může stát, že ve škole mluví stejně jako s kamarády, ale žádné dítě nemluví bez „hacku a carek“, jako píše „esemesky“. A jestli se snad dnešní děti neumějí vyjadřovat, tak to nesouvisí s mobily.

Problémy techniky nespočívají v samotné technice, ale v tom, jak s ní zacházíme. Pak se buď stává naším pomocníkem, nebo se my můžeme stát jejími otroky. Rodiče by měli učit dítě, jak mobil co nejlépe využít, a ne mu bránit v přístupu k němu.

Podle Václava Mertina přijímají mladí lidé vždy nové věci lépe než starší generace. To platí zejména pro technické vynálezy a pomůcky usnadňující a

---

²⁰ PhDr. Václav Mertin – zástupce vedoucího katedry filozofie filozofické fakulty Univerzity Karlovy

zjednodušující život. Vysvětlení je poměrně jednoduché - děti ještě nemají zkušenosti, nemají vytvořené stereotypy, a tak zcela samozřejmě přijímají to nejjednodušší, co se jim v dané době nabízí. Proč by psaly dopis, který možná dojde za dva dny, když mohou poslat mail nebo SMS zprávu, která je doručena během několika vteřin. Proč by měly čekat s dotazem, až se večer sejdou všichni doma, když mohou okamžitě zavolat. Proč čekat s hraním hry, až se uvolní počítač, když na mobilu mohou hrát hned. Mobily nabízejí množství podstatných či méně podstatných funkcí, díky kterým dnešní děti pokládají mobil za zcela nezbytné.

Velmi aktuálním a diskutovaným tématem současné doby jsou mobilní telefony ve školách. Již před provedením dotazníkového šetření si ředitelé škol nepřáli, aby děti zodpovídali otázky zaměřené na zjištění, zda a k čemu používají své mobilní telefony při vyučování. Mezi učiteli a pedagogy převládá názor, že mobilní telefon do školy patří, jelikož umožňuje dětem komunikovat se svými rodiči a rodinou, nesmí však narušovat výuku a v žádném případě nesmí být nástrojem rizikového chování dětí – například šikanování. Samotní učitelé nemají mnoho pravomocí, jak dětem zabránit v používání telefonů, mohou se jen snažit nastavit například určitá pravidla jejich používání při vyučování a zařadit do výuky preventivní aktivity.

Jak však uvádí Vácha, ve školách je většinou naprostá absence preventivních programů zabývajících se prevencí závislostí na informačních technologiích, sektách, výherních automatech, a dalším rizikovém chování. Toto se projevuje v rozvoji výskytu „novodobých“ závislostí. Z průzkumu prováděného v prostředí základních škol na Českobudějovicku je zřejmé, že mnoho témat rizikového chování je podceňováno nejen pedagogickými pracovníky, ale také společnostmi a odborníky.

Jedním z projevů rizikového chování je například kyberšikana. Mobilní telefon, tedy některé jeho funkce, které umožňují například pořizování fotografií nebo natáčení videa, je velmi nebezpečným nástrojem pro kyberšikanu. Dne 18. března 2009 zveřejnil deník The Sun případ osmnáctileté Jessie Loganové z amerického Cincinnati. Tato

zpráva se objevila i v některých českých médiích. Dívka spáchala sebevraždu, protože už nemohla unést neúprosné útoky svých spolužáků, kteří ji trápili kvůli fotografii, na níž byla nahá. Původně zaslala intimní obrázek na mobilní telefon svému příteli, po rozchodu však bývalý přítel fotografii rozeslal kamarádům a vzápětí ji znaly stovky dalších studentů (36). Tento případ bohužel není ojedinělý a podobné případy se již objevily v Polsku, Německu i Velké Británii. Odborná literatura se tomuto riziku de facto nevěnuje, jediné známé zdroje jsou k dispozici na internetu.

Další velmi zajímavé výsledky vyplynuly z dotazníkového šetření, konkrétně z jeho části zaměřené na osobní postoj dětí. V podstatě je možné říci, že děti jsou poměrně disciplinované, co se týká vypínání mobilního telefonu například v divadle (zapnutý zvuk nechávají pouze 4 % dětí) nebo ve škole, kde telefon nevypne pouze 8 % dětí. I těchto 8 % dětí však jistě dokáže narušit výuku a vyrušit ze soustředění ostatní spolužáky. Naopak například v restauraci vypíná svůj telefon pouze 1 % dětí, v městské hromadné dopravě pouze 3 % dětí. Z výsledků výzkumu, které zveřejnil T-Mobile, je patrné, že dětem začíná čím dál tím více vadit bezohlednost ostatních při používání mobilu. Vadí jim především hlasité vyzvánění ve škole, které je vyrušuje, dále také v kině nebo v zájmových kroužcích. Je tedy pravděpodobné, že sociální tlak, který skupina na svého nedisciplinovaného člena vyvine, přispěje ke zvýšení úrovně dodržování tzv. mobilní etikety uživateli mobilních telefonů.

6. Závěr

Mobilní telefony a další nástroje moderní komunikace svým uživatelům přinášejí mnohé klady a přínosy. V kontrastu těchto pozitiv jsou však často přehlížena rizika, která se k této problematice váží. Děti jsou v této souvislosti ohroženou skupinou, jelikož jsou ve srovnání s dospělými náchylnější ke vzniku nežádoucího chování. Česká veřejnost – laická ani odborná – však dosud této problematice nevěnovala dostatečnou pozornost. Na základě výsledků provedeného výzkumu je nutno konstatovat, že oblast používání mobilních telefonů dětmi a s tím související jevy jsou oblastí velmi opomíjenou.

Před provedením samotného výzkumu jsem si stanovila pět hypotéz a pět cílů práce. Nepotvrdila se ani jedna z hypotéz. Mobilní telefon nemají asi 4 % dětí z této cílové skupiny, nemají jej tedy všechny děti. Také neplatí, že by všechny děti měly rodiči stanovena pravidla používání mobilních telefonů. Takováto pravidla stanovili rodiče svým dětem pouze asi ve 40 % případů.

Třetí z hypotéz tvrdila, že nemít mobilní telefon je pro děti známkou chudoby. Takovéto tvrzení však více než dvě třetiny dětí odmítly. Stejně tak respondenti odmítli tvrzení, že děti s drahými značkovými mobilními telefony jsou lépe přijímány do kolektivu. Tato skutečnost však nic nemění na tom, že z mobilního telefonu se stal statusový symbol, který o svém majiteli mnohé vypovídá.

Poslední hypotéza se vztahovala k postoji poskytovatelů mobilních služeb k dětem jako zákazníkům. Mobilní operátoři nevnímají děti jako klíčovou cílovou skupinu, proto ani tato hypotéza nebyla potvrzena.

Výsledky výzkumu mimo jiné ukázaly, že věk, ve kterém děti dostávají svůj první mobilní telefon, každoročně klesá. Ještě před pěti lety dostávaly děti telefony ve věku okolo 12 let, v roce 2008 to bylo již necelých 9 let. Z výzkumu je také zřejmá souvislost mezi snižujícím se věkem získání prvního mobilního telefonu a rozvojem nežádoucího chování dítěte k mobilnímu telefonu. Dítě v porovnání s dospělým uživatelem mobilního telefonu nedisponuje dostatkem zkušeností a je zde proto riziko ohrožení řádného vývoje osobnosti. S nezastavitelným technologickým pokrokem totiž přibývá možností, které mobilní telefony nabízejí. Telefon již není prostředkem

určeným pouze k telefonování – je možné jej využívat k připojení na internet, který skýtá pro děti nesčetná úskalí, umožňuje pořizovat fotografie a videozáznamy, posílat obrázky a fotografie, poslouchat hudbu, sledovat televizi a další. Z tohoto důvodu je zde velmi důležité klást důraz na preventivní práci ze strany rodičů a pedagogů. Je nezbytné seznámit děti se všemi riziky, se kterými se mohou v této oblasti setkat, a naučit je s mobilním telefonem žít – respektovat pravidla a soukromí ostatních a držet se základních zásad mobilní etikety.

Mobilní operátoři se k dětským zákazníkům chovají v zásadě ohleduplně a nesměřují na ně cíleně reklamní kampaně, nicméně reklama, která se objevuje všude kolem nás, má i přes tuto skutečnost na děti velmi silný vliv.

Na výstup z výzkumu by měla být navázána další spolupráce s mobilním operátorem Vodafone, který se na projektu podílel a který přislíbil podporu při další prezentaci výsledků rodičům, pedagogům a další veřejnosti formou brožurek a bulletinů. V oblasti preventivní práce na školách je totiž problematika používání a zneužívání mobilních telefonů, moderních komunikačních nástrojů (chatovací programy, internetová komunikace) nebo například nadměrného sledování televize či hraní počítačových her zcela opomíjena.

7. Použitá literatura

Česká literatura:

1. BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 (01 0197): Část 1 – Citace: Metodika a obecná pravidla*. Verze 3. 2. 1999 – 2002, poslední aktualizace 3. 9. 2002.
2. BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 (01 0197): Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů*. Verze 3. 2. 1999 – 2002, poslední aktualizace 3. 9. 2002.
3. JIRÁK, Jan. Mičienka, Marek. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 295 s. ISBN: 978-80-7367-315-4.
4. KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2000. 264 s. ISBN: 80-7204-156-8.
5. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN: 80-7367-014-3.
6. KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. 308 s. ISBN 80-7184-134-X.
7. LANGMEIER, Josef. Krejčířová, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 344 s. ISBN: 80-247-1284-9.
8. MALÍŘSKÁ, Lenka. *Výskyt závislosti na mobilním telefonu u dětí a mládeže na základních školách*. České Budějovice. 2008. 51 s. Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity. Bakalářská práce.
9. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decennální revize*. 1. vyd. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, 1996. 207 s. ISBN: 80-901856-4-9.

10. MYERSON, George. *Heidegger, Habermas a mobilní telefon*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. 83 str. ISBN: 80-7254-368-7.
11. NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 150 s. ISBN: 80-7178-831-7.
12. TROUPOVÁ, Miriam. *Psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let*. Prevence úrazů, otrav a násilí. České Budějovice: 2008, roč. IV., č. 2, s. 111-122. ISSN: 1801-0261.
13. VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 304 s. ISBN: 80-246-0181-8.
14. VAVERKA, Lukáš. Stavinoha, Radim. *Vliv mobilních telefonů na mládež*. Brno. 2005. 45 s. Gymnázium Brno-Řečkovice. Středoškolská odborná činnost.
15. VYKOUKALOVÁ, Zdeňka. *Mobil je poselství: význam média a jeho dopad na komunikaci v interpersonálních vztazích generace SMS*. Brno. 2007. 124 s. Masarykova univerzita v Brně. Rigorózní práce.

Zahraniční literatura:

16. DeVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2001. 420 s. ISBN: 80-7169-988-8.
17. FORTUNATI, Leopoldina. Manganelli, Anna Maria. *Young People and the Mobile Phone*. 2002. Università di Udine, Università di Padova. ISSN: 0211-4364.
18. HUNZIKER, Peter. *Medien, Kommunikation und Gesellschaft*. 2. vyd. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1998. ISBN: 3-534-80026-5.
19. PEASE, Allan. *Řeč těla: Jak porozumět druhým z jejich gest, mimiky a postojů těla*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 144 s. ISBN: 80-7178-582-2.

20. *Revista de Estudios des Juventud*. 1. vyd. Madrid: Instituto de la Juventud, 2002. 192 s. ISSN: 0211-4364.
21. SCHORB, Bernd. Theunert, Helga. *Jugendmedienschutz – Praxis und Akzeptanz*. 1. vyd. Berlin: VISTAS Verlag GmbH, 2001. 197 s. ISBN: 3-89158-316-8.

Internetové zdroje české:

22. *Aby mobily a internet nebyly pro děti hrozbou* [online]. 2007 [cit. 2008-09-29]. Dostupný z: <<http://conference.saferinternet.cz/for-press>>.
23. Business Leaders Forum: *Společenská odpovědnost firem* [online]. 2008 [cit. 2008-09-21]. Dostupný z: <www.blf.cz/csr/cz/vyzkum.pdf>.
24. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Domácnosti a jednotlivci – Informační společnost v číslech 2008* [online]. 2008 [cit. 2008-09-09]. Dostupný z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/b_domacnosti_a_jednotlivci_ie08/\\$File/is08_b.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/b_domacnosti_a_jednotlivci_ie08/$File/is08_b.xls)>.
25. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Mobilní telefonní síť v ČR* [online]. 2007 [cit. 2008-09-08]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mobilni_telefonni_sit_v_cr>.
26. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Studenti a mobilní telefon* [online]. 2009 [cit. 2009-04-08]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_studenti_a_mobilni_telefon>.
27. HANDL, Jan. *Musíme být neustále online?* [online]. 17. 6. 2008 [cit. 2008-09-05]. Dostupný z: <<http://www.lupa.cz/clanky/musime-byt-neustale-online/>>

28. HANZLOVSKÝ, Michal. *Závislost na mobilu – hrozba?* [online]. 2000 [cit. 2008-09-05]. Dostupný z: <<http://www.magazinzdravi.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=900>>.
29. *Chráíme děti* [online]. 2008 [cit. 2008-09-27]. Dostupný z: <http://www.cz.o2.com/osobni/cz/o_nas/nas_odpovedny_pristup/chranime_deti/index.html>.
30. KERLES, Marek. Lidové noviny. *Prvenství v EU: Nejčastěji s mobilem* [online]. 28. 7. 2008 [cit. 2008-09-05]. Dostupný z: <http://www.lidovky.cz/prvenstvi-v-eu-nejcasteji-s-mobilem-d69/ln_ekonomika.asp?c=A080728_072947_ln_ekonomika_svo>.
31. MACHART, Stanislav. *Je mobilní telefon zdravotním rizikem?* [online]. 4. 5. 2004. [cit. 2008-09-05]. Dostupný z: <<http://www.ordinace.cz/clanek/je-mobilni-telefon-zdravotnim-rizikem/>>.
32. MALÍKOVÁ, Barbora. *Kyberšikana* [online]. 2008 [cit. 2009-03-12]. Dostupný z: <tarantula.ruk.cuni.cz/KKP-14-version1-Malikova_Kybersikana_clanek.doc>.
33. Moderní závislosti: *Chat, mobil, porno* [online]. 2006 [cit. 2008-09-08]. Dostupný z: <<http://www.alkohol-alkoholismus.info/modules.php?name=News&file=article&sid=16>>.
34. Oficiální web České republiky. *Telekomunikace a pošta* [online]. 2007 [cit. 2008-09-25]. Dostupný z: <<http://www.czech.cz/cz/ekonomika-podnikani-veda/vseobecne-informace/hospodarstvi-rust-a-potencial/sluzby/telekomunikace-a-posta/>>.
35. POSPÍŠIL, Adam. *Mobily jsou cigaretami 21. století – mladí jsou na nich závislí* [online]. 21. 1. 2008 [cit. 2008-09-10]. Dostupný z: <http://mobil.idnes.cz/mobily-jsou-cigaretami-21-stoleti-mladi-jsou-na-nich-zavisli-po9/mob_tech.asp?c=A080113_193708_mob_tech_apo>.

36. POSPÍŠIL, Adam. *Francie chce dětem zakázat mobily. V ČR zatím nevadí* [online]. 13. 1. 2009 [cit. 2009-01-20]. Dostupný z: <http://mobil.idnes.cz/francie-chce-detem-zakazat-mobily-v-cr-zatim-nevadi-fwa-/mob_tech.asp?c=A090112_204941_mob_tech_apo>.
37. POSTLER, Štěpán. *SAR – Jak nám mobily září do hlavy?* [online]. 8. 9. 2008 [cit. 2008-09-10]. Dostupný z: <<http://www.mobilmania.cz/Titulni-strana/SAR-Jak-nam-mobily-zari-do-hlavy/sc-21-sr-1-a-1120169/default.aspx>>
38. *Safer Internet Conference* [online]. 19. 11. 2007 [cit. 2008-09-10]. Dostupný z: <<http://conference.saferinternet.cz/for-press>>.
39. SIVERA, Milan. *Sivera electronic* [online]. 2002 [cit. 2008-09-10]. Dostupný z: <http://www.sivera.cz/index.php?str=zmr_mt_fd_c001>.
40. *T-Mobile: Mobilní etiketa.* [online]. 2006. [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: <http://tpress.cz/tiskove_zpravy//2007/711/>.
41. *T-Press: Mobilní etiketa* [online]. 2006 - 2008 [cit. 2008-09-22]. Dostupný z: <<http://t-press.cz/hledani/?keyword=mobiln%ED+etiketa>>.
42. Vodafone. *Bezpečnější mobil pro děti* [online]. 2008 [cit. 2008-10-05]. Dostupný z: <http://www.vodafone.cz/o_vodafonu/spolecenska_odpovednost/bezpecnejsi_mobil.htm>.
43. *Závislost na mobilech vzrůstá* [online]. 11. 9. 2006 [cit. 2008-09-05]. Dostupný z: <<http://www.mineralfit.cz/clanek/458--zavislost-na-mobilech-vzrusta.html>>.
44. *UMTS-Mobilfunkfelder und Gesundheit* [online]. 2006 [cit. 2009-04-24]. Dostupný z: <http://allum.zsf.jcu.cz/aktuell-archiv/umts_mobilfunkfelder-und-gesundheit.html>.

Internetové zdroje zahraniční:

45. *Daily Mail: Nomophobia is the fear of being out of mobile phone contact - and it's the plague of our 24/7 age* [online]. 31. 3. 2008 [cit. 2008-09-14]. Dostupný z: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-550610/Nomophobia-fear-mobile-phone-contact--plague-24-7-age.html>>.
46. GESER, Hans. *Are girls (even) more addicted? Some gender patterns of cell phone usage*. Institute of Sociology, University of Zurich, Switzerland [online]. 2006 [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: http://socio.ch/mobile/index_mobile.htm.
47. GESER, Hans. *Pre-teen cell phone adoption*. [online]. 2006. [cit. 2007-11-08]. Institute of Sociology, University of Zurich, Switzerland. Dostupné z: http://socio.ch/mobile/t_geser2.pdf.
48. GOETZENBRUCKER, Gerit. Goetzenbrucker, Gerit. *Jugend im Netz? Effekte mobiler Kommunikation im Alltag Jugendlicher. Eine qualitative Studie im Ballungsraum Wien*. [online]. 2005. [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: http://www.soz.unifrankfurt.de/K.G/B3_2005_Goetzenbrucker.pdf.
49. HADDON, Leslie G. *The Social Consequences of Mobile Telephony: Framing*. London School of Economics. [online]. 2000. [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: <<http://www.mot.chalmers.se/dept/tso/haddon/Framing.pdf>>.
50. The Sun: *Suicide of sex txt pic Jess, 18* [online]. 18. 3. 2009 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z: <<http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/article2324879.ece>>.

8. Klíčová slova

- Děti
- Komunikace
- Mobilní telefon
- Přínosy používání mobilních telefonů
- Rizika používání mobilních telefonů

9. Přílohy

Příloha 1: Dotazník pro děti

Mobilní telefony

Právě se Ti dostává do rukou dotazník, který je součástí výzkumu zpracovávaného v rámci projektu „Psychosociální dopady používání mobilních telefonů“.

Dotazníky jsou zcela anonymní a budou využity pouze k vyhodnocení zmíněného výzkumu, proto prosím o otevřené a pravdivé odpovědi.

Předem děkuji za spolupráci!
Miriam Troupová

I. Identifikační část

Zaškrtni vyhovující možnost:

Pohlaví

Dívka

Chlapec

Věk

10

11

12

13

více než 13

Škola

Základní škola

Víceleté gymnázium

II. Mobilní telefon, operátor

1. Mobilní telefon

a. mám

b. nemám

Jestliže jsi odpověděl/-a NEMÁM, přejdi prosím k otázce 1.A a po jejím zodpovězení dotazník odevzdej.

1.A Jestliže mobilní telefon nemáš, napiš prosím proč:

Jestliže jsi na předchozí otázku odpověděl/-a MÁM:

2. V kolika letech jsi dostal/-a svůj první mobilní telefon?

a. dříve než v 7 letech

b. v 9 letech

c. v 11 letech

d. ve 13 letech

e. v 8 letech

f. v 10 letech

g. ve 12 letech

h. ve 14 letech a později

3. Tvůj mobilní operátor je:

a. O₂

b. T-Mobile

c. Vodafone

4. Používáš:

a. předplacenou kartu

b. paušál

5. Tvůj měsíční účet za telefon je obvykle:

a. méně než 100 Kč

b. 100 – 200 Kč

c. 201 – 300 Kč

d. 301 – 400 Kč

e. 401 – 500 Kč

f. více než 500 Kč

6. Účet za telefon:

a. platím sám/sama

b. platí rodiče

c. částečně přispívají rodiče, zbytek sám/sama

d. jiná možnost – prosím doplň:

III. Mobilní komunikace

7. Mobilní telefon nejčastěji využíváš ke komunikaci:

a. s rodinou (rodiče, sourozenci, babička atd.)

b. s přáteli (kamarádi, spolužáci atd.)

c. jiná možnost – napiš prosím:

8. Mobilní telefon je pro tebe:

a. nezbytnost, neobešel/neobešla bych se bez něj

b. módní doplněk

c. prostředek ke komunikaci

d. nutné zlo

e. jiná možnost (napiš prosím jaká):

9. Očísluj následující činnosti podle toho, jak často k nim mobil využíváš:

(1 – nejméně, 13 – nejvíce)

a. příchozí volání

b. posílání MMS

c. WAP/Internet

d. přehrávání písniček

e. posílání SMS

f. hraní her

g. sledování videí, filmů

h. fotografování

i. odchozí volání

j. stahování – loga a vyzv. tóny

k. kalkulačka

l. budík

m. hodiny/datum

10. Při komunikaci s kamarády upřednostňuješ spíše komunikaci:

a. osobní

b. mobilní

IV. Mobilní etiketa

11. Poučili tě rodiče, jak se máš chovat s mobilním telefonem?

- a. ano
b. ne

12. Máš rodiči stanovená pravidla používání mobilního telefonu?

- a. ano
b. ne - **Přejdi prosím k otázce 14!**

13. Dodržuješ tato pravidla?

- a. ano
b. ne

14. Trestají tě rodiče za porušení těchto pravidel?

- a. ano
b. ne

15. Při vyučování:

- a. posílám SMS f. jiná možnost – napiš prosím:
b. volám
c. hraju hry
d. poslouchám z telefonu hudbu
e. nevezmu telefon do ruky

V. Osobní postoj

16. vzdal/a by ses svého mobilního telefonu?

- a. ano
b. ne – napiš prosím proč:

17. Zaškrtni prosím vždy jednu vyhovující možnost:

	Vypínám telefon	Vypínám zvonění	Nechávám zapnuté zvonění
V kině	☐	☐	☐
V divadle	☐	☐	☐
Ve škole	☐	☐	☐
V nemocnici, u lékaře	☐	☐	☐
V bance, na úřadě, na poště	☐	☐	☐
V obchodě	☐	☐	☐
V restauraci	☐	☐	☐
V noci	☐	☐	☐
V hromadné dopravě	☐	☐	☐

18. Děti s drahými značkovými mobilními telefony jsou podle tvého názoru lépe přijímány do kolektivu:

- a. ano
b. ne

19. Nemít mobilní telefon je známkou chudoby:

- a. ano
b. ne

20. Při koupi mobilního telefonu se necháš ovlivnit především:

- a. doporučením známých/přátel/kamarádů
b. reklamou
c. cenou mobilního telefonu – zvolím levnější model
d. cenou mobilního telefonu – zvolím dražší model

21. Dopiš, co tě napadne jako první:

21.1 Mobilní telefon je pro mě...

21.2 Život bez mobilního telefonu...

21.3 Kdybych mobilní telefon neměl/a, tak...

21.4 Když nedostanu za celý den jedinou SMS ...

21.5 Když mi někdo neodpoví na SMS, myslím si, že...

21.6 Ke svému mobilnímu telefonu se chovám jako k...

21.7 Mobilní telefon bych nikdy...

Děkuji za spolupráci!!!

Příloha 2: Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace – dotazník

„Psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí do 12 let“ Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace

Odpovědní list

Zaškrtněte prosím vždy pouze jednu možnost, případně ke zvolené odpovědi doplňte poznámku či komentář. Odpovídejte pravdivě, pokud nelze odpovědět jednoznačně, uveďte toto do poznámky a vysvětlte proč.

Mobilní operátor:

O₂
Vodafone
T-Mobile

Zodpovězení dotazníku:

Osobně
Telefonicky
Písemně

Datum, místo:

Kontaktní osoba:

Jm., příjmení:
Telefon:
E-mail:

I. Cílová skupina: děti do 12 let

1. Jsou děti do 12 let zajímavou cílovou skupinou pro Vaši společnost?

- a. rozhodně ano - do poznámky níže uveďte prosím proč?
b. spíše ano - do poznámky níže uveďte prosím proč?
c. spíše ne - do poznámky níže uveďte prosím proč?
d. rozhodně ne - do poznámky níže uveďte prosím proč?

Pozn.

2. Uveďte, jaká věková skupina dětí je pro Vaši společnost nejzajímavější a stručně vysvětlte proč:

Věková skupina dětí:
Odůvodnění:

3. Kolik procent zákazníků Vaší společnosti tvoří děti a mládež (tj. ve věku do 18 let)?

- a. Tento údaj je znám: %
b. Tento údaj není znám
c. Tento údaj nelze stanovit

Pozn.:

II. Produkty a služby

4. Nabízí Vaše společnost produkty a služby spojené s mobilními telefony určené výhradně pro děti ve věku do 12 let?

- a. ano - níže prosím uveďte jaké?
b. ne

Produkty:

Služby:

5. Plánuje Vaše společnost do budoucna rozšířit nebo naopak zúžit nabídku produktů a služeb pro děti?

- a. rozšířit - uveďte prosím níže, o jaké produkty nebo služby a v jakém časovém horizontu se jedná

Produkty:

Služby:

Časový výhled:

- b. zúžit - uveďte prosím níže, o jaké produkty nebo služby a v jakém časovém horizontu se jedná

Produkty:

Služby:

Časový výhled:

6. Jaké služby využívají děti ve věku do 12 let nejčastěji?

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

7. O jaké produkty projevuje věková skupina dětí ve věku do 12 let nejčastěji zájem?

1.

2.

3.

4.

5.

Pozn.

III. Psychosociální faktory v oblasti používání mobilních telefonů

8. Jsou děti do 12 let v oblasti mobilní komunikace ovlivnitelné reklamou?

a. ano

b. ne

Pozn.

9. Využívá Vaše společnost reklamy zaměřené na děti do 12 let?

a. ano - do poznámky níže prosím stručně popište, jakých produktů a služeb se reklama týká

b. ne

Pozn.

10. Zaměřuje se Vaše společnost nějakým způsobem na seznámení dětí s pravidly používání mobilních telefonů?

a. ano - do poznámky níže prosím uveďte, jaké kroky v této oblasti Vaše společnost podniká

b. ne

Pozn.

IV. Výzkumná činnost a další spolupráce

11. Podílela se Vaše společnost již někdy v předchozích letech na výzkumu týkajícím se rozšíření mobilních telefonů u dětí/způsobu používání mobilních telefonů dětmi, nejčastěji používaných služeb atd.?

a. ano - do poznámky níže prosím uveďte, o jaký výzkum se jednalo a kdy probíhal

b. ne

12. Měla by Vaše společnost zájem o další spolupráci v oblasti závěrečné zprávy tohoto projektu – tj. například spoluúčast na zveřejnění výsledků výzkumu?

- a. ano - do poznámky níže prosím uveďte, jakou formu spolupráce by Vaše společnost preferovala, popř. jestli by zde byla možnost např. finanční spoluúčasti na zveřejnění výsledků výzkumu (publikace, brožury atd.)
- b. ne

Pozn.:

Děkujeme Vám za spolupráci!

Bc. Miriam Troupová

Prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc.

PSYCHOSOCIÁLNÍ DOPADY POUŽÍVÁNÍ MOBILNÍCH TELEFONŮ U DĚTÍ VE VĚKU DO 12 LET

PSYCHOSOCIAL IMPACTS OF THE USE OF MOBILE TELEPHONES IN CHILDREN
UNDER 12 YEARS OF AGE

Miriám Troupová

E.ON Česká republika, s.r.o., Junior specialista rozvoje lidských zdrojů
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta

Summary

Mobile telephones became a part of common life and represent a certain living style. In accordance with statistical data, in the Czech Republic, there is more than one mobile telephone per each inhabitant in the Czech Republic. Thus, it is obvious that children also have mobile telephones. The age at which the children obtain their first mobile telephones is ever being decreased. The Czech expert public has still been only marginally interested in the problems of the use of mobile telephones by children. The project "Psychosocial impacts of the use of mobile telephones in children under 12 years of age" was implemented with the aim to point out this problem and provide a supporting material for pedagogical and primarily preventive activity in this field. The project was implemented based on full financial support provided by the Grant Agency of the Faculty of Health and Social Studies, the University of South Bohemia.

Key words: children – communication – mobile telephone – benefits from the use of mobile telephones – risks of the use of mobile telephones

Souhrn

Mobilní telefony se staly součástí běžného života a představují určitý životní styl. Podle statistických údajů připadá na každého obyvatele České republiky více než jeden mobilní telefon. Je tedy samozřejmostí, že mobilní telefon mají i děti. Věk, kdy děti dostávají svůj první mobilní telefon, se neustále snižuje. Česká odborná veřejnost se problematikou používání mobilních telefonů dětmi dosud zabývala pouze okrajově. Projekt „Psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let“ byl realizován s cílem upozornit na tuto problematiku a poskytnout podpůrný materiál pro pedagogickou a primárně preventivní činnost v této oblasti. Projekt byl realizován za plné finanční podpory Grantové agentury Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.

Klíčová slova: děti – komunikace – mobilní telefon – přínosy používání mobilních telefonů – rizika používání mobilních telefonů

ÚVOD

Mobilní telefony a další způsoby elektronické komunikace se v průběhu posledních let staly součástí života každého z nás. Každý technologický pokrok s sebou nese přínosy, ale často také jistá rizika a negativa. Oblast používání mobilních telefonů, dopadů jejich používání, zdravotních rizik s nimi spojených a v nepo-

slední řadě možných způsobů jejich zneužití je v České republice a české literatuře oblasti velmi opomíjenou a českou odbornou veřejností teprve objevovanou.

Ze studie německé Asociace pro informační technologie, komunikaci a nová média BITKOM, sdružující v Německu 1 200 telekomunikačních a informačních společností, vyplývá, že

v žádné jiné zemi Evropské unie nepoužívá mobilní telefon tolik lidí jako v České republice.

Obecně lze říci, že v České republice funguje dnes jeden z nerozvinutějších trhů s mobilními telefony v EU.

Projekt „Psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let“ byl realizován s cílem zmonitorovat problematiku používání mobilních telefonů u nejmladší skupiny zákazníků a to z několika úhlů pohledu: prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření bylo osloveno 224 žáků základních škol a gymnázia v Českých Budějovicích ve věku 11–12 let, dále byli osloveni mobilní operátoři s cílem zmonitorovat jejich postoj k této skupině zákazníků, třetí část výzkumu tvořily rozhovory s rodiči oslovených dětí a čtvrtou část představovalo na základě sekundárního sběru dat zhodnocení situace na trhu s mobilními telefony a službami pro děti.

Výstupem projektu by měl být zejména podklad pro primárně preventivní aktivity ve školských zařízeních, informační materiál pro odbornou i laickou veřejnost a v neposlední řadě také pro rodiče. Problematice dopadů používání mobilních telefonů nejen u dětí není v současné době věnována dostatečná pozornost, a je proto nezbytné o této záležitosti zvýšit povědomí celé společnosti.

Projekt byl realizován za plné finanční podpory Grantové agentury Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.

CÍL PRÁCE

- Zmonitorovat rozšíření mobilních telefonů mezi dětmi ve věku do 12 let.
- Zjistit, v jakém věku děti nejčastěji dostávají svůj první mobilní telefon.
- Zmonitorovat nejčastější rozsah a způsob používání mobilních telefonů u dětí ve věku do 12 let.
- Zmonitorovat postoje rodičů dětí ve věku do 12 let k využívání mobilních telefonů jejich dětmi.
- Zmonitorovat situaci na trhu s mobilními telefony, především postoj operátorů k dětským zákazníkům a nabídku mobilních telefonů vhodných pro děti.
- Popsat možné psychosociální dopady používání mobilních telefonů u dětí z pohledu odborníka na danou problematiku.

HYPOTÉZY

Byly stanoveny následující hypotézy:

- H1. Všechny děti ve věku do 12 let již mají mobilní telefon.
- H2. Děti preferují neosobní mobilní komunikaci před komunikací osobní (face-to-face).
- H3. Všechny děti dodržují pravidla „mobilní etikety“.
- H4. Děti s drahými značkovými mobilními telefony jsou lépe přijímány do kolektivu.
- H5. Nemít mobilní telefon je pro děti známkou chudoby.
- H6. Pro mobilní operátory jsou děti důležitou cílovou skupinou.
- H7. Rodiče i děti jsou při nákupu mobilního telefonu ovlivněni především reklamou.

METODIKA VÝZKUMU

Při práci na výzkumné části projektu zvolen multimetodický přístup:

- Kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření
- Kvalitativní výzkum – rozhovory
- Sekundární sběr a vyhodnocení dat

Dotazníkové šetření – kvantitativní výzkum

Na vzorku 250 žáků základních škol a gymnázia v Českých Budějovicích byl v období květen–červen 2008 proveden kvantitativní výzkum – metoda dotazování technikou dotazníku.

Návratnost dotazníků činila 89,6 % – z rozdaných 250 dotazníků jich bylo respondenty vyplněno 224.

Charakteristika zkoumaného souboru

Vzorek 224 respondentů se skládal ze 108 dívek (tj. 48 %) a 116 chlapců (tj. 52 %). Všichni respondenti byli bez výjimky ve věku 11–12 let.

Dotazníkové šetření proběhlo anonymně. Dětem byly ve škole po předchozí domluvě s řediteli škol rozdány dotazníky k vyplnění, z důvodu zabránění zkreslení výsledků při administraci byly po vyplnění dotazníky od dětí opět ihned vybrány zpět.

Dotazník

Dotazník se skládal z 27 otázek rozdělených do pěti částí podle svého zaměření:

- **Identifikační část** – věk, pohlaví, druh školy;

- **Mobilní telefon, mobilní operátor** – otázky zaměřené na zjištění, zda děti mají svůj mobilní telefon, jakého operátora a jaký typ služeb využívají (tarif/předplacená karta), měsíční náklady na mobilní služby, placení účtu za telefon;
- **Mobilní komunikace** – nejčastější využití mobilního telefonu, osobní a mobilní komunikace;
- **Mobilní etiketa** – poučení o používání mobilního telefonu, pravidla používání telefonu, dodržování stanovených pravidel, důsledky nedodržování pravidel;
- **Osobní postoj** – vnímání mobilního telefonu, určení vhodnosti vypnutí/zapnutí mobilního telefonu v konkrétních situacích, otevřené otázky zaměřené na osobní postoj k mobilním telefonům.

Rozhovory s rodiči dětí ve věku do 12 let – kvalitativní výzkum

Z celkových 12 oslovených rodičů dětí ve věku 10–12 let se šest zapojilo do výzkumu. S těmito rodiči byly provedeny řízené rozhovory zaměřené na zjištění jejich postojů k mobilním telefonům u dětí a jejich motivaci k pořízení telefonu svému dítěti. Každý z rozhovorů trval 10–15 minut a proběhl výhradně v přítomnosti daného rodiče a řešitelky projektu pod podmínkou zachování anonymity zúčastněných rodičů.

Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace

Celoplošně působí v České republice tři mobilní operátoři: Vodafone, Telefónica O2, T-Mobile.

V květnu 2008 byly osloveny všechny tři výše uvedené společnosti a požádány o spolupráci na projektu. Jako jediná se výzkumu aktivně zúčastnila společnost Vodafone v zastoupení svého mluvčího pana Přemysla Filipa.

Konzultace s odborníky na danou problematiku

Samotný projekt byl doplněn o odborné vyjádření Mgr. Pavla Váchy, odborného asistenta ZSF JU a okresního metodika sociálně patologických jevů, a PaedDr. Zdeňka Slomka, ve-

doucího katedry sociální a speciální pedagogiky ZSF JU.

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Dotazníkové šetření

Naprostá většina dotázaných dětí (více než 95 %) ve věku 11 a 12 let již vlastní svůj mobilní telefon. Ten dostávají děti nejčastěji ve věku 8–9 let, přičemž chlapci o něco dříve než dívky (průměrný věk chlapci 8,7 roku, dívky 8,9 roku).

Dříve než v sedmi letech dostalo svůj první telefon 10 % dívek a 16 % chlapců. V 8–9 letech potom 68 % respondentek a 63 % respondentů. Později než v 10 letech dostalo mobil 23 % dotázaných dívek a 20 % chlapců.

Dvě třetiny dětí využívají služby mobilního operátora O2, následují T-Mobile a Vodafone, kde se poměr rozložení dětských zákazníků liší podle pohlaví (T-Mobile: dívky 7,4 %, chlapci 24,1 %; Vodafone: dívky 18,5 %, chlapci 13,8 %).

Dvě třetiny dětí ve věku do 12 let mají předplacené karty, jedna třetina dětí potom má některý z nabízených tarifů.

Měsíční výdaje spojené s používáním mobilních telefonů se pohybují u 48 % dívek v rozmezí 201–300 Kč, 44 % dívek potom za měsíc utratí za telefon méně než 200 Kč. Zbývajících 8 % respondentek dosahuje měsíčně výdajů vyšších než 400 Kč.

Průměrné měsíční výdaje chlapců jsou o něco nižší než u dívek, 25 % chlapců utratí měsíčně méně než 100 Kč, 44 % 101–200 Kč, 22 % chlapců utratí 201–300 Kč. Výdaje ve výši 301–400 Kč uvedlo 4,5 % chlapců. Více než 400 Kč za měsíc potom utratí za telefon také 4,5 % chlapců.

Téměř všem respondentům platí účet za telefon rodiče, pouze jedna desetina dětí se na úhradě nákladů nějakým způsobem částečně podílí například částečným příspěvkem z kapsného.

Mobilní telefon slouží dětem nejčastěji ke komunikaci s rodinou. Chlapci komunikují s rodinou častěji než dívky, které naopak mobilní telefon využívají častěji ke komunikaci se svými kamarády.

Mobilní telefon je dětmi je vnímán jako prostředek ke komunikaci a nezbytnost, která

je v dnešní době natolik dostupná, že není důvod ji nevyužívat. Při komunikaci s kamarády však více než tři čtvrtiny dětí i přes dostupnost mobilních telefonů stále preferují osobní komunikaci před komunikací mobilní.

Více než dvě třetiny dětí byly svými rodiči poučeny o používání mobilních telefonů a více než jedna třetina dotázaných dětí má rodiči stanovená pravidla, jak používat svůj mobil. Tato pravidla dodržuje 60 % dívek a 73 % chlapců. Ty z dětí, které uvedly, že stanovená pravidla dodržují, zároveň uvedly, že kdyby je nedodržovaly, byly by za to rodiči nějakým způsobem potrestány.

Dnešní děti by se svého mobilního telefonu v 80 % nevzdaly. Odůvodňují toto rozhodnutí tím, že nevidí důvod, proč by se měly telefonu vzdávat, protože se jedná o věc, kterou v dnešní době řadí k samozřejmým.

Na otázku, zda lepší mobilní telefon znamená lepší přijetí do kolektivu spolužáků a kamarádů, odpovědělo 78 % dívek a 62 % chlapců, že s tímto tvrzením nesouhlasí. Téměř totožný počet dětí také nesouhlasí s tím, že když někdo nemá telefon, znamená to, že je chudý.

Při koupi nového telefonu má na děti jednoznačně největší vliv doporučení kamarádů nebo známých. Dívky jsou ve srovnání s chlapci snáze ovlivnitelné reklamou, zatímco chlapci častěji volí dražší model telefonu než dívky.

Více než polovina dívek (60 %) vnímá mobil jako prostředek ke komunikaci, stejně jej vnímá 38 % chlapců. Důležitý je telefon pro 24 % dívek a 38 % chlapců. Jako živou bytost – kamaráda, miláčka nebo člena rodiny – označuje telefon 6 % dívek a 3 % chlapců.

Jedna čtvrtina dívek si život bez telefonu dokáže představit, pouze 8 % dívek si jej představit nedokáže. Na stejnou otázku odpovídali i chlapci; 28 % z nich si takový život představit nedovede a 22 % z nich si jej představit dokáže. Ostatní respondenti odpovídali spíše v tom smyslu, že telefon usnadňuje život, život bez něho by byl složitější a byla by to větší nuda.

Dvě třetiny dívek také uvedly, že kdyby neměly mobilní telefon, kvalita jejich života by se zhoršila. Zbývající jedné třetině dívek by nikterak nevadilo telefon nemít a na kvalitě jejich života by se to neodrazilo.

Jedné polovině chlapců by nevadilo telefon nemít, druhá polovina z nich by však tuto skutečnost snášela jen těžce, jejich život by byl komplikovanější a nudnější. Také by měli problém při komunikaci s rodinou.

Více než 80 % dívek odpovědělo, že když za celý den nedostanou jedinou SMS, nevadí jim to, nevnímají to negativně a nic se neděje. Zbývajících 19 % respondentek uvedlo, že je to mrzí a že přemýšlejí, proč jim nikdo nepsal. Chlapci odpověděli naprosto shodně jako dívky, více než 80 % z nich vůbec neřeší, když jim nepříjde žádná textová zpráva. Ostatní chlapce to mrzí a jsou zklamaní, někteří z nich (2,5 %) to řeší tak, že někomu pošlou SMS sami a čekají na odpověď.

Když dětem někdo neodpoví na SMS, nejčastěji si myslí, že tato osoba nemá čas (24 %) nebo kredit (19 %). Mezi další důvody patří to, že u sebe nemá telefon (10 %), má vybitou baterku (5 %), otravují ho (4,5 %).

Tři čtvrtiny dívek se chovají ke svému mobilu jako k normální věci (jako k „mobilnímu telefonu“, „věci“, „přístroji“), 8 % dívek považuje telefon za vzácnost („poklad“, „drahá věc“) a 7 % respondentek vnímá svůj telefon jako živou bytost („kamarád“, „vlastní dítě“).

Jako obyčejnou věc vnímá telefon více než polovina chlapců, 39 % chlapců se staví k telefonům jako k živé bytosti („člověk“, „kamarád“, „člen rodiny“) a 8 % chlapců považuje telefon za velice cennou věc.

Více než 70 % dívek by svůj telefon nikdy úmyslně nerozbilo, 17 % dívek by svůj telefon nikomu nedalo nebo s někým nevyměnilo a pro 5 % respondentek je nepřijatelné mít telefon zapnutý na místech, kde to není vhodné. Z chlapců by svůj telefon nikdy úmyslně nezničilo 39 %, nikomu by jej nedalo nebo nepůjčilo 27 % a nikdy by jej nechtělo ztratit 26 %.

Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace

Aktivně se projektu zúčastnila společnost Vodafone:

Je cílová skupina dětí ve věku do 12 let zajímavou cílovou skupinou pro poskytovatele mobilních služeb?

Děti v tomto věku vůbec nejsou zajímavou cílovou skupinou pro naši společnost.

Kolik procent zákazníků Vaší společnosti tvoří děti a mládež (tj. ve věku do 18 let)?
Tento údaj nelze stanovit.

Nabízí Vaše společnost produkty a služby spojené s mobilními telefony určené výhradně pro děti ve věku do 12 let?
Nenabízí.

Produkty a služby pro děti

Nabízíme bezplatně službu Blokování obsahu pro dospělé, kdy je možné na telefonu nastavit, aby se jeho uživatel nedostal k obsahu, který je sice legální, ale nevhodný, např. pro děti (typu erotika, seznamky, zbraně, tabák apod.). Služba pokrývá nejen smluvní obsah, ale i celý zbytek internetu přístupný z mobilu. Je možné bezplatně zablokovat také sekce PremiumSMS, Audiotex (tedy SMS a volání zpoplatněné speciálními vyššími tarify). Služby nejsou zaměřené výhradně na děti, využít je může kdokoliv.

Služby nejčastěji využívané dětmi ve věku do 12 let

1. volání
2. SMS
3. stahování her, hudby
4. připojení k internetu
5. seznamky, chaty

Produkty, o které věková skupina dětí do 12 let projevuje nejčastěji zájem

- mobilní telefony
- příslušenství
- doplňky

Jsou děti ve věku do 12 let v oblasti mobilní komunikace ovlivnitelné reklamou?

Ano, známá data potvrzují vnímavost dětí vůči reklamě. Na základě interních etických zásad v rámci společenské odpovědnosti však Vodafone na děti do 15 let marketingovou komunikaci nemíří. Jako dospělí si reklam užíjí jistě dost.

Zaměřuje se Vaše společnost nějakým způsobem na seznámení dětí s pravidly používání mobilních telefonů?

Vydali jsme v našem LifeStyle časopise pro zákazníky Čilichili 5/2008 celostránkový člán-

nek zabývající se tématem bezpečnější mobil pro děti. Jeho součástí byly i Praktické rady (nejen) pro rodiče.

Spolupracujeme s organizací SaferInternet na zvyšování povědomí o bezpečnějším používání internetu a mobilních telefonů. Jsme partnerem soutěže MobilStory, jejímž cílem je zapojit žáky ZŠ do interaktivní soutěže, která má upozornit na rozdíly mezi skutečným a virtuálním světem – www.mobilstory.cz.

Podílela se Vaše společnost již někdy v předchozích letech na výzkumu týkajícím se rozšíření mobilních telefonů u dětí či způsobu používání mobilních telefonů dětmi, nejčastěji používaných služeb atd.?

Podporujeme projekt Univerzity Palackého „Prevence nebezpečných jevů v elektronické komunikaci“, jehož výstupem by měl být webový portál, učebnice a tedy obsah pro výuku v rámci předmětu Komunikační dovednosti na školách. Provedli jsme v roce 2007 průzkum, tzv. Vodafone Zoom, používání mobilů studenty ve věku 15–26 let.

Situace na trhu – mobilní telefony a služby pro děti

V současné době se na českém trhu objevuje jediný mobilní telefon určený výhradně dětem – tzv. Teddyfone. Teddyfone je speciálně vytvořený bezpečnostní telefon pro děti. Používá technologii mobilních telefonů, přičemž jeho vyzářování je menší než u běžného mobilního telefonu (0,162 w/kg SAR jednotky¹).

Na rozdíl od běžného mobilního telefonu Teddyfone má pouze čtyři tlačítka s přednastavenými čísly – tzv. rychlé volby (např. máma, táta, prarodiče nebo kamarádka), možnost sledování dítěte na dálku (obdobu elektronické chůvičky s neomezeným dosahem), SOS tlačítko pro případ nouze (pokud se dítě cítí v ohrožení či v nebezpečí, může stisknout toto tlačítko, SOS zpráva je poté odeslána třem předvoleným příjemcům).

Teddyfone také automaticky vytočí číslo příjemce č. 1. Pokud tato osoba hovor přijme, může poslouchat zvuky v blízkosti telefonu Teddyfone a slyšet tak, s kým dítě mluví a co dělá.

Na rozdíl od běžného mobilního telefonu Teddyfone nemá displej, proto si děti nemo-

hou nahrávat/stahovat vyzváněcí tóny, hry nebo nevhodné obrázky a fotografie a nemožou je dále prohlížet nebo posílat.

Telefon Teddyfone je možné využívat pro všechny současné české operátory (Telefónica O2, T-Mobile, Vodafone). V přístroji je ale potřeba používat pouze tzv. předplacené karty (není možné jej využívat s paušálem).

Rozhovory s rodiči

Rodiče vnímají mobilní telefon u dítěte především jako prostředek ke kontrole dítěte – kontrolní funkce telefonu zde tedy převažuje nad jinými. Svým dětem ho pořízují často proto, že se nechají dítětem přesvědčit argumenty, že „telefon přece mají všechny děti“. Vhodnou příležitostí pro pořízení telefonů bylo rodiči zmíněno vysvědčení nebo motivace k dobrým známám ve škole.

Jako jedno z negativ používání mobilních telefonů dětmi byla zmíněna finanční náročnost mobilních telefonů, která v případě, že je v rodině více dětí, může skutečně být značná.

DISKUSE

Diskuse s literaturou

Jak uvádí Vácha, ve školách je většinou naprostá absence preventivních programů zabývajících se prevencí závislosti na informačních technologiích (počítače 9,8 let, netománie, PC hry, závislost na mobilních telefonech 9,9 let), sektách, výhemích automatech a dalším rizikovém chování. Toto se projevuje v rozvoji výskytu těchto „novodobých“ závislostí. Z průzkumu prováděného v prostředí základních škol na Českobudějovicku je zřejmé, že mnoho témat rizikového chování je podceňováno nejen pedagogickými pracovníky, ale v neposlední řadě i společností a odborníky.

Mertin² píše, že tvrzení, že kvůli mobilům přestávají v rodinách děti komunikovat a že ke komunikaci používají primitivní jazyk (telegrafická esemeska versus květnatý dopis) pokládá za mýtus. Jestliže skutečně platí, že se v rodinách méně komunikuje, nemohou za to podle jeho názoru mobily. V první řadě není prokázáno, že se v dnešních rodinách méně komunikuje. Co se týká tvrzení, že kvůli SMS zprávám upadají vyjadřovací schopnosti dnešních dětí, Mertin uvádí, že dítě je schopno bez

problému rozlišit několik kódů řeči. Ví, jak mluví s kamarády, jak ve škole nebo s babičkou a jak v „esemeskách“. Občas se opravdu může stát, že ve škole mluví stejně jako s kamarády, ale žádné dítě nemluví bez „hacku a carek“, jako píše „esemesky“. A jestli se snad dnešní děti neumějí vyjadřovat, tak to nesouvisí s mobily.

Problémy techniky nespočívají v samotné technice, ale v tom, jak s ní zacházíme. Pak se buď stává našim pomocníkem, nebo se my můžeme stát jejími otroky. Měli bychom tedy učit dítě, jak mobil co nejlépe využít, a ne mu bránit v přístupu k němu.

Podle Václava Mertina přijímají mladí lidé vždy nové věci lépe než starší. To platí zejména pro technické vynálezy a pomůcky usnadňující a zjednodušující život. Vysvětlení je poměrně jednoduché – děti ještě nemají zkušenosti, nemají vytvořené stereotypy, a tak zcela samozřejmě přijímají to nejjednodušší, co se jim v dané době nabízí. Proč by psaly dopis, který možná dojde za dva dny, když mohou poslat mail nebo SMS zprávu, která je doručena během několika vteřin? Proč by měly čekat s dotazem, až se večer sejdou všichni doma, když mohou okamžitě zavolat? Proč čekat s hraním hry, až se uvolní počítač, když na mobilu mohou hrát hned? Mobily nabízejí množství podstatných či méně podstatných funkcí, díky kterým dnešní děti pokládají mobil za zcela nezbytný.

Diskuse k vlastnímu výzkumu

Dotazníkové šetření

Dotazníkového šetření se z oslovených 250 respondentů ve věku do 12 let – žáků základních škol a gymnázia v Českých Budějovicích – zúčastnilo 224, návratnost dotazníků byla 89,6 %. Z celkových 224 respondentů bylo 108 dívek a 116 chlapců. Při vyhodnocování výsledků byla dodržena genderová diferenciacce a téměř u všech otázek jsou patrné rozdíly mezi dívkami a chlapci.

Před samotným oslovením dětí a rozdáním dotazníků byli osloveni ředitelé vybraných škol, na kterých mělo dotazníkové šetření probíhat. Byli požádáni o souhlas s oslovením žáků a o schválení znění dotazníku. Nezá-

visle na sobě se však všichni ředitelé škol shodli na tom, že z dotazníku musí být odstraněna otázka zkoumající činnosti, ke kterým děti využívají mobilní telefon při vyučování (například zda posílají SMS zprávy, hrají na mobilu hry nebo používají fotoaparát atd.). Odpovědi dětí na tyto otázky by podle jejich názoru mohly poškodit jméno školy. Žádný z respondentů tedy na tuto otázku neodpovídal.

T-Mobile uvádí, že školy a rodiče sice trvají na plnění určitých pravidel, většina mladých však tato pravidla ignoruje. Čtvrtina žáků přiznává, že v hodině už někdy přijali hovor, obvykle píšou SMS či fotí/natačejí své spolužáky i vyučující. Více než 1/3 učitelů se už setkala s opisováním pomocí mobilního telefonu. Z tohoto úhlu pohledu jsou obavy ředitelů škol pochopitelné, ačkoli jim byla zaručena naprostá anonymita a nemožnost identifikace konkrétního školního zařízení.

Otázky v první části dotazníku byly zaměřeny na to, zda děti mají mobilní telefon, a v případě, že ano, v kolika letech svůj první mobil dostaly. Dále zde byly otázky zjišťující mobilního operátora a formu služby (předplacená karta/paušál), kterou děti nejčastěji využívají. Poslední dvě otázky v této části zjišťovaly vyšší měsíčních nákladů na mobilní telefon a také, kdo tyto výdaje hraje – dítě, nebo rodiče.

Z výzkumu, který roku 2002 provedl časopis *Mobility* a kterého se zúčastnilo více než 1 800 žáků základních a středních škol ve věku 10–19 let, vyplynulo, že již v roce 2002 měli mobilní telefon dva náctiletí ze tří. V současné době můžeme říci, že má mobil devět z deseti dvanáctiletých dětí.

Z výzkumů agentury NFO AISA z konce roku 2004 vyplývá, že ve věku 16 let mají mobil čtyři pětiny dětí. Zlomovým obdobím je přitom věk deseti let, kdy jich má mobil třetina. V tomto věku totiž děti po mobilu začínají nejvíce toužit, což pravděpodobně ovlivňuje i skutečnost, že v jejich okolí přibývá těch, kteří se již mobilem pochlubit mohou.

Při porovnání výsledků výzkumů z roku 2002, 2004 a výzkumu provedeného v rámci našeho projektu v roce 2008 je zřejmé, že oblast mobilních telefonů a mobilní komunikace prošla v posledních letech razantním vývojem

a že dnes má mobil již 95 % dětí ve věku 11–12 let, což je o zhruba jednu třetinu více než před čtyřmi a šesti lety.

Na základě provedené analýzy trhu je možné říci, že oproti Vodafone nabízí T-Mobile i Telefónica O2 výrazně více služeb určených přímo dětem a mladistvým. Tato skutečnost koresponduje s údajem o tom, jakého operátora děti využívají.

Převahu předplacených karet nad paušály potvrzuje také výzkum, který provedl v roce 2005 T-Mobile a který udává, že dokonce 92 % z jejich dětských zákazníků má předplacenou kartu.

Jeden z výzkumů provedených v roce 2007 prezentuje, že necelá polovina „náctiletých“ telefonistů (40 %) utratí měsíčně do 200 Kč, ale 10 % z nich nemá problém vydat více než 1000 Kč za měsíc. Tyto výsledky zcela jasně korespondují s výsledky získanými dotazníkovým šetřením provedeným v rámci tohoto projektu.

Výsledky průzkumu T-Mobile uvádějí, že děti do 9 let mají mobilní telefon především z toho důvodu, aby byly snadno dosažitelné pro rodiče – primární je zde tedy kontrolní funkce telefonu. Tento výsledek přesně koresponduje s výsledky, které vyplynuly z rozhovorů s rodiči dětí ve věku do 12 let.

Monitoring poskytovatelů služeb mobilní komunikace

V první fázi projektu byly osloveny všechny tři společnosti působící na českém telekomunikačním trhu – T-Mobile, Telefónica a Vodafone. První dvě zmíněné společnosti se projektu však zúčastnit odmítly, jako jediný se aktivně zúčastnil mobilní operátor Vodafone. Mluvčí společnosti Vodafone Czech Republic, a. s., Přemysl Filip, přistoupil na spolupráci formou emailové komunikace a vyplnění dotazníku (viz Příloha 2). Zároveň také přislíbil další spolupráci po ukončení projektu, především podporu při tisku informačních brožur k problematice mobilních telefonů u dětí nebo zajištění různých PR aktivit.

Spolupráce s panem Filipem probíhala naprosto korektně podle dohodnutých pravidel a byly zodpovězeny všechny dotazy související s projektem.

Z pohledu mobilního operátora, podle slov

pana Filipa, nejsou děti zajímavou cílovou skupinou. Na tuto skupinu zákazníků také dle zásad společenské odpovědnosti³ nemíří žádné formy reklamy. Velké procento zákazníků má předplacené karty, které jsou anonymní, a tedy není ani možné určit přesné věkové rozložení zákaznické báze. Z výsledků dotazníkového šetření provedeného v rámci tohoto projektu vyplynulo, že nejvíce zákazníků má mobilní operátor O2 (více než dvě třetiny zákazníků), následují T-Mobile a Vodafone, kde se liší rozložení dětských klientů podle jejich pohlaví.

Vodafone aktivně podporuje preventivní aktivity spojené s používáním mobilních telefonů dětmi. Nabízí také rodičům nástroje kontroly výdajů za mobilní služby u svých dětí a možnost blokování nevhodného obsahu, který by se mohly děti pokoušet stáhnout z internetu.

ZÁVĚR

Mobilní telefony a další nástroje moderní komunikace svým uživatelům přinášejí mnohé klady a přínosy. V protikladu k těmto pozitivům jsou však často přehlížena rizika, která se k této problematice váží. Děti jsou v této souvislosti ohroženou skupinou, jelikož jsou ve srovnání s dospělými náchylnější ke vzniku nežádoucího chování. Česká veřejnost – laická ani odborná – však dosud této problematice nevěnovala dostatečnou pozornost. Na základě výsledků provedeného výzkumu je nutno konstatovat, že oblast používání mobilních telefonů dětmi a s tím související jevy jsou oblastí velmi opomíjenou.

Výsledky výzkumu ukázaly, že věk, ve kterém děti dostávají svůj první mobilní telefon, každoročně klesá. Ještě před pěti lety dostávaly děti telefony ve věku okolo 12 let, v roce 2008 je to již necelých 9 let. Z výzkumu je také zřejmá souvislost mezi snižujícím se věkem získání prvního mobilního telefonu a rozvojem nežádoucího chování dítěte k mobilnímu telefonu. Dítě v porovnání s dospělým uživatelem mobilního telefonu nedisponuje dostatkem zkušeností a je zde proto riziko ohrožení řádného vývoje osobnosti. S nezastavitelným technologickým pokrokem totiž přibývá možností, které mobilní telefony nabízejí. Telefon již není prostředkem

určeným pouze k telefonování – je možné jej využívat k připojení na internet, který skýtá pro děti nesčetná úskalí, umožňuje pořizovat fotografie a videozáznamy, posílat obrázky a fotografie, poslouchat hudbu, sledovat televizi a další. Z tohoto důvodu je zde velmi důležité klást důraz na preventivní práci ze strany rodičů a pedagogů. Je nezbytné seznámit děti se všemi riziky, se kterými se mohou v této oblasti setkat, a naučit je s mobilním telefonem žít – respektovat pravidla a soukromí ostatních a držet se základních zásad mobilní etikety.

Mobilní operátoři se k dětským zákazníkům chovají v zásadě ohleduplně a nesměřují na ně cíleně reklamní kampaně, nicméně reklama, která se objevuje všude kolem nás, má i přes tuto skutečnost na děti velmi silný vliv.

Na výstup z výzkumu by měla být navázána další spolupráce s mobilním operátorem Vodafone, který se na projektu podílel a který přislíbil podporu při další prezentaci výsledků rodičům, pedagogům a další veřejnosti formou brožurek a bulletinů. V oblasti preventivní práce na školách je totiž problematika používání a zneužívání mobilních telefonů, moderních komunikačních nástrojů (chatovací programy, internetová komunikace) nebo například nadměrného sledování televize či hraní počítačových her zcela opomíjena.

Vysvětlivky:

1. SAR (z angl. Specific Absorption Rate) – vyjadřuje množství záření, které absorbuje hmota s definovanými vlastnostmi. Číslo SAR je tedy maximální hodnota energie absorbovaná látkou vztaženo na jednotku hmotnosti. Pokud jde o oblast mobilních telefonů, pak se SAR hodnotí především kvůli průniku záření do lidské mozkové tkáně. Jsou stanovena maxima SAR, které nesmí žádný mobilní telefon překročit, přičemž pro různé části světa jsou povolené hodnoty různé. V ČR platí maximální hodnota SAR 2,0 W/kg.
2. PhDr. Václav Mertin – zástupce vedoucího katedry filozofie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy
3. CSR (Corporate social responsibility) – společenská odpovědnost firem: dobrovolné integrování sociálních a ekologických hledisek do každodenních firemních operací a interakcí. Princip zahrnutí sociálních a environmentálních hledisek do strategie firmy – vedle primární orientace na vytváření zisku – se nazývá také trojí zodpovědnost.

LITERATURA

1. *Aby mobily a internet nebyly pro děti hrozbou.* [online]. 2007 [cit. 2008-09-29]. Dostupné z: <<http://conference.saferinternet.cz/for-press/>>.
2. *Business Leaders Forum: Společenská odpovědnost firem.* [online]. 2008 [cit. 2008-09-21]. Dostupné z: <www.blf.cz/csr/cz/vyzkum.pdf>.
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Domácnosti a jednotlivci – Informační společnost v číslech 2008.* [online]. 2008 [cit. 2008-09-09]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/b_domacnosti_a_jednotlivci_ie08/\\$File/is08_b.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/b_domacnosti_a_jednotlivci_ie08/$File/is08_b.xls)>.
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Mobilní telefonní síť v ČR.* [online]. 2007 [cit. 2008-09-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mobilni_telefonni_sit_v_cr>.
5. *Daily Mail: Nomophobia is the fear of being out of mobile phone contact - and it's the plague of our 24/7 age* [online]. 31. 3. 2008 [cit. 2008-09-14]. Dostupný z: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-550610/Nomophobia-fear-mobile-phone-contact-plague-24-7-age.html>>.
6. Fortunati, L., Manganelli, A. M.: *Young People and the Mobile Phone.* Università di Udine: Università di Padova, 2002. ISSN: 0211-4364.
7. Geser, H.: *Are girls (even) more addicted? Some gender patterns of cell phone usage.* Institute of Sociology, University of Zurich, Switzerland [online]. 2006 [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: http://socio.ch/mobile/index_mobile.htm.
8. Geser, H.: *Pre-teen cell phone adoption.* Institute of Sociology, University of Zurich, Switzerland. [online]. 2006. [cit. 2007-11-08]. Dostupné z: http://socio.ch/mobile/t_geser2.pdf.
9. Goetzenbrucker, G.: *Jugend im Netz? Effekte mobiler Kommunikation im Alltag Jugendlicher. Eine qualitative Studie im Ballungsraum Wien.* [online]. 2005. [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: http://www.soz.unifrankfurt.de/K.G/B3_2005_Goetzenbrucker.pdf.
10. Haddon, L. G.: *The Social Consequences of Mobile Telephony: Framing.* London School of Economics. [online]. 2000. [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: <<http://www.mot.chalmers.se/dept/tso/haddon/Framing.pdf>>.
11. Handl, J.: *Musíme být neustále online?* [online]. 17. 6. 2008 [cit. 2008-09-05]. Dostupný z: <<http://www.lupa.cz/clanky/musime-byt-neustale-online/>>.
12. Hanzlovský, M.: *Závislost na mobilu – hrozba?* 2000 [online]. [cit. 2008-09-05]. Dostupné z: <<http://www.magazinzdrazi.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=900>>.
13. Hunziker, P.: *Medien, Kommunikation und Gesellschaft.* 2. vyd., Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1998. ISBN: 3-534-80026-5.
14. *Chráníme děti.* [online]. 2008 [cit. 2008-09-27]. Dostupné z: <http://www.cz.o2.com/osobni/cz/o_nas/nas_odpovedny_pristup/chranime_deti/index.html>.
15. Jiráček, J., Mičienka, M.: *Základy mediální výchovy.* 1. vyd., Praha: Portál, 2007. 295 s. ISBN: 978-80-7367-315-4.
16. Kerles, M.: *Lidové noviny. Prvenství v EU: Nejčastěji s mobilem.* [online]. 28. 7. 2008 [cit. 2008-09-05]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/prvenstvi-v-eu-nejcastěji-s-mobilem-d69-/ln_ekonomika.asp?c=A080728_072947_ln_ekonomika_svo>.
17. Kunczik, M.: *Základy masové komunikace.* 1. vyd., Praha: Karolinum, 1995. 308 s. ISBN 80-7184-134-X.
18. Langmeier, J., Krejčířová, D.: *Vývojová psychologie.* 2. vyd., Praha: Grada Publishing, 2006. 344 s. ISBN: 80-247-1284-9.
19. Machart, S.: *Je mobilní telefon zdravotním rizikem?* [online]. 4. 5. 2004. [cit. 2008-09-05]. Dostupné z: <<http://www.ordinace.cz/clanek/je-mobilni-telefon-zdravotnim-rizikem/>>.
20. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decennální revize.* 1. vyd., Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, 1996. 207 s. ISBN: 80-901856-4-9.
21. *Moderní závislosti: Chat, mobil, porno.* [online]. 2006 [cit. 2008-09-08]. Dostupné z: <<http://www.alkohol-alkoholismus.info/modules.php?name=News&file=article&sid=16>>.
22. Myerson, G.: *Heidegger, Habermas a mobilní telefon.* 1. vyd., Praha: Triton, 2003. 83 str. ISBN: 80-7254-368-7.
23. Oficiální web České republiky. *Telekomunikace a pošta.* [online]. 2007 [cit. 2008-09-25]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/ekonomika-podnikani-veda/vseobecne-informace/hospodarstvi-rust-a-potencial/sluzby/telekomunikace-a-posta/>>.
24. Pospíšil, A.: *Mobily jsou cigaretami 21. století – mladí jsou na nich závislí.* [online]. 21. 1. 2008 [cit. 2008-09-10]. Dostupné z: <http://mobil.idnes.cz/mobily-jsou-cigaretami-21-stoleti-mladi-jsou-na-nich-zavisli-po9/mob_tech_apo>.
25. Postler, Š.: *SAR – Jak nám mobily září do hlavy?* [online]. 8. 9. 2008 [cit. 2008-09-10]. Dostupné z: <<http://www.mobilmania.cz/Tituli-strana/SAR-Jak-nam-mobily-zari-do-hlavy/sc-21-sr-1-a-1120169/default.aspx>>.
26. *Revista de Estudios des Juventud.* 1. vyd., Madrid: Instituto de la Juventud, 2002. 192 s. ISSN: 0211-4364.
27. *Safer Internet Konference.* [online]. 19. 11. 2007 [cit. 2008-09-10]. Dostupné z: <<http://conference.saferinternet.cz/for-press/>>.
28. Schorb, B., Theunert, H.: *Jugendmedienschutz – Praxis und Akzeptanz.* 1. vyd., Berlin: VISTAS Verlag GmbH, 2001. 197 s. ISBN: 3-89158-316-8.
29. Sivera, M.: *Sivera electronic.* [online]. 2002 [cit. 2008-09-10]. Dostupné z: <http://www.sivera.cz/index.php?str=zmr_mt_fd_c001>.
30. T-Mobile: *Mobilní etiketa.* [online]. 2006. [cit. 2007-11-05]. Dostupné z: <http://tpress.cz/tiskove_zpravy/2007/711/>.
31. T-Press: *Mobilní etiketa* [online]. 2006–2008 [cit. 2008-09-22]. Dostupné z: <<http://tpress.cz/hledani?keyword=mobiln%ED+etiketa>>.
32. Vágnerová, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy.* 1. vyd., Praha: Karolinum, 2002. 304 s. ISBN: 80-246-0181-8.
33. Vaverka, L., Stavinoha, R.: *Vliv mobilních telefonů*

- na mládež. Brno. 2005. 45 s. Gymnázium Brno-Řečkovice. Středoškolská odborná činnost.
34. Vykoukalová, Z.: *Mobil je poselství: význam média a jeho dopad na komunikaci v interpersonálních vztazích generace sms*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2007. s. 124. Rigorózní práce.
35. *Závislost na mobilech vzrůstá*. [online]. 11. 9. 2006 [cit. 2008-09-05]. Dostupné z: <<http://www.mineralfit.cz/clanek/458--zavislost-na-mobilech-vzrusta.html>>.

PŘÍLOHA: Dotazník pro děti

I. Identifikační část

Zaškrtni vyhovující možnost:

Pohlaví

Dívka Chlapec

Věk

10
 11
 12
 13
 více než 13

Škola

Základní škola
 Víceleté gymnázium

II. Mobilní telefon, operátor

1. Mobilní telefon

a. mám
 b. nemám

Jestliže jsi odpověděl/-a NEMÁM, přejdi prosím k otázce 1.A a po jejím zodpovězení dotazník odevzdej.

1.A Jestliže mobilní telefon nemáš, napiš prosím proč:

Jestliže jsi na předchozí otázku odpověděl/-a MÁM:

2. V kolika letech jsi dostal/-a svůj první mobilní telefon?

a. dříve než v 7 letech e. v 8 letech
 b. v 9 letech f. v 10 letech
 c. v 11 letech g. ve 12 letech
 d. ve 13 letech h. ve 14 letech a později

3. Tvůj mobilní operátor je:

a. O₂ b. T-Mobile c. Vodafone

4. Používáš:

a. předplacenou kartu b. paušál

5. Tvůj měsíční účet za telefon je obvykle:

a. méně než 100 Kč
 b. 100 – 200 Kč
 c. 201 – 300 Kč
 d. 301 – 400 Kč
 e. 401 – 500 Kč
 f. více než 500 Kč

6. Účet za telefon:

- a. platím sám/sama
- b. platí rodiče
- c. částečně přispívají rodiče, zbytek sám/sama
- d. jiná možnost – prosím doplň:

III. Mobilní komunikace**7. Mobilní telefon nejčastěji využíváš ke komunikaci:**

- a. s rodinou (rodiče, sourozenci, babička atd.)
- b. s přáteli (kamarádi, spolužáci atd.)
- c. jiná možnost – napiš prosím:

8. Mobilní telefon je pro tebe:

- a. nezbytnost, neobešel/neobešla bych se bez něj
- b. módní doplněk
- c. prostředek ke komunikaci
- d. nutné zlo
- e. jiná možnost (napiš prosím jaká):

**9. Očísluj následující činnosti podle toho, jak často k nim mobil využíváš:
(1 – nejméně, 13 – nejvíce)**

a. přichozí volání	☐	h. fotografování	☐
b. posílání MMS	☐	i. odchozí volání	☐
c. WAP/Internet	☐	j. stahování – loga a vyzv. tóny	☐
d. přehrávání písniček	☐	k. kalkulačka	☐
e. posílání SMS	☐	l. budík	☐
f. hraní her	☐	m. hodiny/datum	☐
g. sledování videí, filmů	☐		

10. Při komunikaci s kamarády upřednostňuješ spíše komunikaci:

- a. osobní
- b. mobilní

IV. Mobilní etiketa**11. Poučili tě rodiče, jak se máš chovat s mobilním telefonem?**

- a. ano
- b. ne

12. Máš rodiči stanovená pravidla používání mobilního telefonu?

- a. ano
- b. ne *Přejdi prosím k otázce 14!*

13. Dodržíš tato pravidla?

- a. ano
- b. ne

14. Trestají tě rodiče za porušení těchto pravidel?

- a. ano
- b. ne

15. Při vyučování:

a. posílám SMS	☐	d. poslouchám z telefonu hudbu	☐
b. volám	☐	e. nevezmu telefon do ruky	☐
c. hraju hry	☐	f. jiná možnost – napiš prosím:	

V. Osobní postoj

16. Vzdal/a by ses svého mobilního telefonu?

- a. ano
b. ne – napiš prosím proč:

17. Zaškrtni prosím vždy jednu vyhovující možnost:

	Vypínám telefon	Vypínám zvonění	Nechávám zapnuté zvonění
V kině	☐	☐	☐
V divadle	☐	☐	☐
Ve škole	☐	☐	☐
V nemocnici, u lékaře	☐	☐	☐
V bance, na úřadě, na poště	☐	☐	☐
V obchodě	☐	☐	☐
V restauraci	☐	☐	☐
V noci	☐	☐	☐
V hromadné dopravě	☐	☐	☐

18. Děti s drahými značkovými mobilními telefony jsou podle tvého názoru lépe přijímány do kolektivu:

- a. ano
b. ne

19. Nemít mobilní telefon je známkou chudoby:

- a. ano
b. ne

20. Při koupi mobilního telefonu se necháš ovlivnit především:

- a. doporučením známých/přátel/kamarádů
b. reklamou
c. cenou mobilního telefonu – zvolím levnější model
d. cenou mobilního telefonu – zvolím dražší model

21. Dopiš, co tě napadne jako první:

- 21.1 Mobilní telefon je pro mě...
21.2 Život bez mobilního telefonu...
21.3 Kdybych mobilní telefon neměl/a, tak...
21.4 Když nedostanu za celý den jedinou SMS ...
21.5 Když mi někdo neodpoví na SMS, myslím si, že...
21.6 Ke svému mobilnímu telefonu se chovám jako k...
21.7 Mobilní telefon bych nikdy...

*Miriam Troupová
mitro@centrum.cz*

Obrázek 1: Teddyfone

Zdroj: www.teddyfone.cz

Obrázek 2:

Obrázek 3: Praktické rady (nejen) pro rodiče

Praktické rady (nejen) pro rodiče

Chcete, aby vaše dítě používalo mobil bezpečně? Zkuste následující tipy:

1. Zajímejte se, jak dítě mobil a internet používá a k čemu má přístup.
2. Na stránkách samoobsluha.vodafone.cz máte možnost zdarma blokovat obsah pro dospělé a přes infolinku sekci SMSky a volání na čísla zpoplatněná speciálními tarify.
3. Řekněte potomkovi, že je důležité neposkytovat prostřednictvím internetu osobní informace ani posílat své fotky cizím lidem.
4. Popište ratolesti anonymitu a rizika chatů (nikdy nevíš, kdo je skutečně na druhé straně). Děti by neměly chodit samy na schůzky s lidmi „z internetu“ bez vědomí a doprovodu dospělých nebo přátel.
5. Vysvětlete, že některé SMSky nebo obrázky mohou rozhněvat či urazit ostatní. A pokud samo takové dostane, aby se vám svěřílo.
6. Poučte dítě, že ne každá SMS zpráva musí být pravdivá. Lze dostat i falešnou SMS, která se tváří třeba jako od kamaráda nebo dokonce výherní, ale může jít o podvrh.
7. Pokud chcete mít výdaje telefonu pod větší kontrolou, můžete zdarma nastavit třeba FlexLimit, FlexStrop apod.
8. Dohodněte si s dítětem pravidla odpovědného používání mobilů a otevřeně se o všem bavte. Nebudte ale příliš kritičtí, dítě je objevitel.

Nebojte se používat mobily, pozitiva jednoznačně převažují nad možnými riziky, která navíc při dodržení předešlých rad minimalizujete.

Více o společenské odpovědnosti Vodafone najdete na: www.vodafone.cz/odpovednost.

Zdroj: Vodafone